

MUTUL

ION GHEORGHE

într-o convorbire literară cu

Aurelian Titu Dumitrescu

Redactor de carte:
Ciprian Chirvasiu
Lector:
Naty Chirvasiu

Colecția „Dialoguri“

© Editura Vinea / Nicolae Tzone

ISBN

Culegere și tehnoredactare computerizată:
Paulina Crăciunescu, Nicoleta Iordache
Corectură: Preot Nicolae Constantin și
Preot Alexandru-Răzvan Morariu
București, Str. Mitropolit Antim Ivireanul, nr. 45,
Ap. 5, Sector 5; Cod poștal: 040111;
Tel./fax: 337.00.18; mobil: 0723349138
E-mail: edituravinea@yahoo.com;
nicolae_tzone@yahoo.fr

Tipar: APP/VINEA, București

M U T U L

ION GHEORGHE
într-o convorbire literară cu
Aurelian Titu Dumitrescu

EDITURA VINEA
BUCUREȘTI 2008

Apariția acestui volum a fost posibilă după douăzeci de ani de așteptare. Preocupările pentru folclor și pentru tradițiile geto-dacice ale culturii române nu au preocupat clasa politică și intelectualii de prestigiu din România nici după 1989, deoarece cosmopolitismul a luat locul ideologiilor impuse. În aceste condiții, a fost posibilă pierderea a patru dactilograme ale acestei cărți de către patru editori. Într-un moment de inspirație și de intuiție, maestrul Ion Gheorghe a încredințat Bibliotecii Județene „Vasile Voiculescu“ Buzău manuscrisul original al lucrării „Mutul“ spre tipărire. Cele două caiete au pe fiecare pagină semnătura maestrului Ion Gheorghe peste scrisul lui Aurelian Titu Dumitrescu pentru ca acesta să nu fie falsificat sau denaturat.

Mulțumesc domnului director Sorin Burlacu al Bibliotecii Județene „Vasile Voiculescu“ Buzău, care a păstrat manuscrisul în bune condițiuni și mi l-a încredințat la solicitare, înțelegând, ca ziarist, chinurile neputinței prin care am trecut nereușind până acum tipărirea lucrării.

A.T.D.

Încrângătura miraculoasă în care viețuirile umane se intersectează adeseori divin a făcut posibilă apariția acestui volum. Pasiunea pentru folclor a domnului Romeo Gheorghe Plaștin, împreună cu vechea-i admirație față de poezia lui Ion Gheorghe, i-au permis adâncirea în înțelegerea scrisului de aici.

Fascinați de dansul Călușului și preocupați de chestiunea demnității naționale, domnul Romeo Gheorghe Plaștin din Arad și editorul Nicolae Tzone au susținut material povara tipăririi.

Le mulțumesc reverențios pentru generozitatea lor, care mi-a permis să scot la lumină părțile din frumusețea de gândire a unui poet monumental, în ale cărui cuvinte mi-am odihnit cugetul.

A.T.D.

eminescul este o vocație

(I)

Luni, 4 mai 1987, după ora 19,00

— *Care au fost prejudecățile ce v-au urmărit cel mai mult timp? Cum ați scăpat de ele?*

— *Ce înțelege prin judecată?*

— *O judecată moștenită și care nu a fost acreditată propriei personalități printr-o experiență.*

— N-am moștenit judecăți greșite. Vin dintr-o clasă care, în ciuda unor păreri, încă în vigoare, n-are judecăți greșite. Țăranul n-a judecat niciodată greșit. Dacă ar fi făcut erori asupra instituțiilor fundamentale și asupra lumii, n-ar fi putut să realizeze ceea ce a realizat țărănimea. Să mă refer măcar la două fapte de istorie: constituirea statului național unitar, dar, mai înainte, câștigarea primului război mondial. Două mari fapte istorice ale clasei țărănești nu puteau să se bizuie pe erori. Energia istorică a acestei clase este o dovadă că ea n-a avut judecăți greșite. Vechimea ei, de asemenea, întemeiază observația mea că nu putea să aibă judecăți nici măcar pripite, darămite false! Despre ce fel de prejudecăți

poate fi vorba? Asupra spațiului nostru istoric? Asupra drepturilor noastre pe pământ? În ceea ce privește credința?

Într-o țară în care pe aceeași stradă, în același cartier, găsești lăcașuri ortodoxe, armenesti, evreiești, calviniste? O clasă, o populație, un popor în ultimă instanță, și asta trebuie să ții minte, că eu, când mă refer la clasa țărănească, mă refer la poporul român, eu (nu pot face distincție între popor și clasa țărănească, să rămână o limită istorică a mea această viziune) deci o populație cu o asemenea toleranță sau, mai bine zis, maturitate de înțelegere a lumii, omenia zic ei din punct de vedere filosofic (omenia, vezi, că ziceam că nu vorbim despre concepte, omenia este un concept, am căutat în câteva doctrine, pe care nu știu dacă îl mai are vreun popor), poate să aibă prejudecăți? Dacă aveam prejudecăți, nu rămâneam eu într-o echipă literară puternică, având banii și premiile, toată mașina gloriei pe mână? Căci nu bagi de seamă că pe cei mai mulți îi adună prejudecățile? Sunt un om natural. Natura nu poate să aibă prejudecăți. Deci sunt fiul unei clase naturale. Iar natura nu poate să aibă prejudecăți. M-am înșelat acreditând. Și acreditându-mă. Poate. Prejudecăți de credință? Cum s-ar fi putut ivi în sat la mine, unde toți erau de aceeași încredințare?

Prejudecăți de rasă, cum? Când trei fierari din sat, un pic mai bruneți, erau căutați ca iarba de leac pentru toate lucrările în fier? De la ascuțitul fierului de plug, până la înjghebarea cărușelor frumos colorate.

Prejudecată culturală, cum? Când era o pagină de tăbliță, pe care nu se pusese condeiul?

Prima mea carte de lectură „particulară“, deci în afara manualului, a fost la **Școala normală**. Se intitula „Inimă de tânăr“, un roman în **Biblioteca tânărul muncitor**. Fac o paranteză. Labiș, fiu de învățător, la șapte ani citea franțuzește. Și tot n-a avut prejudecăți.

Poate numai prejudecățile născute pe ideea luptei de clasă. Acelea m-au prins în vârtoare. Le-am găsit judecări, le-am găsit și prejudecări. Câte au fost istorie s-au scuturat, câte au fost filosofice, deci dincolo de timp și loc, au rămas ca drepte judecări. Peste 500 de ani, când ne vom mai întâlni, vom constata din cele drepte judecări cel puțin jumătate prejudecări, nu anti-judecări, ci ante-judecări, cum zice țata Anica. Important este, în mod absolut prejudicatoriu vorbind, că nici nu contează într-o viață de om câte sunt judecățile drepte și trainice sau cele pripit trăite și contractate, câtă vreme viața și opera omului, vreau a zice credința prin care le-a acoperit, fie erori, fie temeinicii, le-a ridicat pe umăr și le-a purtat fără reproșuri, nici înainte, nici în urmă, nici în dreapta, nici în stânga. Aici este mărșă poeziei: în aceea că dintr-o eroare a ochiului, și-a adulmecării, și-a auzului, din fel de fel de strâmbe senzații poate să ridice temple cu idoli nemincinoși. Nu contează materialul din care am ridicat. Contează construcția și contează idolul pe care îl adăpostesc. Ce dacă idolul meu păstrează albastru în loc de verde? Ce, eu sunt Gaugain? Dar tocmai d-aia sunt Gaugain! Cele greșite ale poetului deseori sunt cele adevărate ale urmașilor lui științifici. Se întâmplă! Părerea mea este că greșelile noastre se văd astfel azi. Măine, ele vor fi adevăruri adevărate. Deseori, salvarea poetului rezidă chiar din acele locuri pe care ai vremii lui le considerau greșeli.

— *Se afirmă că, în poezia română, cu excepția lui Eminescu, nu există blocuri de marmură. O anumită idolatrie inspirată de Eminescu este vizibilă la fiecare dintre reprezentanții de frunte ai generației '60. Într-un fel este vizibilă la Ioan Alexandru, în alt fel la Nichita Stănescu, în alt fel la Adrian Păunescu, în alt fel la Marin Sorescu, în alt fel*

la dumneavoastră ... Fiecare l-a ratat într-un anume fel pe Eminescu. Dumneavoastră cum l-ați ratat?

— Eu nu lucrez în marmură. Eu lucrez în munte, direct. Din câteva lovituri de instrument și cu ajutorul Cui-Știu-Eu, muntele acela și ălălalt, ce-i vezi, capătă chipuri. Este însă nevoie de anumite ore ale zilei, de anumită intensitate a luminii, ca să vezi construcțiile mele. Am mai făcut acest lucru pe vremea când Carpații abia ieșiseră din apele primordiale și nu m-am așezat cu seminția mea, din Atlantida, aici, deasupra Istrului. Voi, astăzi, ziceți că sunt **ludus naturae**. Dar eu vă spun că nu sunt decât jocuri ale naturii mele primordiale. Aștept lumina de-atunci și mințile de-atunci să priceapă ce vreau. În ceea ce privește marmura, iată cum stăm: nu este la voi! O carieră, ce lucru urât, carieră de marmură, o mină de marmură am întâlnit la Rușchița, când umblam după „Șarja“ și după „Balada țaranului tânăr“. Eram în putere și-am văzut lucrând mașinile, un soi de gater care tăiau în piatră albă cum se taie în bușteni, falii-falii sau felii. Mult sfârâmicios. Pentru îmbrăcatul caselor pe afară, bună piatră. Pentru idolul de dinăuntru, prea puțină și în acele vremuri. Mai aveți voi „materia primă“, ca să-l meritați pe Eminescu? Mai are Dumnezeu răbdarea și mai poate fi vreun om atât de greu încercat, încât să pună pe seama unuia singur atâtea de suportat, adică de susținut, adică de ținut pe umeri? Și, dacă ar mai fi unul, în burta maică-sii, care v-ar spune numai pe jumătate din ce v-a spus el, nu i-ați răspunde: „Ești nebun, stai acolo!“? Nu v-ar asculta, ar veni, ar înnebuni și tot n-ați crede c-a fost. Și oare e nevoie, încă o dată zic, de atâta năpastă pe seama unuia? Nu bați de seamă cum a lucrat Dumnezeu a doua oară? Că n-a mai chemat pe unul? Că a chemat că pe Blaga, că, pe Bacovia,

că, pe Barbu (Ion)? Ați crede voi oare că Voiculescu v-a spus totul sau aproape totul despre așezămintele sacre de dinainte de Decebal și mult după el? Mă credeți voi că prozele lui Voiculescu sunt amintiri de-acolo? Din **Cogaioane**? Și din toate **orăștile**, orestiile și **pileatiile** lui Deceneu? Ziceți peste umăr literatură și vă uitați în gura lui Daicoviciu.

— *Călinescu afirma că ratarea este un act comprehensibil creației. Eu n-am întrebat în ce fel de mod creator l-ați ratat dumneavoastră personal pe Eminescu?*

— Nu știu despre ce vorbiți, domnule judecător. Cu mine s-a întâmplat astfel. Am mers odată cu o echipă de tineri utemiști la Zimnicea, să vedem cetatea dacică. Încă preocuparea pentru istoria românilor era considerată ca fiind o preocupare strâmbă, neloyală politicii. Dar, organizația de tineret, având un îndemn fizic și metafizic, ne-a dus la cetate. Acolo, un profesor de istorie ne-a explicat ce e cu cetatea asta. Era o arie de pământ între porumbiști, cu cioburi și ceva dâmburi de la săpături. Să fi avut vârsta pe care o avea la debut Mircea Dinescu. Și chiar eram zănatic față de trecut, cum este Mircea Dinescu acum. N-aveam nicio reprezentare a inimii, nici a sufletului, cu atât mai puțin a minții în ceea ce privește **Trecutul**. Am răspuns cinstitei osârdii a aceluia profesor cu o grimasă de tânăr prost și l-am jignit, acum îmi aduc aminte cu supărare pe mine, și au trecut câțiva ani după ce ne-am întors la București, și m-a ajuns uitătura aceea pe care a pus-o bătrânul ghid de istorie în mine. Fără niciun cuvânt, mustrarea lui, la depărtare de ani câțiva, m-a ajuns. Doar nu mi s-a spus: „Saule, Saule, pentru ce mă prigonești?”. Într-o zi a anilor de după acea împrejurare, am intrat într-o librărie bucureșteană și

am găsit o broșurică, scoasă de Muzeul din Constanța, o carte ca un caiet, C. Scorpan „Cavalerul trac“. Am citit prefața, m-a vrăjit numele Manimazos, o numire a acestui idol în ipostaza lui Zalmoxis, dar icoanele în piatră, tablourile votive, sculptura aceea așa-zis grosolană, țărănească, fără stil de marmură, fără matcă de marmură, m-a fermecat pe viață, m-a luat vântul ielilor Lui, Dumnezeului dunărean, Călărețul strămoș, ziditorul, fondatorul mag, și bântuit sunt până astăzi, sunt gata oricând să-mi dau viața pentru credința într-acele zeu strămoș; știu la ora aceasta mai mult decât oricine din țară și din lume despre el, am scris până la ora aceasta **Lui** și de la **El** și din **Duhul Lui**, și „Cavalerul trac“, și „Megaliticele“, și „Noimele“ ... Deci blestemul profesorului, cel ce s-a uitat în mine, m-a ajuns, de sunt astăzi om, de sunt astăzi om și eu întru Eminescu, cunoscând și muncind întru **dacism**, pe-acolo ... Prin urmare, mi-am salvat acel Eminescu, cel ce era în mine **El** s-a regăsit și s-a ridicat la o viață nouă, cu puteri mii și, sigur, cu mai multă izbândă. Și să vezi de ce! Poate că argumentul, fiind prea social, n-are adâncimea de dincolo de peretele lumii, dar este vorba despre ceva asupra căruia pot spune: „Și eu am lucrat și-am izbândit la cuprinderea, în tezele de partid, a aniversării statului lui Burebista, a tuturor celorlalte evenimente de mai încoace și-a tuturor celorlalte evenimente de mai încolo, care sunt marcate de mucigaiul uitării și recunoștinței.

Încă și astăzi se mai strigă pe uliță după noi: „Tracomaniilor!“ . Dar eu tac, îmi scriu cărțile și nici măcar cu gândul nu le zic, peste umăr: „Romaniacilor!“ . Deci, datorită **față de eminescul din noi**, iată, mi-o împlinesc. Nu **eminescul ca persoană**, ci **eminescul fenomen**. Deci **eminescul** este o vocație, un dat ce te ajunge când vrea el, o vocație ce te ajunge când vrea ea, nu când vrei tu. Ca o apucare.

— *Totuși, aspirația spre blocul de marmură există la purtătorii de cuvânt ai generației '60, ca și la marii creatori interbelici. Încăpățânarea celor mai tineri dintre ei, ca și încăpățânarea celor mai în vârstă, la etapa biologică în care se află acum cei mai tineri, merge fie până la a nega existența marmorei, fie până la încăpățânarea că nu au ratat blocul alb de piatră sfântă. Poate și din acest motiv a fost reactualizat mitul lui Socrate și s-a ajuns ca fiecare dintre purtătorii de cuvânt ai generației să fie un excelent sofist.*

— Aurelian Titu Dumitrescu, am găsit două cuvinte în monezi, care m-au tulburat: **Sofu** și **Fotu**. **Sofu** este similar cu guru, cu magul, cu cogeia sau cogheul, cugetătorul deci. **Fotu** este lumina, evident, dar este și fātu. Dar nu știu de ce fota țărăncii se cheamă aproape ca **Fotu**, ca lumina ... Deci, deocamdată, eu cu poezia mea merg după **Sofu**, care este înțeleptul, deci după înțelepciune. Deci **Preotul**. Deci **Magul**. Deci **Gurul**. Deci **Saliul**. Fotu au guru. Sunt vorbitori cu animalele și cu păsările. Cu lucrurile. Înțelepciunea lor rezidă de la întâlnirile pe care le au zilnic, în anumite condiții sufletești și fizice, cu lucrurile. Bag seamă că **Sofu** este mai bătrân. După ce a fost **Fotu**. Adică după ce a văzut lumina, l-a lovit lumina și l-a luat lumina în primire. Deci, până nu primim lumina, până nu suntem Feți-Fățați întru lumina aceea, nu putem fi **Sofi**. În zadar o mie de învățături și citanii. Dacă nu cade lumina pe unde trebuie să cadă, dar mai cu seamă dacă nu ni se cuvine, putem noi face orice. Oricâtă cheltuială! Dar n-aș zice oricâtă râvnă! Pentru că și râvna vine tot din îndemnul luminii. Ea stârnește. Pentru că are nevoie de acea celulă în care să lucreze.

„Timpul meu a trecut, vremea mea n-a venit“
(II)

Marți, 5 mai, ora 10,45

— *Recitesc de multă vreme (pentru a asimila până la uitare și pentru a trece prin uitarea creatoare, din lectură în reflex intelectual) „Cântarea României“ și „Iubirea de patrie“.* Sunt nu numai opere literare valoroase, dar și, prin geniul sentimentului care le-a născut, reliefulurile mentalităților fundamentale ale unor epoci. Dacă eu cred într-o religie, această religie este poporul român. Uneori, am impresia că avem un popor pe care nu-l merităm. Mă întreb: este român cel căruia mă închin? Și: religia, care a fost adusă, este forma exproprierii de spirit a poporului meu?

— Și eu am trecut prin această tulburare. Dar nu am trecut, am cutreierat-o și m-a scos la drum. Se poate rătăci iute în această preocupare fundamentală. Dacă este român? Este, de vreme ce icoanele lui au însoțit pe flamuri și pe prapuri bățăliile noastre fundamentale. Steagul domnesc de luptă al lui Ștefan cel Mare era zugrăvit cu Sfântul Gheorghe. Eu cunosc, dar uit istoria generalului bizantin urcat în flămară. Uit, pentru că mi s-a arătat călărețul trac, m-am așezat cu trup și suflet la icoanele votive, în piatră, ale călăreților danubieni,

ani de zile, până când aproape că i-am înțeles. Căci nu altul este Sfântul Gheorghe decât zeul părinților noștri, cavaler, ziditor, basileu, preot, încorporând nouă plus unu zei păgâni. Avem și un argument geografic, o hartă a lui Ptolemeu, prin care dovedim mutația iconografică și de conținut. În vechile hărți, Dunărea de jos, Danubiul în delta de astăzi, este arătată, revelată, cu șapte brațe. Unul din acestea se cheamă Hieron stoma, care înseamnă Gura Sfântul, adică brațul Sfântul Gheorghe de astăzi, al Dunării. Ei, care hieron?, Păi Hieros Gamos, **Eroul Întemeietor**, cum este numit într-o inscripție din votivele lui Scorpan, **Cavalerul Trac**. Nu ți se pare că nu mai trebuie suflat praful destul de subțire al celor două mii de ani, ca să se ivească Dumnezeu părinților noștri? Un reputat cercetător, mă refer la părintele Ion Coman, susținea într-un eseu că, în ceea ce privește creștinarea dacilor, n-a fost nevoie decât de schimbarea numelui zeului. În plus, unul din epitetele lui Zalmoxis este Zalmoxis Georgis, în monezile în care citesc eu. Deci George, zeu al pământului. Deci Hieron stoma era Gura **Sfântul**. Sfântul pământului **strămoșesc**.

Tulburătoare sunt dovezile, pe care tot în aceste monezi le aflu, referitoare la veșmintele magilor și preoților vechi, zalmoxieni, numele acestora și al așezămintelor pustnicilor. Iată, de pildă, cuvântul călugăr îmi apare susținut imagistic drept **calu-guru**. Dar acest c are semnul citirii s. Deci **Saliu-guru**. Astfel, am aflat dubla valență a unor pustnici zalmoxieni, echivalența lor în instituția saliilor, romană, și în rangul înțelepților indieni guru.

Mințile etimologicești ale filologilor se vor încrunta de aceste zise ale mele. Treaba lor. Eu știu bine ce am citit.

Întorcându-ne la **Acela** al părinților noștri, el a fost, este și va fi tot **El**, același, al nostru.

— *Unul singur, trei sau mai mulți?*

— Dar dacă eu îți răspund: Da, Marele Unu, plus Doimea, plus Trei, plus Zece, plus infinitul?!

Așa cum sesizase și Pârvan, dacii erau monoteiști. Numai că monozeul este o sumă, încorporând chipurile și numele elementelor: pământul, apa, focul, cerul, acestea toate cu ale lor vietăți, înființări și desființări. Și era în cer precum pe pământ, și era pe pământ precum în cer, **Magul, Gurul, Soful, Iogul, Saliul**, ales de prunc în Cogaion. El n-a fost văzut murind. El, la apusul zilei, era un moș, iar dimineața – un prunc atunci zămislit. În Cosânzinicogul, adică în Cogaionul Frăților cosângene și în monastia Cogairoti – Ilisium, adică în Cogaionul preoteselor, Hierodulelor sacre, era pregătit, se zămislea în zodie bine chibzuită Copilașul. Pruncul, cum zice Ioan Alexandru. Da, **Același**. Acesta urma drept Zalmoxis cel în tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte. Și Mircea Eliade vorbește despre argumentul împerecherii sacre. Nu se știe încă la Eleusys ce urmăreau acele întâlniri sacre. Din câte am înțeles noi de-aici, din monezile geto-dace, acolo, într-o suită întreagă de ceremonii, se punea la cale zămisirea **Alesului**, a **Trimisului**, a lui Mesia. Ți-am rezumat destul de gătit, de altfel, argumentele că El este părintele nostru și că va rămâne.

Ar mai fi de luat în considerare călătoriile gnoseologice, să le zic astfel. Alesul prunc, urmaș al Marelui Preot, era trimis în voiajele sacre: trecea pe la toate marile temple, pe la toți marii filosofi ai timpului, de la Eleusys, care era fondat de către traci, în Egipt, după cum se știe despre acel Zalmoxis care a mers cu un vas de argint de la Egipt și până în lamaseriile împărăției Han. Acest final de voiaj se numea **Tao de etate**. Adică **Drumul. Calea**. De la vârsta învățaturii budismului taoist.

Pe această practică, s-a acreditat de către Herodot ideea că Zalmoxis ar fi fost robul lui Pitagora. Harap-Alb al lui Ion Creangă este o relicvă a acelei instituții și a unei practici inițiatice, în care fiul de împărat, **Alesul**, fiul de rege, consacrat înaltei misiuni sacerdotale intră rob, este uzurpat de către Spân. E posibil ca, în mod ritualic, să fi existat o probă a **sub-punerii** sub ascultare necondiționată, care, în ochii omului obișnuit, să fi părut o uzurpare. Împrejurarea însă era **probă**, adică încercare, adică argumentare, adică întemeiere a unui caracter uman, oglindind lupta elementelor, cea dintre stihie și lumină, dintre soare și nor, dintre Zalmoxis, Gebeleuzis, dintre Făt-Frumos și zmeu, mai pe înțelesul copiilor. Dar chiar grecii îl au pe unul dintre ei, mare înțelept, urât ca un zmeu, Esop. Care a robit cunoscând și făcându-se cunoscut, deci nemuritor, mai bine decât o sută de stăpâni. Dar, la urma urmelor, cunoașterea ce este altceva decât o robie pe viață? Adică o băgare la stăpân. Să fie vorba despre o autodisciplină? Să fie vorba despre privațiunile pe care ni le cere inițierea?

În ceea ce privește **aducerea religiei**, cum zici, cred că este bine să nu confundăm instituția bizantină cu credința strămoșilor noștri. Heghemonismul din toate timpurile îmi repugnă. De asemenea, sabia, că este a învățaturii sau a desvătăturii, nu merită.

Ai noștri au avut întotdeauna minți și puteri să-și apere demnitatea credinței lor părintești, au știut să se sustragă tiraniei altui cer.

Îmi aduc aminte că domnitorul Dimitrie Cantemir primea muștrări de la Patriarhul de la Constantinopol pentru așa-zisul păgânism al românilor de aici, ce transpărea din datinile de iarnă. Dar, cum Dumnezeu este deasupra neamurilor, lupta pentru păstrarea identității neamului și apărarea instituțiilor

moștenite a luat chipul graiului, al slăvirii Dumnezeuului părintesc, în graiul părintesc. Este, la urma-urmelor, o întoarcere a lui Dumnezeu la sine, întrucât, la început, a fost cuvântul și cuvântul era în el. De vreme ce vorbim și scriem în limba română, el este român.

— *Opera citată mai sus, a lui Alecu Russo sau a lui Nicolae Bălcescu (sau a amândurora), are un spirit teologic clasicizat ca formă, care nu știu în ce măsură este propriu poporului român, deși simbolul însuși, ca donator genetic, este transfigurat într-un mod propriu spiritualității românești.*

Ioan Alexandru, ca o instituție pe care numai poezii de mare talent o pot avea, osifică de-a dreptul, prin rigoare, simbolurile generale transfigurate propriu de poporul român.

De ce, iată, apare, însă, după un secol, aceeași limită? Era nevoie de un donator genetic? Poate nu atât de un subiect religios cât de o funcție primordială?

— Să-ți povestesc ceva. Io Zalmoxis primește misiunea câtorva din ucenicii lui Isus, în cele două zile și în a treia de după răstignire, când învățăceii erau fără păstorul lor. Și Petru, și Ioan îl roagă cu argumente pe acest Zalmoxis, care avea toate argumentele fiului omului, să le fie învățător. Dacul are o lungă dezbateră cu aceia, în timpul celor trei zile de dezorientare și de prigonire a celor rămași fără cârmuitor. El le arată de ce nu poate primi scaunul din fruntea Cinei celei de taină, rămas acum gol. Una din condițiile primirii misiunii de fiu al lui Dumnezeu era aceea că poporul celui ales Mesia să rătăcească două mii de ani, împrăștiat prin celelalte neamuri. Fiind aceasta clauza cea mai importantă, marele inițiat de la Dunăre și Carpați se sustrage. La un moment dat, zice, în ceea

ce îl privește ca ins și ca menire în timp: „Timpul meu a trecut, vremea mea n-a venit“. Se păstrează însă cu toată inima, cu tot sufletul și cu toată mintea în locul celor ai lui, în celula etnică, urmărind cu vigilență transformările viitorului. O soluție fundamentală conserva el în acele veacuri de invazie romană, de năvăliri ale popoarelor barbare, de răsturnări ale zeilor popoarelor, dărâmări de idoli, cuprinzând în clarviziunea-i consecințele la care s-ar ajunge prin dislocarea acestui popor, prin desprinderea etniilor lui de vatra carpato-dunăreană. Anonim între ai lui, pentru a-i ține acasă, pentru a-i pregăti să stea în calea marilor zguduiți produse de noua credință, de furtuna demografică, pe care el o cercetase în sacrele-i viziuni, își apăra divinitatea alor lui, cu ai lui, pentru ai lui. Prin urmare, nu e vorba de o ispită. Este vorba de-o ofertă sigură: a fi Dumnezeuul lumii noi sau a rămâne un călugăr, slujindu-se alor săi creștinați.

Sigur, metafora din această construcție, care este de fapt o **orație**, un poem dramatic, pe care l-am scris, este un **eres**, cum mi-a zis-o Ioan Alexandru. Dincolo de aceasta, este vorba de o profesiune de credință a mea, zicând cu eroul meu: „Timpul meu a trecut, vremea mea n-a venit“.

Legitim pământului tău (III)

Marți 5 mai 1987, ora 17,30

— *Amorfă la autorii primei lucrări, diferențiată, și, deci mai modernă, mai pregnantă, apare la autorul „Iubirii de patrie“ donația alcătuirii constituționale a poporului nostru: munca. Nu aurul este averea, el poate fi oricând luat, ci, aproape ca o fatalitate istorică, munca. Străinii, care au avut „în mână“ poporul român și care au avut în mână, în unele momente, aparent chiar soarta sa, au suportat ca el să nu dispară pentru că știe să muncească. Iar acest popor nu poate fi împărțit pentru că românii nu știu să muncească decât împreună, într-un popor. Chiar dacă, uneori, au dat roadele muncii, au muncit cu credință și nu au fost robi pentru că, atunci, au muncit pentru a se salva ca popor. Nu au fost interesați de roadele imediate ale muncii. Au avut o intuiție superioară aparențelor stăpâni interesați în mod vulgar de obiecte, de roade. Românii au fost interesați în mod nobil de cauza lor, care, deseori, s-a identificat cu supraviețuirea. Aveți aceeași convingere?*

— Un lucru este foarte curios: cuvântul muncă, am fost învățați în filologie, vine de la slavul monca. Oare ai noștri să nu fi cunoscut instituția muncii înainte de contractul cu slavii?

Te întreb dacă, ei în serios istoriile filologilor. Dar, iată, cuvântul treabă, care înseamnă muncă. Și om de treabă. Care înseamnă de caracter. Adică munca e de caracter. Ceva trebuitor, indispensabil. Munca este o instituție indispensabilă. Nu știu ce filologi or fi susținând că e un cuvânt latinesc. Dar eu susțin că este arhilatinesc, că vine din prisca latina, cum zicea Nicolae Densușianu. Și iar mă gândesc la sintagmele ce se construiesc din cuvintele slave. A munci înseamnă a schingiui. Iar de robotă, ca de muncă în silă. Nu ți se pare aici, în viziunea despre muncă, nu ți se pare deci că descoperim sufletul atât de diferit a două neamuri? Că, adică vreau să spun, românul, când a deprins aceste cuvinte, le-a consumat spiritul și vicisitudinile instituției acelor vremuri. Să recapitulăm deci: robotă, chin și treabă. Om de treabă, de trebuință, ceea ce e de trebuință omului de treabă, pentru care munca nu e un chin, nu e o robotă, pentru care lucrarea nu e chin, nu e robotă.

Există următoarea instituție: **vecin** similar cu, scuzați ligamentul, **rumân**. Instituția rumâniei, egală cu șerbia, egală cu vecinătatea, adică cei din apropiere. Găsim în aceste cuvinte instituția muncii agricole în vremurile acelea, când **rumân**, de fapt român, era egal cu șerb. Ce mă tulbură aici?! Două gânduri: că proprietarul pământului, feudalul, deci cel ce avea **vecini** sau **rumâni**, nu era de aceeași nație cu lucrătorul pământului. D-apoi când clasele suprapuse s-au identificat cu acest **rumân**! Atenție! Rumân, încă astăzi, la țară, înseamnă, când îl pronunță femeia – unde o fi românul meu? – înseamnă bărbat, deci cap de familie al casei. Să fi fost oare o vreme în care a fi român, deci rumân, deci om, să fi însemnat a fi șerb? Atunci, stăpânii cine erau? Cei ce nu erau de treabă. Cei ce nu munceau, astfel zis.

Tărâmul cuvintelor ne ajută ca un strat arheologic să identificăm instituția muncii cu distincții, cu osebiri de nuanțe

destul de grave. Ce am mai putea adăuga noi la aceste cioburi de vas strămoșesc? Cel mai scump mie îmi rămâne hârbul ăsta de cuvânt, latin dintâi, treabă, care înseamnă ceva pe care te poți bizui, va să zică ceva în seama căruia te poți lăsa cu toată încrederea. Care este fundamental, căci trebuie. Deci și necesar. Am nevoie de mai mult? În timpul când noi discutăm acestea, alături, pe lotul de folosință arat ieri, nea Mitică Arsene, eroul meu de-o carte, în vârstă de 86 de ani, își repară gardul și direge cu săpăliga locurile pe care plugul le-a ocolit. Știi ce susținea acum câteva zile nea Mitică Arsene? Costică, bătrânul Costică Toma, cizmarul, care a murit în vârstă de 80 de ani – vecinul lui – a murit pentru că, în ultimul an de viață, nu mai muncea ... Eu d-aia nu stau. Să nu mă îmbolnăvesc. Poate ți-aduci aminte că, acum un an, am publicat în „Luceafărul“ jurnalul de bord al lui nea Mitică Arsene, al muncilor lui zilnice. Într-un an de zile, reieșea de-acolo, a avut o singură zi irosită. Între însemnări ca: „Am spart o buturugă“, „Azi am fost cu calul la păscut“, era aceasta: „Azi am stat geaba“. Acum, pe drum, trece, cărând apă, coana Florica, țărancă, a lui nea Pompil Tufan. Căratul acesta al apei de câteva zeci de ori pe zi, cu două găleți, se petrece de ani și ani de zile, în fiecare zi, cu excepția acelorora în care plouă, de primăvara până iarna, când crizantemele, garoafele și lalelele din straturile rânduie după carte și cu carte, cu știință și cu știrea lui Dumnezeu se deschid.

Acești oameni trăiesc sfântul fenomen despre care noi dezbatem: munca de treabă, de trebuință, dar, mai cu seamă, ca formă de înfruntare a distrugerii și a morții. Uite-te la ei și taci.

— *Din cele douăzeci și una de secole ale acestui popor, aproape jumătate sunt secole de independență. Jumătate sunt secole de privațiuni naționale și sociale, chiar dacă disparte,*

secole în care munca a fost modul de a supraviețui, singura ieșire. Ne aflăm în acest moment într-o balanță istorică, într-o șansă a poporului nostru. Secolele de privațiuni s-au oprit la aparențe. Ca dovadă, continuitatea noastră în spirit. Secolele de privațiuni ne-au putut schimba sau n-au putut distruge spiritul?

— Întâi că aş avea o amendare. Nu douăzeci și una de secole! Când eu am două milioane jumătate de la Bugiulești încoace, când eu mi-am lăsat dovada cu un os de fiară din care am stors măduva și m-am hrănit? Dar, mai apoi, când am băgat cornul de cerb în pământ și am arat, nu muncă era? Nu era treabă a aceea care să-mi dea mie dreptul să-mi spun că supraviețuiesc, nu trebuind ca să ne aflăm în treabă, dar muncind cu întrebare, din aproape în aproape lumea că de ce e așa și nu e altfel. În ceea ce privește secolele de obstrucție, ce zici dumneata? Nu știu ce înțelegi prin spirit, dar să-i zicem duhul, să-i zicem firea, să-i zicem natura fundamentală. Știi, când eram tânăr și prea optimist, făceam următoarea comparație între spirit, între fire și acel ceva de nedizolvat al nostru. Îmi închipuiam o soluție de-o concentrare fără limite. De-o tărie de mii și mii de grade. Că, venind fel de fel de ape, turnându-se tot soiul de moleșeli, nesiguranțe, neputeri, slăbănogii și tare, frici, înfricoșări, spaima, temeri, de la om la om și din tată în fiu, soluția atât de concentrată n-a slăbit. N-a slăbit buchetul vinului etnic! Nemucigăit, nesubțiat, nestricat a rămas. Dar mă întrebam: cât? Până când se va putea turna în acest sacru vas care, de atâta viitură, dă pe marginile borborosind din sine? Aud bolovanul magnetic al firii noastre acolo, în pânțele acestui sacru vas, dar mă întreb: drobul ăsta cât va mai săra el ce se toarnă în el în neștire? Mi-e teamă de apa chioară, care nici măcar nu-i clară. Mi-e teamă de turbureala aceea; o mai fi buchetul originar

sau e numai damful amestecăturilor? Iată nu mai sunt tânăr, nici entuziastic, dar entuziast mă lupt că-mi trebuie să mă bizui și am semne despre viitor atât de sigure și de departe pe cât de clare, sigure, îmi sunt în urmă, tot în urmă, unde voi nu vedeți decât un punct. Pe cât suntem în clar cu trecutul, pe atât de limpezi stăm față de viitor. Nu e paseism, nu-i disperată întoarcere cu fața la ce-am fost, ci este numai o vedere a mea însumi, ca popor, între două mari oglinzi. Adică este infinitul pus față în față. Fără beție de cuvinte zic: viitorul are adâncimile trecutului pe care îl cunosc. Mă urmărești? În morminți părintești, au fost găsite brățări spirală de bronz și de aur. Cele mai multe sunt terminate în capete animaliere, zic arheologii – care nu știu cum să numească acele ciudate zămisliri de metal – când capete de berbeci, când de tauri, când de șerpi. Sunt șase-șapte spire, vreau să zic rotocoale, încolăcături care se termină în capete de fiare mitologice. Și mai este un motiv decorativ ce mă urmărește, mai pe toate cioburile dacice: un zigzag, un nesfârșit șir de colți în sus și colți în jos. Brățările de care ziceam sunt spirale vii, înfășurări pe braț. Ferăstruirea așa-zisului motiv decorativ „colțul lupului“ este tot o spirală presată. Acestea sunt viziunile părinților mei despre timp și spațiu. Despre ritmul dus-întors al vremii, despre dintele de fiară al lui Cronos. Ca să stăpânească spaima în fața atâtor înfășurări, artistul, adică artizanul care a transpus conceptul de timp în aur și în bronz, l-a mărginit cu două capete de nelămurite fiare. „Vede-n capăt începutul/Cine știe să-l priceapă“, zice cine zice. Iată Glossa timpului, un bronz și aur, un obiect arheologic descoperit într-o necropolă din Moldova.

Că spirala este conceptul fiarei acesteia cu două capete, viitorul și trecutul, am dovadă în versetul lui Lao-tz, care zice despre Tao: „El este nemărginit, el este nemăsurat ..., când a început să se dividă, i s-a putut da un nume“. Ce-a făcut, altfel

zis, artizanul când a mărginit spirala cu cap și căpătâi? A divizat, să dea un nume. A delimitat. Și-a ales un fragment al lui de timp. Și de aceea zeul tuturor zeilor este Cronos. Dacă ei nu se temeau – că nu se puteau teme de un lucru pe care îl împodobești cu capete de bou, de berbec, de șarpe! – ei gândeau că are timpul rațiune. Fie minte de bou, care-ți trebuie să ai răbdare, fie de berbec, frunte tare, armată cu oase de bătaie, pentru înfruntare (vezi ce va să zică? Înfruntare, adică a se combate frunte la frunte!), fie cu viclenia proverbială, abilitatea șarpelui, căci, iarăși, Doamne, însuși șarpele este o alunecare, este o contopire, este o situație a timpului. Am răsfoit cu dumneata Tratatul despre timp la daci, scris în chip de brățară funerară. Deci, dacă a rămas el, spiritul întreg, mă întreb? Vreau să zic duhul etnic! Semnul întrebării, vezi bine, că are forma unei fibule, figurând un șarpe ridicat în coadă. Deci care nu vrea să se târască.

— *Forma, după anumiți esteticieni, este privilegiul aristocrației puterii. Sute întrerupte de ani, formele au fost ale puterii străine, susținute de armată. Sub formele impuse, poporul român și-a văzut de treabă. Munca lui a fost cârțița fertilizantă a pământurilor propriilor forme?*

— Care forme, Aurelian Titu Dumitrescu? Vorbești de forma vaselor de cărat apă, vin, de păstrat uleiul? Sau de forma chipurilor pentru cereale? Forma vaselor de apă este zoomorfă, zic pretențios arheologii, sau antropomorfă. Vas de apă în chip de cap de berbec. Vas în chip de cap de urs. Vas de apă-vin-ulei și duh, zeița de la Vidra, așa-zisă o steatopigă mumă, cu forme instigatorii: suplețe, armonie, chemare, ducere în ispită, arătare a nurilor, belșugului, fecundității, o muiere sfântă, ducând palmele-i spre sâni de fecioară, abia-abia ivindu-se în chip de fruct, și

găteală pe coapse, la glezne, într-al său leagăn de carne și pe toată-i ființa dezvelită de femeie, a cui formă este ea? Al cui tipar adică? Este forma și cuprinderea totodată a elementului aceluia: apa.

Despre ce formă este vorba? Despre forma vetrelor în chip de cerc, precum soarele și luna întreagă, un foc rece, altul cald, forma de cistă, de cutie sacră a cuptoarelor de lut, în care pâinea se zămislea? Ale cui au fost întâi?

Care formă? Forma templului cu vatră de piatră, așa-zisul soare de andezit de la Sarmisegetuza?

Ce formă? Formele Venerelor de Cucuteni și Hăvășești? Niște femei în chip de spadă?

Ce formă? În chip de cap de bou: a rithonului de argint aurit de la Poroina?

Forma de templu cu zeul sacrificator pe tâmpile, călcând pe taurul de sacrificiu, al coifului de la Coțofenești?

Ce forme? Cele în chipul carelor votive, cum este cel de la Bujorul? Ca un mare măr pe patru roți privegheate de păsări ale apei, la capetele osiilor, și deasupra alte patru gâturi de lebede, în urmă și înapoi?

Ce forme? Ale cavalerului trac? Cel ce a doborât cu pieptul calului un om-lup, un om-urs?

Ce forme? Ale călăreților danubieni, venind din stânga și din dreapta cu șerpi pe steag în lăncii? La zeița lor, cu lună nouă-n frunte?

Ce forme sunt acestea? De dinainte de-a veni vicisitudinile? Formele erau acolo, Aurelian Titu Dumitrescu, de mii și mii de ani, iar viitura s-a **sforumat**, adică nu s-a deformat, fărăme s-a făcut, dacă viitura avea forme.

Sau despre ce forme vorbești? Vorbești de formele de stat pe loc? De stat împotrivă? De stat în răspărul viiturii? Forma noastră statală era deci **a locului pe loc**, formele noastre de

stat în vremea viiturii erau republicile codrului. Și ascultă-le! Țara Bârsei! Țara Zarandului! Țara Maramureșului! Țara Loviștei! Țara Oașului! Sau Bănia, adică unde este, șade banul, stema. Ban=Pan=Domn. Sau vrei să le zicem României, cum le numea Nicolae Iorga? Aurelian Titu Dumitrescu, am o monedă dacică în care se poate vedea forma buerebistană a statului nostru, numită astfel: Ramna, Râmnea. Adică numele unor triburi latine dintâi, după Nicolae Densușianu. Dar, în cuvântul Ramna, deasupra lui a, este o aluzie de semn, care duce la numirea de astăzi a țării acesteia, România, adică pământul care ne-a rămas, ceea ce ne rămâne. Eu n-am niciun fel de îndoială că acei magi, cogi zalmoxieni, au avut viziunea teritoriului ce le rămânea copiilor lor. De la asemenea minți vizionare, cum zice acela, nu putea să nu rămână forme nedeformate, nesfârșite.

La ce alte forme te-ai mai gândit? La forma fotei cea în chip de veșmânt preoțesc, plin de toate semnele cerului? La forma cămășilor cu mânecile și piepturile scrise? La forma iilor fetelor și femeilor, cu mânecile și piepturile pline de răuri? Și, atențiune! Ia literele alfabetului latin, grecesc și etrusc și așează oglinda sub ele, deasupra lor, pe o latură și pe alta. Știi ce vei descoperi? Motivele arheologice de pe cămășile românești. Uită-te pe motivele decorative de pe vasele de la Cucuteni-Năbășești!

Fragmentează răurii aceia și vei găsi alfabet. Uită-te la forma de cap și la forma de călăreț pe al său cal din monezile geto-dacilor! Vei găsi forme și alfabet. Adică instituții și nume.

Dacă forma este privilegiul înălțimii puterii, te întreb eu: cine a stăpânit vârful puterii de-a scornit atâtea forme pe care le vorbirăm de-atâta timp aici? Privilegiu zic ei? Privilegiu? Se află în acest cuvânt sunetele legii prime, însuși sunetul legitimității. Noi suntem privilegiul formelor noastre, întrucât formele noastre sunt legile noastre. Asta înseamnă a fi legitim pământului tău ca **Formă**, precum zici dumneata.

Mutul (a)
„Focul dragostei obârșiale a lumii“
(IV)

6 mai 1987, ora 12,05

— *Poporul român, în secolele de privațiuni naționale, a mai fost obligat să stabilească un acord formal, mergând până la compromis, până la a accepta ca punct de plecare forma oficială a partenerului de dialog. De multe ori, forma nu a fost decât superficial acceptată, pentru a putea dezlănțui monologul singular, uriaș și contorsionat, auzit mai mult de el însuși, pătruns numai de el. Rămânerea în monolog a fost umiliința care i s-a dat pentru că are darul vorbirii. Ruperea de formele impuse în dialog este un risc existențial mare, dat, chiar în condițiile asigurării securității civile, de condiția cunoașterii de sine a poporului român. Iată de ce poezia „Mutul“ îmi pare a fi una dintre exprimările artistice divine ale limbii române. Vreți să vorbiți despre geneza obsesiei care a născut-o?*

— În comuna Florica, județul Buzău, la pământurile noastre din Bredeanca, aveam un vecin, cam peste două răzoare, mut. Îl chema, îi ziceam nea Oprea Mutul. Vezi literatura de viață? Chiar în nume i se află opreliștea! Interdicția graiului.

Avea în capul locului fântână cu cumpănă, de câmpie, de-
ziceam Puțul lui Mutu. Era un om chipeș. Apropos! Cuvântul
chipeș, zic unii filologi, că ar veni din ungurește. Dar eu vă spun
că aud în el cuvântul sclipet, sclipeș, adică luminos. Bătrânul
meu prieten Miulescu susținea cuvântul acesta dinspre greci, din
clipos, efigie aurită. Deci fața de monedă. Acest nea Oprea Mutul
era un zdravăn muncitor al pământului, însurat cu o femeie
sănătoasă. Acestui Oprea Mutul îi mergea bine sămânța neamului:
avea mulți copii. Ne uitam la el, însă, îl urmăream, când se
întâmpla să ne întâlnim la muncile câmpului, timorați oarecum
noi, copiii. Ba, aș zice, bine speriați, ca de-o natură de dincolo
de om, ca de-un soi de ființă din altă lume, de vreme ce nu ne
puteam înțelege în vorbe. Hămăitul lui, răstelile (vezi a te răsti
cum duce către rost, către rostrum, către vorbire; dar la el nu
încă ...), borboroselile acelea, al căror final, scop, sens nu le
înțelegeam, ne înfricoșau, ne derutau. Avea doi cai murgî, bag
seamă, încă nestăpâniți. S-a întâmplat într-o primăvară când,
la plug fiind, a scăpat caii, la propriu – zic. Animalele fugeau
cu plugul peste arături, cu atât mai îndrăcit, cu cât el hămăia la
ele disperat, căutând în graiul lui să le oprească. Este destul de
periculos un plug în urma cailor speriați. Oricând tăișul fierului
poate vătăma unul din animalele de muncă. Alerga după plugul
scăpat hăhăind în murmurul lui de fiară și băgând prin urmare
sperieții în bietezele animale scăpate. Au sărit, mi se pare,
vecini, oameni la plug, și s-au pus în calea cailor spăimântați
de fiara din stăpân.

Au trecut ani, și m-am întâlnit cu opritul graiului, vătămatul
în ființă omenească, în studiile de folclor, la care eram obligat
ca student. Am cercetat bibliografia, dar întâlnirea norocoasă,
adică la timp, a fost cu monografia lui Oprișanu, „Călușarii”.
Aici, l-am întâlnit iarăși pe mutul de nea Oprea. M-a vrăjit și

i-am cerut, ca unui zeu pe care începeam să-l înțeleg, ajutorul. În „Zoosophia“, el încă este țăranul acela cu femeia lui și se cheamă „Vine Oprea cu Oprina/Ca să are grădina“.

De la acest loc al discuției, sunt două drumuri pe care vom merge cu „Mutul“. Vom vorbi despre insul-Zeu, în prima parte, și, după aceea, vom sta să descâlcim biserica lui ambulatorie, templul și Cina lui de Taină cu cei doisprezece călușari, cu sine treisprezece. Să încerc să ți-l descâlcesc, așa cum mi s-a luminat mie la această vârstă, la șaptesprezece ani de la poem. Astăzi, vom chema la judecată poetul, să dea seama în fața științei mitologice.

Iată cum apare el în monezile dacilor. În „Cabala dacica“, eseul meu, nepublicat încă, de vreo trei sute de pagini, l-am surprins într-o monedă, la coada calului, în tablourile votive ale călăreților danubieni, acolo unde se află acolitul, cum zic arheologii în viziunea lor grecească. La coada calului! Numele lui este Argat. Dar vezi sufletul cuvântului ce zice? Al regatului dintâi rigă. În bani cum arată? Îmi sunt zeii martori că se înfățișează astfel: e un om cu un corn de bou, drept, și cu altul, învârtit, de berbece, și față, tot așa, jumătate de berbec, jumătate de bou. De sub coiful cornorat, îi ies două cozi albe, de femeie. Straiul lui, până la brâu, este de bărbat, de țăran. O zeghe are. Neagră. Are cingătoare petrecută de mai multe ori. Lăbărțată. Două gogoane mari în față, cu un lucru ca un clopot, din care se vede limba de fier, ce tălânguește turmele. De la brâu în jos – pulpele de bou vârtos, ai zice, însă una e scâlâmbă. Cotonoață, ca de lup. Leit picior de lup, de se termină în labă, cu mari unghii. Cealaltă se sfârșește în copită. Că-i de bou, că-i de țăp, tot una-i! Este mai Pann decât Pann al grecilor, mai Priap decât Priapus, este mai Ghilgameș decât Ghilgameș. Un lucru însă mă tulbură: de unde, cum, cine a ținut minte chipul său, de l-a împins aidoma în suita călușarilor?

Iată cine este el, numit, în limba lui de-atunci, căci mut era el în lumea multă, dar multe zicea în bârllogul lui sacru! Ascultă-mă! **Zelutus mutus** (credinciosul mut)! Adică, în Cogaion, în monastia Zalmoxiană, se afla un personaj, am zice noi azi, un credincios mut. Iată ce aflăm mai târziu: **Mistu om virtus** (mistul om, virtuos, puternic, vârtos). Dar, în scriere, zicem: **Mistul, omul virtuții** sau **Vârtosul mist**, mistagog adică. El este bărbatul zânelor mame, dar este și maître, adică **stăpân al cumetrelor**, adică al stăpânelor **Gaia, Diana, Alba zeiță**.

Cercetând, mai încolo, ipostazele lui, aflăm lucruri de mirare. Ca și în cortegiul călușarilor, el duce în cârcă un copil. Atunci, numele lui este **Enea**. Dar iată ce fel de Enea: **Enea Nanoi Zânoi**. Enea, geniul invocat la leagănul copilului. Este Nănoi. Să ne scuze firile pudibonde, dar cuvântul se referă la organul de prăsilă al calului. Dar nană, în Transilvania, nu este crescătoare de copii? Zânoi, adică al copiilor, al născuților și al zânelor care supraveghează nașterea copilului. Să nu trecem cu vederea particula **oi**, căci el este și zămisliitorul copiilor de oi. El duce în brațe, în cortegiu, pe cel Întâiul Născut, Ion Zânion; în eposul autohton, el apare chiar așa: Ion Zânion. Acest Ion Zânion este mielul sau iedul **Bucălușul**. Este fiul **Oii Bucălăii**. Este fiul Mioarei. Adică fiul **Diane**. El era purtat în cortegiul călușăresc pe vremea călușarului bucolic, zis Bucălușul. I-auzi cum se mai cheamă acest Ion Zânion Bucălușul! **Celeus Saliul**, adică cerescul saliu (copil). Dar ia fii atent: **celeușarul**, adică **cerescul copil saliu**. Și, încă o dată, Întâiul Născut.

Adu-ți aminte foarte multe statui ale lui Hermes, cu un copil în brațe, carele copil este Bachus. Acest Ion Zânion, Întâiul Născut, este o zâzanie de copil. Zâzanie nu înseamnă, la noi, la Florica, în graiul mamei mele – care era munteancă,

prin mamă, descinsă de la Colții Buzăului – zâzanie nu înseamnă prilej de ceartă, calamitate. **Zânzanie** este copilul zânei, **Zânion**.

Să contemplăm imaginea mutului cu copilul în brațe! Deci **Mistul**, omul virtuții, în brațe cu Întâiul Născut, Ion Zânion, zânzania Cogaionului.

Acel **El**, copilul ăsta este eroul instituției numite **Cogairodeul**. Adică monastia din **Cogaion** a hierodulelor sacre, consacrate zămislirii și creșterii Întâiului Născut. Pe când bătrânul, Mutul, era codașul, adică ăla de la coada calului, să ne scuze sacrul cel lezat, dar era codoșul, însoțitorul erotic al zeitelor hierodule.

Iată câteva nume de-ale celor din cortegiul: **Celeus-Salii**, pe lângă **Ion Zânion Zior**, **Iedul Bucăluș**, deci iedul gras, bucălău, din căluș, **Bustacoge Coreoris (Cugetătorul sau Trimisul casei regale)**, **Ied Megadeus** (știi ce este Ied Megadeus? Iedul măgădău; iedul măgădău este iedul cel mare din „Capra cu trei iezi“ a lui Ion Creangă, pe care l-a mâncat lupul, scoțându-l de după ușa; măgădău se zice despre un copil crescut exagerat la vârsta lui, nu năzdrăvan), **Jude Zoi Oiu (Judele Geniu al Oilor**, specializat, prin urmare, în judecarea conflictelor dintre oieri).

La ora când „Miorița“ trecea din psaltirea strămoșilor în repertoriul cântăreților de balade și al culegătorilor de folclor mai apoi, acest **Jude (Zeu) Oi**, al oierilor adică, bag seamă că lipsea. Desigur, **Păstorul**, Iisus, îl alungase.

Enea Raroi Zânoi. Raroi, hai să ne gândim la piscul Rarău, atât de drag lui Sadoveanu! Să fi fost el holeabul acestui geniu care legăna copiii oilor?

Iată-ne deci pe lângă (suita) cortegiul mutului, între genii sau zânoi, deocamdată având în grija lor prolificitatea turmelor și a **Turmei**. Mutul, purtând într-o mână pe **Zânzania**

Dintâi Născutul, Pruncul Cogaionului, care va fi **Celeus Salius, Saliul ceresc** sau **Colăcerul, Frumosul Divin**. Dintre acești întâi născuți, zânzânii, se recrutau pentru instrucție, instruire, inițiere și deprinderea sacrificiului aceia care, periodic, după cum spun sursele grecești de încredere, erau trimiși la Zalmoxis, în cer, aruncați fiind la tatamare, când erau **atâta mari**, adică atât de bine crescuți, încât puteau să poarte mesajul celor de aici. Căderea în sulii, bag seamă, semnifica acel **Șut**, deci acel moment al divinizării prin ajungerea în vârful razelor de soare. Căci sulile, în care cade solul la Zalmoxis, ce înseamnă decât razele?

Am ajuns deci la călușari. **Celeus Saliu, curierii cerești, colăcerii, coleoris**, cum ziceam, curierii deci. Dar atenție! Se mai zice și Celeusis Celisal=Saliul ceresc și călător la Eleusis. Acesta era unul din zânzaniile de Întâi Născuți, trimiși în voiajul inițiativ, întreprinzând călătorii la marile capiște ale vremii, nelipsind **Ilionul**, din două motive: întâi, pentru că, acolo, pe muntele Ida, cum am mai spus, crescuse iedul Zeus, între coribanți. Auzi, hai să stâlcim cuvântul: co-libanți! Adică acei ce fac libanții împreună, să înțelegem noi. C-așa vrem noi. Dar mai este ceva. Se zice despre un copil ce nu stă la loc și tot sare într-un picior: „ce te zbânțui atâta?“. Ori colibanții erau cei ce băteau tobele, jucând în cerc, la gura peșterii din Ida, la sorocul când era alăptat fiul caprei, **Amalteea Zeus**, erau niște zbânțuiți, niște săritori într-un picior. Al doilea motiv ce-i determina pe curierii călușari, însoțitori ai Întâiului Născut, în voiajul inițiativ, iar acel loc zis Ilionul era unul, ca și Teba lui Oedip, al fondatorilor de case regale. Acolo era locul mamei **Ilioia, Iloia** sau **Iliana**, Ileana a lui Paris, cea răpită.

Ia seama. Într-un sarcofag de piatră din Dobrogea, găsit-au arheologii, peste oasele celui în piatră odihnind, un fragment

din Iliada, cum ai găsi astăzi o pagină din cartea creștinilor într-un cavou, peste oase. Și mai ia seama! La Sarmisegetusa, tot arheologii au dezvelit un mozaic, o mare icoană pe pământ, din pietre colorate, înfățișându-l pe Paris, pe junele troian ce avea să fie mai târziu bărbatul Elenei, în celebrul moment când cele trei zeițe i se înfățișează la judecata lui de bărbat frumos la minte și la chip. Iată cele două locuri ale Iliadei pe pământul nostru, ce ne sprijină în ideea că nobilimea, tarabostei și pileații, își susțineau originea latină primordială, cea a lui Enea, înainte de ocupația romană la Dunăre. Dar Enea ăsta, strămoșul Romei, nu ți se pare cam tot una cu moș Enea ăsta, care-i mut și-l duce în brațe pe Întâi Născutul?

Iată, deci, **Mutul**, zeu al obârșiei turmelor și al obârșiei casei regale, al obârșiei poporului, dar și al obârșiei apei, apa însăși, al obârșiei focului, focul însuși în cer și pe pământ, al obârșiei pământului, al pământului însuși, mai apoi al morților și al lumii lor, al morților ce nu erau muriți și al sufletelor celora ce ajungeau la strămoși. Pentru această ajungere, însă, era nevoie de inițiere: căci un voiaj dincolo se petrecea identic voiajului gnoseologic, din părinte în părinte, până la utanapaștim. Precum Ghilgameș, tot inițiatul pileat și tarabosteu. Nu întâmplător și unii ai noștri, ca și acela din cetatea Urukului, căutaseră tinerețea fără bătrânețe sau iarba tinereții veșnice a uriașului cel ce înfruntă pe Eulil, zeița cea senzuală, sugerând cumva și acela că abținerea este calea purificării și ajungerii la iarba de leac.

Iată, Mutul era magul sibilinic mai apoi, însă carele, nu prin cuvânt, ci prin semn și gest, și, de fapt, prin instituția ambulatorie **cuminecă**, am zice în sens noician.

Deci, la început a fost cuvântul, sau la început a fost tăcerea, au venit gestul, arătarea, îndrumarea prin simpla ființare și vedere.

Hai să facem o pauză. Am primit de la soția mea un prosop, să-mi înfășor caietele pe masa de lucru, în care, pe o ramură de bambus șade un papagal cu a lui papagaliță, între flori și-n colori multe. Adu-ți aminte două titluri: „Cuvinte potrivite“ și „Bilete de papagal“.

Iată treptele: Mutul cu muțenia, papagalul – cu biletele-i oraculare în plisc și cu oarece fărâmituri de grai de sub masa cea de cină a vorbirii ciugulite, iată „Cuvintele potrivite“ și potrivirea cuvintelor, iată „Proba logosului“ în genunchi șezând și noi la fața **celuia ce la-nceput a fost**, cu un genunchi în pământ, iară cu unul ridicat și numa-n talpă luând pământul către semne, către banii scriși ai părinților noștri, către însemnările de la ei. O, Zeiță, mumă a graiului, mai dă-ne nouă ani și minte, și puterea muncii dă-ne-o, de la Mut la Întâi Născutul, și în toate ale logosului, amin!

Îngrijește-te și de al nostru papagalicesc bilet întru a-l așterne pre limba noastră, precum cu folosul cel de care Ezechil se îndulcea, mâncând biletele cu graiul de la îngeri! Și mai dă-ne-o și pe aceea când îi prigoniți, aflându-se în casa rugăciunii, primit-au în chip de flacării para focului vorbind în limbi!

Și după noi să-și strige unii altora: „Oare nu-i acesta de pe-aici, de nu știa decât graiul nostru? Au de unde știe el aceste limbi?“

Mutul! Cunoaștere revelatorie și știință buchisită ca la cifră!

Trebuie să fi fost destul de nostim, am zice noi astfel, prin cetățile și casele ocupantului, cel de după sinuciderea lui Decebal se măreți pe-aici, când acest templu călător cu douăsprezece columne în chip de zei vii și cu zeul mut în mijloc, și la toate colțurile, și în paviment, și în bolți, și în catapeteasmă intrau neopriți. Pe la ușile coloniștilor cei ce-i despuiaseră pe-ai noștri de cele mai bune pământuri și de tot

aurul. Zeilor, ca o ungere pe suflet trebuie să fi fost pentru cei căzuți în sclavie și pentru cei despoiați de bunurile lor când venea biserica lui Zalmoxis în alai călușeresc, petrecând poporului, arătând poporului și grăind în vorbirea mutului legile regatului cel niciodată biruit. Însuși ocupantul, luat de ielele spectacolului și pătruns de energia fabuloasă a preoților călușari, se lăsa într-ale lui Zalmoxis, dacizându-se o dată pentru totdeauna. Într-o clipă, ca într-o sută de ani. Într-o sută de ani, ca într-o clipă. Ce se va fi întâmplat cu dușmanii cei de după năvălirile barbare și mai dincoace, dar nu mai puțin barbare, când prin târguri și prin sate umbla templul lui Zalmoxis cu toți zeii lui, cu însuși pantocratorul pe după toate basilicile, dar cu osebite prin fața lor oprind alaiul și săltând cereștii călușari spre bolți. Unde era ocupantul, câtă vreme libertatea divină umbla ulițele, petrecând poporului și poporul se încârduia petrecându-și zeii?

Ziceai „rămânerea în monolog“? Rămânerea în monozeu, în Dumnezeu, căci era pornirea în Mutul monoteu.

Zici „condiția cunoașterii de sine“? Ea mergea în chip de sanctuar pe drumurile patriei de-atunci. Și să vezi ceva! În monografia lui Oprișanu și în cărțile unuia dintre marii noștri mitografi, vorbesc despre Romulus Vulcănescu, se comentează faptul ce se petrecea la întâlnirea dintre două formațiuni de călușari. Trebuia să se încingă o luptă. Dar nu încăierare. O bătălie, ni se spune de către ei – semnificația acestui episod ritualic pare să se ascundă în realități istorice cam din perioada celor nici o sută cincizeci de ani de ocupație romană. Este ca și cum cereștii călușari zalmoxieni întâlneau formațiuni armate ale ocupantului. Legiuni. Un război de partizani, am zice. Căci o „haiducie“ purtată de către dacii liberi, infiltrați în teritoriu, peste limesul, pe sublimesul, prin limesul roman, în chip de călușari, nu se poate să nu se fi petrecut. În plus,

bănuim în confruntările acestea transpunerea pe pământ, în ritual, a luptei dintre lumină și întuneric, de vreme ce arcașii trăgeau în demonii nourilor să dezvelească soarele! Ne lovim și aici, însă, de un ce. Iată! Se zice în izvoarele grecești că inițiații, magii daci se numeau „călători pe nori“. Dacă admitem că arcașii săgetau, cum spun grecii, pe Gebeleizis, care era adversarul lui Zalmoxis, cum zic ei, am contribui la uciderea celor ce călătoreau pe nori în aceste ritualuri ale trasului cu arcul spre cer. Nu-ți pare că am mai multă dreptate eu susținând haiducia antiromană a călușarilor? Există însă o realitate pe care n-avem voie s-o evităm în această problemă. În toate basmele românilor, se desfășoară, în fel de fel de forme și de variante tipizate, lupta dintre Făt-Frumos, **Lumina**, cum zic cercetătorii, și Zmeu, adică **Întunericul**, o confruntare între așa-zisul bine și așa-zisul rău. Este o simplificare puerilă. Iată ce se vede în monedă: un duh cu aripile larg desfășurate. De lup capul său, însă în piept are o inimă cu vârful în sus, iară dintre călcâie, în spațiul lărgit de gimnastica inițiativă, între pulpe, se ridică o flacără în chip de pom.

Iată ce știm și ce ni se spune: spiritul cel cu cap de lup, evident, este Zalmoxis – preotul zeului, zeul preotului. În piept, e focul inimii sau inima de foc. În jos, este cunoașterea de foc sau focul cunoașterii.

Datu-ni-s-au concepte noi. **Erotu-Zmeu**, adică duhul dragostei. O paranteză. Pot eu acum să-i mai cred pe lingviștii care susțin că zmeul nostru, care întotdeauna este un bărbat foarte puternic, vine de la slavul zmeica – șarpe?

Prin urmare, erotus zmeu este duhul dragostei. Al doilea concept este mai lung și are aspect rebarbativ pentru lingviști. Conceptul: focul dragostei obârșiale al luminii, care este erosul din inima zeului, față de **Erotus Zmeu**, care este dragostea pur și simplu. Instigați de aceste concepte, deși noi

ziceam că nu vorbim în concepte, zmeii răpitori din basme sunt părțile stihiale ale lui Zalmoxis, focuri ale patimii erotice. Altfel, zăpăcitele de fete, pe care le răpesc atâția zmei, multe dintre ele de ce nu rareori se simt bine? Din cauză de zburător. Datorită erosului, pur și simplu. În ceea ce privește focul dragostei obârșiale a lumii, aceasta este dragostea figurată în ideogramă în chip de un pom în chip de inimă. De **Erotus Zmeu**, bântuit este omul, de focul dragostei obârșiale a lumii este împlinit, este dăruit magul.

Iată două concepte zalmoxiene pe care ți le aduc la cunoștință, fără să mă abat de la promisiunea inițială de a vorbi numai în sibilituri. Mă gândesc stârnit ad-hoc de zicerea „focul dragostei obârșiale a lumii“, adică de focul din care s-a născut lumea și s-au născut toate lucrurile lumii drept o combustie a dragostei **Cuiva** față de aceste lucruri, că trebuie să fie credința creatoare, iubirea, dacă vrei, în cuprinderea-i aflată de creștini. Că nu rătăcim, ne sprijinim tot pe basmele românilor, care, de fapt, sunt o suită, desaga dragostei, la urma urmei, lui Făt-Frumos față de Ileana Cosânzeana. Dragostea este mobilul tuturor faptelor sale care, adesea, sunt plătite cu viața. Basmele, aceste modele de dragoste a bărbatului față de femeie, adică a lui Dumnezeu față de lumea de care s-a legat creând-o, cunoscând-o deci. Dar, cum noi aici dezbatem concepte personificate sau personaje-concept, iată, basmele sunt construcții filosofice inițiatice. În ele umblă doctrinele în chip de bărbați și în chip de zâne, iar legea lor de bază este **focul** dragostei obârșiale a lumii.

Mutul (b) Despre mască

7 mai 1987, ora 11,45

— *Acceptați să vă citez anumite versuri din poemul „Mutul”, pe care să le comentați într-o manieră accesibilă celor mai mulți dintre cititori? De ce: „Mutul zvonește despre ei că-s nebuni,/și le face loc prin mulțimi“?*

— Adevărul este că un pic smintiți sunt dansatorii aceia cu mințile z-ăltate, z-ădărite (stârnite), adică exaltați sunt, instigați sunt. Din regimul de austeritate ce se impunea inițierii, în general, dar, cu deosebire, călușarilor, în vremea cantonării la pădure, în secret. Din monografia lui Oprișanu și din celelalte cercetări rezultă ceea ce susțin, că, înainte de a porni în turneul lor spectaculos, jucătorii formațiilor călușărești erau supuși unor asprimi deosebite: somnul în pădure, pe pământ, ruperea de lume și, cu deosebire, întreruperea desăvârșită, pe vremea antrenamentului, de **a se atinge** de muiere. În plus, cercetările arată că, mai în vechime, deci către confreriile zalmoxiene inițiale, călușarii erau supuși afumării cu sămânță de cânepă și cu alte droguri, evident bine chibzuite. Deci zăltarea, adicătelea exaltarea, venea din căpăcirea

forțelor biologice și din turbarea lor, de asemenea cu măsură. Acesta este aspectul tehnic „al nebuniei“.

Aspectul mitologic, însă, trebuie căutat în paroxismele acelor zile de petrecere a închinătorilor și închinătoarelor lui Bachus, în delirul mistic și dezlănțuirea bacantelor, în atingerea extazului sacru, în cruzimile rituale și **de regim**: mă gândesc la faptul că nebunele alea prindeau din fugă animalele și le mâncau crude. Mă gândesc la apucatele alea care se lăsau avute de bărbați în neștire de ele, acolo în transpirația alergăturii și în sângele propriu al cărnii lor sfâșiate în colții stâncilor și în spinările silvestre.

Se zice că aceste **nebunii**, în punctul lor cel mai de vârf, simbolizau contopirea cu zeul, cu natura, cu ale cerului și ale pământului.

Al doilea adevăr pe care îl insinuează versurile constă într-o **oarece calomnie**, oarecare stratagemă de intimidare a mulțimii, pentru a nu se amesteca mai mult decât trebuie în cele ce țin de teatrul ritualului, în cele ce se leagă de secretele frățiilor acelora. Și, deci, ale dansatorilor, ale inițiaților zalmoxieni.

Și mai este un lucru. Cercetările la care m-am referit mai înainte scot în evidență faptul că, pe vremea când umblau călușarii, aveau dreptul de a ucide, fără a fi trași la vreun fel de răspundere, pe aceia care deranjau în vreun fel desfășurarea jocului, deci a ritualului inițial.

Se mai află în aceste versuri și iscălitura mea. Și despre mine, inamicii mei, ca să mă scoată din competiții și cu scopul de a bloca drumul meu către autoritățile ce se îngrijesc ideologic și material de scriitori, altfel spus, cu vădita ticăloșie de a mă discredita social și profesional, au lătrat în sus că sunt nebun. Unul dintre secretarii ce au răspuns de literatură, de propagandă și cultură, s-a și exprimat, după o audiență pe

care mi-a acordat-o, către unul dintre ăia care mă încondeiau, că a stat de vorbă cu mine și că nu i-am părut deloc nebun. În acest loc, unde personajul meu, Mutul, este un avocat mascat, este **eu**, care mă las mărturie că n-au avut loc de mine ăia și că, pe vremea mea, exista acest sistem de a scoate omul **incomod** de sub scutul legii, de sub atenția activiștilor partidului în domeniul ideologic, literar. Este un subterfugiu, prin urmare, artistic.

— „*Pocitanie cu fața arsă de mască*“?

— În ceea ce privește porecla **pocitanie** am justificat, precum îți amintești, cu document imagistic, atunci când am descris mistul, magul de călușari: având un picior strâmb și altul drept, unul de lup și altul de țap sau bou, această pocire fără un stil, în care s-a alcătuit portretul sintetic plurivalent al idolului și al preotului, al idolului-preot, al preotului-idol. Căci pocit ce înseamnă? Stâlcit, deformat cu intenție.

În ceea ce privește fragmentul „cu fața arsă de mască“. Îți aduci aminte că ți-am atras atenția că magul zeu poartă o mască de berbec și de bour. Cine vrea să știe mai mult despre rostul magic al mascării în teatrul popular și în ceremoniile religioase vechi să cerceteze cărțile despre măștile populare, să întindă mâna în raftul operei lui Romulus Vulcănescu.

De ce „arsă“? Pentru că operația mascării este ocultare, trecere în secret, deci desfigurare.

Poate vrei să mă demasc și eu, adică să mă înfățișez? Nu uita că sunt zoosophist. Și-apoi, știi bine că opera nu trebuie să miroase prea mult a omul ce-a edificat-o. Ea este lăcașul pentru alții, în care ei să se vadă. Nu știi că Pârvu Mutu chiar, țăranul zugrav de biserici, nu și-a lăsat decât într-un loc

portretul, în veșmintele unui acolit al zeului creștin, pe undeva, pe la coada bisericii.

— *Descrieți-vă masca!*

— Masca lui Ion Gheorghe ce-o vezi s-a alcătuit în vremurile marilor demascări ale luptei de clasă, în campanii de critici și autocritici, în vremuri de amintire înjosoare, în vremuri de burzuluială neîntemeiată. Eu n-am fost victima vreunei **demascări în public**, așa cum a fost colega mea Doina Sălăjan.

Am avut mai mult noroc decât cei mai mulți colegi ai mei veniți la Școala de literatură. Eram acolo, în șoseaua Kiseleff nr. 10, singurul fiu de colectivști. La examenul de admitere, nu promisem lista bibliografică, întrucât nu veneam trimis de către un cenaclu, ci datorită premiului ce-l luasem pe un basm în versuri la revista „Tânărul scriitor“. Datorz inginerului George Ceaușu, fost combatant în Divizia „Tudor Vladimirescu“ și animatorul și răspunzătorul de Cenaclu „Alexandru Sahia“ din Buzău, primul meu pas în viața literaturii. Domnia-Sa mi-a îngrijit, destul de amănunțit, ca să mă exprim așa, acel poem folcloric, l-a bătut la mașină și l-a trimis la concursul revistei scriitorilor tineri de atunci. Mă dusesem la Buzău să mă înscriu în anul al II-lea al Școlii pedagogice, când, întors acasă, am fost întâmpinat de tata cu un plic, de la Uniunea Scriitorilor, prin care eram chemat de urgență să dau examen la Școala de literatură „Mihai Eminescu“. După oarecari deliberări, tata a hotărât să mă lase într-ale mele. Am plecat și dus am fost.

Când am ajuns în fața comisiei de examinare, am tras un bilet. Mi se pare că nici n-am tras bilet. Un tovarăș de la secția

de propagandă a partidului de atunci, după ce a răsfoit dosarul meu, trimis de către inginerul Ceaușu, a conchis, cercetându-mă cu generozitate în priviri și adresându-se de fapt profesorilor examinatori: „Lasă, zice, că de învățat carte o să ai timp! Îți dăm noi învățătură“. Și astfel am reușit la Școala de literatură.

Am fost repartizați pe seminarii, ceea ce semăna cu felul de a fi la Școala pedagogică, mi s-au dat cărțile toate, pe zi ce trecea aducându-se tot mai multe. Acest proces se numea bibliografie, lucru pe care la Școala pedagogică nu-l știam. Am fost repartizat într-un dormitor căruia, mai târziu, i s-a spus Oblomovka, din cauză că locatarii, tineri fiind toți, dormeau mult și se trezeau tot mai greu, precum personajul din romanul lui Gonțarov. Deși discutăm despre mască, trebuie să profit de locul în care am ajuns, spunându-vă că eram vecin, pat lângă pat, cu Nicolae Labiș: el era primul, cum intrai, în dreapta, eu eram al doilea. În Oblomovka, s-au întâmplat multe și aproape toate țin acum de istoria literaturii cea fără mască, dar cu un ochi răsând și cu altul plângând.

Economisind drumul către problema ce-o zicem aici, să spun că eram atâta de sigur pe biografia mea, de singur fiu de țăran colectivist între cei optzeci de studenți ai Școlii din Kiseleff, încât intram în sălile de seminar și de cursuri, împingând ușa cu piciorul. Nebunie de băiat. Scărpinat în coarne. Nimeni nu se supăra pe mine, pe când eu mă supăram pe toți. Aceasta în primul an. 1952–1953.

În anul '53–'54, în septembrie 7, Anton V. Gheorghe, tatăl meu, a fost exclus din partid. Tot cam în acea perioadă au început verificări de cadre, scuturări de dosare, eliminări discrete din dulcea grădină de la nr. 10 Kiseleff.

Era secretar general al Uniunii Scriitorilor Mihai Beniuc, profesor al meu la ceea ce se numea **Catedra de măiestrie**

artistică, un soi de cenaclu restrâns. Se obișnuia, din două în două săptămâni, ședință de lucru, adică cenaclu pur, în care studenții citeau ca în oricare cenaclu, analizau, dezbăteau, sub atenta și competentă îndrumare a profesorului.

Aproape în fiecare săptămână dădeam năvală cu poezii în acel seminar. M-am făcut astfel luat în seamă de către Mihai Beniuc și, pot zice, prețuit. Când a căzut plăcinta excluderii din partid a lui tata pe dosarul meu, am intuit că se slinesc paginile în care erau numai referințe bune.

M-am dus la secretarul Uniunii Scriitorilor, Mihai Beniuc, la sediul din Strada „Ana Ipătescu“.

I-am spus despre ce-i vorba, adică i-am adus la cunoștință că tatăl meu a fost exclus din partid și că situația mea de cadre s-a modificat. După ce m-a ascultat cu pătrundere, ca pe un animal hăituit ce nu eram încă, marele profesor de psihologie animală a zis: „Nu-i bai, ce mai scrii Ion Gheorghe?“. Am înțeles că, în nici cinci minute, viața mea se elucidase. Nu era niciun pericol privind originea mea socială. Iată momentul care m-a absolvit de umilitoarea mascare! Iată împrejurarea în care eu am rămas copilul de țaran, care deschide ușa cu piciorul! Și-am continuat într-adevăr să mă simt cel ce eram, neascuns, fără fereală vorbind ce cred, făcând ce consider, înfruntând oameni ca de la egal la egal, necomplexat de vinovății ale părinților. Gheața în sân, pe care timpul trebuia să mi-o strecoare, a alunecat. Curajul meu, sentimentul că sunt la mine, în timpul și în lumea mea, nu numai că nu mi-au scăzut, ci, instigat de înțelegerea și oblăduirea lumii în care fusesem chemat, au crescut an de an, încât de-atunci și pân-acuma, am zis și zic, în cazurile în care am fost luat la-ntrebări de soiul „Ce-i cu tine aici? La ce vii? Ce cauți?“, răspuns-am: „Ba de unde veniți voi, mă? Și-ai cui sunteți? Și de ce mă luați voi la-ntrebări pe mine?“.

Deci când se maschează omul? Când ascunde ceva, când se apără, când nu mai are curajul să-și pună fața la lume, întrucât și-o expune. Iată o împrejurare a vremurilor acelora cu demascări și mascări (de măscăreală a omului de către om), în care zeii, prin oameni ca Mihai Beniuc pentru mine, s-au pus în calea răului, să rămână fața mea curată, luminată.

Mutul (c) De piază rea

7 mai 1987, ora 14,40

— „*pare că refuzând să se nască,/a căzut pe lume ca vițelul cu pielea matricei în cap*“?

— Mai întâi, e o simplă constatare portretistică. E încă o mască a Mutului. Adică o aparență. De aceea, pare că. Deci o bănuială care rezidă din concepția despre lume, veche, după care dacii, cum ne spun izvoarele grecești, când li se nașteau, plângeau, când mureau, lăsau petrecere în urma lor, masă mare, bucurie. În cazul nostru, personajul are aparența unui refuz de a se naște, se înfățișează ca neterminat, cu chipul nedesăvârșit, izgonit din pântecul lumii aceleia în fericire: un **căzut, șut**, cum ziceam în urmă. Dar cum **picat din cer**? „Ca vițelul cu pielea matricei în cap“, adică așa: aspectul mitologic, precum se știe, vaca în vechime, la indieni, este adorată; și vițelul de aur, la semiți; și bourul sau zimbrul, la triburile tracilor; de la figurile animaliere arhiologrecești neolitice, la stelele funerare și la cadranele solare de marmură, pe frunte de bou, așa-zisul ceasornic solar roman, de la capitелurile cu capete de boi, unde se vede chiar cuvântul **barzios**, despre

care arheologii ne bagă în cap că e vorba despre un nume al lui Sabazioș, dar, mai cu seamă, de la credința în orficul Zagreu până la capetele de bour din pecețile domnești și stemele moldave și maramureșene, iată filtrele conceptuale ale comparației.

Ce am putea adăuga? Avantajul de a ști despre ce vorbim! În copilărie, când vacile noastre fătau, mama mare, Ileana Bărăgăneanca, după ce vițelul era smuls dintr-un fel de sac de o piele băloasă, se strângea și se dădea la primul supt al laptelui din lumea asta, abia ridicându-se pe copitele-i crude, abia dat și el afară, bătrâna moașă de viței, bătrâna moașă de copii ai fătului vacii strângea repede scutecul acela, care se cheamă casa vițelului și, împreună cu un capăt de lumânare, un băț de corn și alte căpătăie de lucruri, îngropa matricea în pământ cu descântec. Magie, viață.

Deci Mutul nostru poartă casa vițelului, pare că păstrată pe chip dintr-o nostalgie către lumile din care a fost zvârlit pe acest tărâm.

Nu! Vițelul de mine a venit pe lume răsfățat. Gugulit. Din părinți tineri, foarte tineri – mama avea 15 ani, tatăl 17. Înaintea mea, unul, Stroe, trebuind să-mi fie frate mai mare, ar fi murit într-un accident, opărit. Prin urmare, veneam să compensez, să înlătur moartea, însă, îmi spunea mai târziu mama, vreo jumătate de an plângeam de mă învinețeam și făceam „ca toate șorlicăile“, nelăsându-i pe tinerii țărani, aceia ce mă înfișaseră de la zei, să se odihnească și ei după muncile câmpului. Îmi pare că o jumătate de an am orăcăit de ciudă și de frică, izgonit dintre arhetipuri.

Am rămas un copil dificil, nu bolnăvicios, dar firav. Până am plecat la școală, la oraș, mama îmi zicea cu asprime alintată: „Schionule!“. Ceea ce înseamnă că prezența mea, privirile mele, curiozitatea mea îi stânjeneau pe ei. Ceea ce înseamnă că se simțeau spionați tot timpul de mine.

Mai târziu, pe la 12 ani, am contractat o durere de pânțece, ce se repezea la mine după asfințitul soarelui, seara, la culcare; nu se ostoia decât dormindu-mă cu fața în jos. Mama era îngrijorată superstițios și căuta să mă întoarcă în somn într-o altă poziție, cunoscând probabil și ea acel loc din basmul „Fata cu pieze rele“. Acolo se spunea că acea jună împărătiță rău ursită dormea astfel, cu fața în jos, ca o piază rea ce se găsea. Însă, venirea mea pe lume n-a fost legată de vreun dezastru de familie. Părinții erau tineri, se iubeau, munceau în voie bună, iar eu nu-i împovăram și nu le-am fost povară. Adică nu eu le-am fost piaza rea. Însă și astăzi, bag seamă, îmi face bine să dorm vremea mea cu fața în jos.

Nu mare mi-a fost mirarea, cu câțiva ani în urmă, când, abordând tablourile votive cu cavalerii danubieni, anume acelea recuperate de arheologi pe malul drept al Dunării, am sesizat următorul fapt: sub caii celor doi stegari, curierii sacri, ajunși la zeița Cybele, care din stânga, care din dreapta, pe linia de orizont se află întinși cu fața în jos, unul pe altul căutându-se cu vârfurile degetelor, o fată și un băiat pe care calcă din lumea de sus cei doi soli călări. Se văd bine sprijinite copitele cailor pe ființele alungite ale celor doi juni, care, cum la rândul lor, se țin pe pământ. Junele apăsând cu tot pânțelele-i, bărbătește, și cu coapsele-i în sprijin, ca asupra unei zâne a pământurilor, nevăzută, a adâncurilor zână. Pe când, fata de dincolo, cosingenă a lui probabil, soră de frăție inițiatică, cu pieptul pe pământ de tot sprijinită, ca și cum ar alăpta aceleași forțe telurice. Sigur, este despre un ritual al fertilității vorba, despre o pereche jună, care, în contact divin cu glia mumă, își împlinește și ea destinul întru care a fost inițiată. A adormi cu fața în jos! Ca fata de împărat cu pieze rele! Precum junii daci în contopire cu pământul mumă!

Acum sunt mândru ... de trecutul meu!

— *„de teama frigului lumii și-a propriilor hăuri,/râde libidinos și face măscări“?*

— Este o eschivă, este o acoperire, este o mască, pentru că nu orice mască este o mascare. Deci o altă mască a Mutului cel purtător de o mie de măști. Și anume, pentru a nu mai lua în seamă frigul lumii, adică vitregiile ei, adică respingerile ce le face ea față de inșii năzdrăvani, față de geniu, la urma urmelor, este o fugă de sine. Insul se teme de propriile-i abisuri.

Pentru aceasta el râde porcș și face scâlâmbăieli, adică strâmbături ale firii proprii, ca să nu se dea în vileag cu temerile lui, cu slăbiciunile. De altfel, ne aflăm cu aceste versuri în simpla descriere a unor gesturi ale Mutului din căluș. În repertoriul lui, el trebuie să facă ce zicem în versul al doilea.

Și eu, când eram acasă, eram temător de întuneric. Multă vreme aveam frică să intru singur în casă. Se simțea nevoia adesea să dau ajutor mamei, la treburile gospodăriei. Și-mi zicea: „Du-te și adu cutare lucru din casa mare“, una din odăile țaranului, în care nu se doarme, ci doar se află rânduie lucrurile de zile mari și de mai rară întrebuințare. Deci se porunca să aduc din casa mare, din întuneric și de unde îmi era urât, ceva. Pentru a-mi face curaj, fluieram sau făceam pe prostul întrebând de mai multe ori: „Unde este acel lucru?“. Aveam nevoie de un strigăt la cineva, de o vorbă, să mă împotrivesc sperieturii și urâtului. Este o picătură de viață, în care am putea să ne chiorâm un pic, văzându-ne cu întrebare că de ce cântăm și zicem și strigăm în cărți alta decât de urât?!

— *Cum vine asta: „uitându-se prin buricele celor două găuri“?*

— Sigur că este vorba de ochi, dar iată cum se face! Și voi zice: fata feței lui. Aud? În monezile geto-dacilor, unde divinitățile sunt arătate în scară imagistică, fiecare parte alcătuitoare a marelui zeu este un individ, un ins, o însă. Așa, de pildă, mâna lui, care, la om și în anatomie, are trei pârghii, segmente, palmă, antebraț și braț, la zeul dac palma este o fecioară, antebrațul – un făt, brațul este iar bărbat. Așa și fața: un obraz e-o fată, alt obraz – o fată. Și zicem deci fetele feței. Astfel zeul se înfățișează ca făt din două fete.

De ce dar „buricele celor două găuri“? Ombilicul, precum se știe, este un centru vital al insului, un obiectiv tulburător în gimnastica inițiatică, mitologică realitate, tunelul timpului la prunc, legătura lui cu toate. Lasă că, în icoanele pe sticlă, buricul lui Adam și buricul Evei sunt zugrăvite în chip de ochi.

Pe urmă, vin buricele degetelor, unde se pare că avem celule al căror ombilic e legat de simțirea văzului.

Gaură, găuri. Desfă: ga este pământul, aura este rotundirea, roată de lumină asupra cugetătorilor; loc de unde iese din pământ șarpele; intrarea în bârlog, în vizuină; și-acuma: ca o vietate simțul văzului, ca o fiară ochiul trăiesc, iscodesc, spionează.

Dar crezi că eu m-am gândit la toate acestea când scriam versul? Nu m-am gândit. Este imposibil să ai în vedere toate implicațiile și răsunetele tropilor pe care îi miști. Căci, de cele mai multe ori, aceștia, tropii, nu sunt ai noștri, nu îi cunoaștem de dinainte; ei sunt inspirați, ei vin din adâncurile noastre, pe care bine e că nu le știm.

— *De ce: „el însuși zeu uzurpat de la rit“? „Megaliticele“, Editura „Cartea Românească“, 1972.*

— Este o întoarcere a ochiului compunerii către sursa de documentare. Mutul călușului, la prima vedere. Ce vrea să

spună dincolo de ce zice? Cam vorbirăm. Că adică, lucru rău din partea mea că am vrut prin acest fel să documentez eseistic faptul că Mutul din căluș este zeul Zalmoxis, precum arătarăm, căzut de la rit. Dar ce este cu el însuși? Ar veni că el personal, căzut în ochii proprii, adică disprețuindu-se, minimalizându-se, să-și poată face loc pe lume, el pe sine însuși dându-se la o parte, el de sine însuși nemaivrând să știe. Poate că vrea să se odihnească. A obosit de-atâta fast și festival. De-atâta bâlci și târguială. De-atâta târg și bălăcărire cu lumea. Și uite că el însuși se detronează până se trezește și-o ia de la capăt. Pentru că are nevoie de lume și lumea are nevoie de el, ritul este al zeului, zeul este al ritului, oamenii trebuie să trăiască, Mutul trebuie să se omenească.

Și-o iau iarăși de la capăt. Însă a cădea din riturile proprii pentru totdeauna nu e chip. Căci omul cade iar într-ale fiarei, dar fiară căzând într-ale omului n-am prea văzut. În afară doar de Mut și-n afară doar de Urs.

Când și când, nu-i om să nu dea și el cu ale lui de-a azvârlita. Însă una este ritul, alta este viața, și Lao-tz, mai-marele, când zicea că el, de-ar fi împărat, ar desființa țeremoniile, zicea, însă nu a reușit precum se vede.

Prin ceremonii, cortegii, adunări de lume, ne ținem, prin ele ne ducem.

Mutul (d) Dacia Capului Retezat

7 mai 1987, ora 17,05

— *De ce: „al unui popor ce s-a temut să plângă“?*

— La prima vedere, pare a fi o contradicție cu ceea ce susțineam mai înainte despre părinții noștri, că ei se nășteau în plâns și mureau în bucurie. Însă, aici, privim personajul în discuție de la ocuparea romană a Daciei, de când regele lor s-a sinucis. S-a temut să plângă un popor al cărui părinte și-a pus singur capăt vieții, pentru a nu se lăsa tăvălit de viu pe stradele învingătorului. De la anul în care Decebal și-a pus singur capăt vieții, cred că poporul nostru părinte și-a interzis să plângă dintr-o cotă a demnității, pe care eu o deslușesc. Ce jale mai teribilă putea să treacă poporul meu decât aceea de a-și vedea regele înfrânt, sinucis? Desigur, în viziunea Zalmoxianismului, sinuciderea regelui era un act de onoare. Dar, schimbându-se zeul, slăbit-au încredințarea în prima atitudine și a început legea creștină să mustre încet, să abată, să îmbărbăteze și să îndepărteze de la sinucidere, de la jale, de la plâns în actele istorice.

Căderea statului, căderea instituțiilor și a unei jumătăți de țară sub ocupație străină vor fi echivalat cu un cataclism moral de mari, îndelungi răsturnări ale mai tuturor criteriilor vieții.

Abia în această situație ne putem da seama de trăinicia, de soliditatea construcției zalmoxiene, de tulburătoarea asemănare a zalmoxianismului cu creștinismul, constatând bărbăția, repede venire în fire a unui popor, găsirea echilibrului istoric.

Poetul zice și mai mult: că s-a ajuns, după tragedia politică a căderii Sarmisegetuzei și a sinuciderii lui Decebal, la o totală modificare de atitudine față de răs și față de plâns. Prin urmare, o colectivitate care nu-și mai putea îngădui să râdă de naștere și să plângă de moarte. Întrucât mulți căzuseră în războaie, mulți pieriseră în robie. Destrămată era patria. O teribilă economie de bărbați și de femei. De inși. O supraveghere a actelor mele de către tine și a actelor și gesturilor tale de către mine, pentru că viitorul are nevoie de noi. Seminția noastră să-și vină în fire.

A mai plânge că te naști era, în aceste condiții, un sacrilegiu. O risipă de sine. O fărădelege. Aceasta este, cel puțin în viziunea mea, Dacia Capului Retezat.

Nu observi? Trebuie să fi fost vorba și de un cataclism geo-fizic, de vreme ce unul din piscurile țării se cheamă Retezatul. Poporul nostru retezat la 106, schimbând numele zeului pentru a se păstra și a se păși în contra a ceea ce avea să se stârmească în această parte de lume a interzis cu desăvârșire, bag seamă și susțin, plânsul.

Știi că sintagma lui Nichita „râsu’-plânsu’“ e de origine folclorică?

Meritul lui e mare că a descoperit-o. Cred că această sintagmă, „râsu’-plânsu’“, s-a născut în perioada Daciei Retezatului, când lumea noastră s-a îmbogățit cu încă o fire, ieri bucurându-se să plângă, astăzi oprind cu desăvârșire orice lacrimă și bocet, mâine găsind „râsu’-plânsu’“, care tot Mutul se cheamă. Iată temerea unui popor de a plânge. E vorba de o moștenire. Când copiii își văd părinții lor plângând, ce vor

face urmașii? Vor da apă la șoareci. Plânsul însuși va fi o măscăreală. Va fi urmat atâta durere și disperare, tot atâta, pieirii lui Decebal, încât plânsul nici măcar nu mai avea să fie plâns. O scădere, o slăbiciune.

Plânsul interzis luminează ochii, descețoșează mintea și pune sufletul în fața realității, bărbătește și de la capăt.

Cine are totuși a se plânge, a deplânge, a boci – să hohotească. Râsu’-plânsu’! Însă, mai apoi, urmeze Mutului, precum în cer așa și pe pământ!

Caut să-mi imaginez judecata, dacă vor fi căutat să judece cei din cohorte și legiuni, zbicirea istorică a obrajilor Daciei, care avea bucuria să plângă la naștere și să râdă la moarte. Trebuie să fi fost ceva oricum de teamă pentru cei ce înțelegeau o altfel de tărie în fața tragediei publice, căci a nu te plânge de rău, a nu-l uda cu lacrimi este ca și când acel rău nici n-a fost.

— *De ce: „caraghios în batjocura-i lașă“?*

— Este iarăși o mică digresiune de la personaj. Adică inadecvat. Adică impropriu cu atitudinea lui batjocoritoare. Atitudinea care poate fi suspectată de lașitate. Să repetăm treptele atitudinilor! Curajul de-a ridica sabia împotriva dușmanului. Întru Zalmoxis Marțialul! Cutezanța și mândria de a-ți lua singur zilele, să nu te pângărească inamicul, să nu lași corpul tău, cel de la zeu, drept trofeu, ca animalele vâdate la picioarele tiranului de împărat, – am zice muncă de simțire și fapte întru Zalmoxis, tatăl morților Caloienea.

Rămași fără rege și fără niciun alt Zalmoxis, aparent, ajungând să-și interzică plânsul, nu se dovedește mai apoi un caraghios? Un inadecvat? Cu batjocura lui? Nu este el un laș, în noile condiții?

Ne aflăm într-un meandru al personajului, o cădere. O eclipsă de atitudine. Până mâine dimineață, când Mutul va propune alt gest. Cu aplicare la ceea ce mâine se va întâmpla. Ce alt personaj mai dialectic ar putea fi decât acesta care vorbește amuțind și amuțește vorbind? Nici măcar nu-i vorba de contradicție. Este natura unui zeu cu o imensitate de fețe, de feluri de a fi și de feluri de-a muri, de feluri de-a se naște, încât, aici nici nu poți să știi când e una că e alta, când e alta că e una bună și de la-nceput. Altfel zis, un Dumnezeu istoric într-o istorie dumnezeiască. Dumnezeiască întrucât binele se face rău, răul se face bine, că, vorba aia, ce-i mult strică!

În ceea ce privește autorul, el nu a fost nici caraghios, pentru că nu și-a dorit, nici laș, pentru că n-a putut. Batjocoritor, nicidecum! Sunt lipsit de umor, precum bine s-a observat. Mai tare decât un ardelean, precum îndeobște se zice. Și, într-adevăr, ai mei de-acum trei generații, adică tatăl lui Dumitru Gheorghe, părintele lui Anton D. Gheorghe, tatăl lui Ion Gheorghe, era venit din părțile Râșnovului, pe la Săcele, prin sita Buzăului, în câmpia getică. El, Dumitru, și cu încă un frate așezat în comuna Cireșanu, trecut-au în Regat, la fundul dublu al căruței, pe sub nasul jandarmilor cu pană de cocoș la clop.

Dinspre mama-mare, Ileana Bărăgăneanca, poreclită astfel Bărăgăneanca de cine n-avea loc de ea, tot ardelean mă aflu. Numele ei de fată era Surdu. O mulțime de alte Surdu pe la Râșnov, mi s-a spus. D-aia n-am umor, d-aia m-am bizuit pe ardeleni, fără să-i caut cu bună știință, ci găsindu-i ca o fiară ce se întovărășește cu o altă fiară, din aceeași seminție. Lucrarea de stat, pe care profesorul meu Eugen Simion mi-a dat nota 10, se ocupa de poezia lui Octavian Goga și purta titlul: „Cultul eroului salvator“. A fost nevoie să citesc Charly despre eroul salvator. Am parcurs bibliografie destulă despre

eroul civilizator și am alcătuit o lucrare despre care profesorul meu sus-numit făcea observația, cu laudă, că e o adevărată lucrare de doctorat, nu de stat.

Preocuparea mea de strămoși, de eroul fondator, civilizator, salvator, atașamentul meu la ardeleni și înțelegerea ce mi-au arătat-o, frățietatea cu totul excepțională a câtorva de dincolo de munți, bag astăzi de seamă că de la zeul cel bătrân sunt, că din chemarea sângelui au izbucnit.

Veselia mea din „Zoosophia“, din „Icoane pe sticlă“ și oarecum din „Joaca-jocului“, „Și mai joaca-jocului“ și de prin „Condica în versuri“, zburdălnicia, giumbușlucurile, salturile mortale, care nu sunt caraghioslăcuri, nici batjocură nevinovată, darminte lașă, ele nu contrazic obârșia ardelenescă. Sunt darurile mai mult ca plânsului, ele sunt râsul de după plâns, ele sunt joaca limbii valahe.

Vârtejul lingvistic din zona Munților Buzăului cum ziceam, de la Colții Pârscov și până în malul Ialomiței, la Muntenii – Buzău, se întinde mierea graiului valah, de-o culoare mai aparte. Nici balcanism, nici sictir, nici văicăreală din bunii părinți cronicari munteni Popești – Greceni! Ceva aparte, un amestec de vorbire moldavă, de grai ardelenesc, de palavră hirotonisită cu snagoveștenie, târgoveștenie și alte valahoștenii.

Și să vezi lucrare! Carte dintre cărțile de căpătâi, ieșite de sub teascurile Episcopiei Buzăului, am și-acum acasă, cu sublinieri din ani și ani. Este **Biblia de la Blaj**, cu unele oarecari schimbări de cuvinte necunoscute în aceste locuri (tipărită cu osârdia părintelui D.D. Dositei, Episcop al Buzăului, Cavaler al Ordinului Sfântului Vladimir, când aceste țări erau ocupate de oștile rusești) 1854. Venind Dumitru Gheorghe de la Transilvania, prin sita Buzăului, în Câmpia Gherghiței, peste care carte a dat el alta decât cartea de la Blaj?

Însă răzuită de unele cuvinte de acasă. Ardelenismul meu este cosângen. Zestrea mea lingvistică este de Buzău și și-a făcut de cap trăind patria dintotdeauna, unică, indivizibilă.

Caraghios nu sunt, întrucât turcirea nu ne-a ajuns. Batjocoritor nu stau, ai mei vin din munți. Laș nu pot să fiu. Plecarea alor mei din Transilvania nu fugă fost-a, de vreme ce cartea credinței lor era aceea de la Blaj.

Mutul (e) Râsul-râsului

8 mai 1987, ora 11,30

— *De ce: „zeu pe măsura muritorilor“?*

— Din câteva considerațiuni. Mai întâi, cunoaștem că divinitățile antice, luând drept etalon Olimpul, erau după chipul și asemănarea, bunătatea și viciile pământene ale grecilor.

În ceea ce privește cerul dacilor, avem de zis următoarele în această chestiune a măsurii omului cu zeul: dacă ne uităm bine la muntele, unul dintre cei mai impozanți ai pământului de la Carpați, Omul, și-l măsurăm bine, înțelegem că divinitatea dacilor era o culme a omenescului.

Am arătat mai înainte că Zalmoxis – Dumnezeu era Zalmoxis – magul, Zalmoxis – inițiatul, ajuns la perfecțiunea naturii umane. Am zice: Dumnezeu dacilor era vârful oamenilor, Dumnezeu dac era piscul omului dac. Cine vrea să ne confrunte, să cerceteze eseul lui Aram Frenkian: **Gaiomard Purușa Antropos**. Va constata că identificarea divinității supreme cu omul este o chestiune foarte veche. Ține probabil de amintirea civilizației giganților.

Întorcându-ne la versul ce-l comentăm, iată, aproape că am epuizat problema. A mai rămas ceva. Într-un verset din „**Dacia**

Phoenix“, aflăm că numele Adonai al Dumnezeului **Vechiului Testament** are o ciudată rădăcină, după adaos. Zau-donai=Zeus Dunăreanul, ca Antropos=Omul Primordial, Dumnezeu.

S-ar putea insinua un răsunset terestru. Cum că, așa cum susțineam într-un interviu dat la S.L.A.S.T., avem poporul pe care-l merităm iar poporul are scriitorii pe care și-i merită. Cu toate acestea, un scriitor chiar genial, mare, la un popor mic, nu-și poate îngădui ori nu-i este lăsat ceea ce-și poate permite un scriitor mediocru dintr-o țară mare putere.

Vorbind **elegiac politic**, am să vă spun: dacă protegurea publică și instigația modului vostru de viață erau și mai acute, „Elegiile politice“ ar fi fost pe măsura a ceea ce ați fi dorit. Dar și așa a ieșit mai mult decât vă așteptați voi. Și nu din ambiția mea, și nici din curajul meu, ci dintr-o grijă a zeilor pentru urmașii noștri.

Eu am târât-o această carte prin lume doisprezece ani, până a ieșit din tipografie. Am și zăcut până pe malul prăpastiei. Mai mult nu s-a putut, pentru că, ori n-ați vrut, ori n-ați știut, ori v-ați supărat pe mine. Dar n-aveați dreptul să vă supărați! Cu atât mai mult nu vă dau voie să mă pedepsiți cu bănuială, încruntare și împingere la o parte de la pâinea cea de toate zilele, întrucât nu al vostru sunt, eu am venit să mărturisesc despre voi tatălui meu timpul țării acesteia.

Am stabilit să nu întrebuițăm concepte. Cel puțin neologisme. Însă limite istorice, sintagmă păcătoasă, lașă ca o mamă care ne apără de moarte și pușcărie, are nenorocita de sintagmă limesul roman în ea.

Deci: hotarele istorice până la care să întind eu țara mea de poezie rezidă din crima romană asupra tatălui meu Decebal.

Dacă, în loc de limite istorice, ideologii ar fi zis hotare istorice, atunci eu aș fi fost mai hotărât, adică mai clasificat,

mai curajos, o natură aş fi fost, care s-a format ca o instituție în urma unei hotărâri, adică în urma unui decret mutual al poporului meu în ceea ce mă privește. Hotărârea istorică ce s-a luat asupra mea era lege, adică a voastră asupra mea și a mea de la voi, atât de mare, înaltă și întinsă, încât eu abia dacă aveam hotare istorice. Dar așa, întrucât bărbați ai noștri politici zic limite ideologice, și nu hotare ideologice, iată-mă un teritoriu dac ocupat și mărginit de limesuri.

Dacă iarăși bărbați ai noștri de îndrumare publică ar fi pus în circulație sintagma mărginirea ideologică, aş fi avut următoarea fire: mă uitam în sintagmă și ce vedeam? **Măr-ginire**, adică ceva rotund, cu ochi eventual, apărat de gene, să nu intre praful. Dar un măr, adică simbolul fruct al cunoașterii, și ginire, adică, în argou, uitătură. „Ce te ginești așa?” Uitătură printre gene. Adică, cu suspiciune.

Să ne întoarcem. Dacă voi, în loc de **limite istorice**, mi-ați fi dat hotare istorice, eram altul. Dacă mi-ați fi dat, în loc de hotare istorice, margini istorice, adică mărul nașterii ideologice, cel mărginit, eu l-aș fi mâncat și păcătuiam mărginindu-mă, limitându-mă. Eu, însă, mi-am așezat la căpătâi, fără să cunoașteți voi, sintagma hotărâre istorică. Ca sfidare a nenorocitului **limes**.

Este adevărat că există și particula „ne“, negativă, foarte productivă în limba română: nepotrivit, neadecvat, nelimitat, nemărginit, nehotărât. Dar eu nu sunt negativist, deși, într-o bună zi, când m-am întors de la o șezătoare literară susținută împreună cu un grup de colegi, uitându-mă mai bine la coperta cărții „Megalitice“, am băgat de seamă că unul care stătuse la stânga sau la dreapta mea ori două scaune mai încolo trăsese către el cartea, fără să bag de seamă, și tăiasse cu creionul piciorul literei M, rămânând, în loc de „Megalitice“, „Negalitice“. Ghidușia colegială, glumulița, asta, arată o stare

de spirit, cu încruntări, cu bănuieli, a breslașilor asupra mea. Deși eu nu sunt un negativist, țin foarte mult la sămânța, la acest cap de cuvânt, sămânță prielnică ce este **ne**, bobul negației, care este **da**. Care, dându-se peste cap, se face **da**.

— *De ce: „leagăn al neîmblânzitelor păcate“?*

— De ce leagăn?! Am alcătuit pentru mine un dicționar de obiecte, de unelte țărănești, metafizice. Vreau să zic: lucruri de toate zilele, care au semnificații dincolo de toate zilele. Săpă, căruță, plug, lingură, albie, leagăn etc. Mi-am dat seama că multe dintre obiecte sunt nume de constelații, adică au constituit puncte de vedere ale pământului asupra cerului. În sămânța limbii, de asemenea, se află acestea. Și zicem: albie, copaie adică, a râului; sau fâgaș al popoarelor: pe albia evenimentelor, în albia lumii, adică în fâgașul naturii. Lasă că în obiectul respectiv se petrec fazele vieții omului, de la scaldă și spălare, și dormire de prunc, și legănare de prunc, până la frământarea pâinii în covată, adică tot covată, dar a făinii, a grâului. A făinii, care, precum știi, e pusă ca aluat să crească, așa cum crește pruncul în albia-i.

Extinzând și sărind din piatră în piatră, ale cuvântului, iată, deci, leagăn, iată, deci, albie, covată. Loc de curățenie, de răsfăț, de creștere, cuib al puiului de om, matcă a pâinii.

În ceea ce privește cuvântul și obiectul leagăn: el a trecut dincolo de el, dincolo de lemnul din care e făcut. Căci zicem: leagănul popoarelor, în sensul de locul de obârșie, de plecare, de ridicare istorică. Dar nu vezi că are în el o parte ce înseamnă legătură și o parte care înseamnă pendulare, legănare? Bagi de seamă în sămburele lui negația și contrazicerea negației?

Deci: Mutul este un leagăn, adică, așa cum am anunțat, un loc de așezare pentru creștere de răsfăț, de târăgănare, de

plecare dus-întors, o facere de cap a propriului sine, prunc. O destrăbălare, răzgâiere, fandoseală a sinelui de om, până se face mare. Poți să te superi pe leagăn? Nu poți! Deci Mutul, ca un leagăn al oricăror păcate pe care le-ar avea omul cu lumea, ca lumea, față de lume, el este un leagăn. Abia când se dă jos din leagănul său, când se-aruncă deci în lume și se dă la lume și se repede la lume, ceea ce el face poate să devină „neîmblânzitele păcate“. Căci, dintre noi, cel singurul ispășit de-ale leagănului rele e Heracle, carele, precum se știe, avea puterile să stranguleze cu mâinile-i de copilaș gigant șarpele trimis de zee să-l sfârșească. Traducând în zicere de toate zilele, Mutul este leagăn al neîmblânzitelor păcate, întrucât, precum se știe, el e putătorul însemnului sexualității.

Din punctul de vedere al caștilor, austerilor și suprapământeștilor, inițiați zalmoxieni, el este pământul cel plin de semințele impurității, el este idolul de vârsta leagănului: al necunoașterii de sine și al științei, numai a aceluia care vine prin durere și prin plâns. Precum se zice, copilul care nu plânge nu primește sân.

— *De ce: „Mutul râde de lumea care l-a pângărit ...?“*

— Și-n acest caz pornim de la aspectele de teatru ale personajului. Râde cu omul, cum s-a zis, pentru că este singura ființă care râde, întrucât e omenos. Râde omenosul pentru că înțelege mai mult decât neomenosul? De ce râde omul omenos și de ce mai râde neomenosul om? El râde întrucât râsul lui este un grai. Poți să-mi spui dumneata o mie de cuvinte pe care le aud și nu le văd, dar râsâ-mi o singură dată și te înțeleg de o mie de cuvinte. Sunt câteva ziceri: „**Râde hârb de oală spartă; E de râsul lumii, Râsul-râsului**, adică

iată faze ale unui grai. Vreau să zic: **râsul este a doua limbă a Mutului.**

Nea Oprea Mutul, despre care am vorbit, avea un râs de om care vorbea. Nea Oprea Mutul avea un râs mai râs decât o mie de pucioși încruntați și rânjitori. Nea Oprea Mutul nu rânjea. Cine n-are grai, cine este mut, cine nu are voie să vorbească ce mai poate face omenescului din el decât să râdă?!

După bâlbâitul și lătratul lui, în prima limbă, Mutul, într-a doua, râde. Râde pentru că el nu rânjește. Căci rânjește câinele în felul lui de-a zice dușmănie, ură. Rânjește armăsarul, după ce nechează, către juna iapă. Rânjește și berbecul la mioare. Și la oi în vârstă ...

Graiul erosului celui vinovat fără de vină, graiul vinovăției celei fără de stricare. Graiul. Graiul fiarelor, pentru înmulțirea fiarelor. Mutul nu rânjește, întrucât la gură nu e animalic. Acolo-s buzele pe care umblă fluturii surâsului. Surâsul e copilul râsului. Surâsul este râsul făt. Când se face mare, hohotește. Când e fiară, se retrage înspre dinți, rânjește.

Prin urmare, când râde Mutul de lume, ce-i face el lumii? Îi face că n-o rânjește nici ca un câine, nici ca un armăsar berbec. El vorbește deci lumii, și lumea, proastă, râde. Adică îi răspunde. Fiecare după cum e prost. Care hlizindu-se, care chicotind, **arătând fasolile**, care hăhăind cu gura până la urechi.

La Cina cea de taină a râsului, în capul căreia stă Mutul, cum văzurăm, cine deci se află? Unul Rânjilă. Unul Zâmbilă. Unul Chicotilă. Unul Hăhăilă. Și ăla mic: Râz-gâilă, adică cel ce râde gânгурind, rânzgâiatul cocon în Cogaion.

Iată de ce râde Mutul și cu cine își împarte pâinea râsului, zicând: „Râdeți, căci acesta este trupul meu, carele de voi, carele pentru voi moare de râs!“.

Nu ziceam că dacii mureau râzând? Mutul. Acum, după ce el a răposat de râs, râzând.

N-are el, la una din subsiori, blană de sălbăticiunea zisă Râsul, adică linxul. Și, mergând el prin pădurea lumii, i-a sărit în spate Râsul. Și-a repauzat. Cum vine aia? A început călătoria în pământ ca o sămânță. Și, din această clipă, el a coborât pe celălalt tărâm, și începe altă viață, tot a lui, de zeu.

Și mai este sănătatea râsului îndeobște. Deșertarea de dureri ale trupului, ale sufletului și ale morții!

Mutul (f) Călătorii pe nori

8 mai 1987, ora 13,30

— *De ce: „Preot al unui oracol vorbind în dodii,/căci adevărurile se desfac“?*

— Preot am arătat că este Mutul în analizele de până acum. În ceea ce privește oracolele, acolo vorbirea era încâlcită, adică mai amestecată decât câlții, mai noduroasă decât orice clinci și împiedicată cu mii de clenci. Nu mai vorbim de incoerență, cum ar zice omul de azi. Precum se știe, stihurile, versetele, cel mult strofele, pe care le zicea Potias, constituiau mai apoi textul asupra căruia trebuia să se aplece cu multă încordare preoții inițiali, înșii bine cunoscători a multe.

Ar mai fi și altele de zis despre oracol, vorbire oraculară și, ce-mi pare mie bine de atâta rău gramaticesc este că, în cuvântul oracol, se află sâmburii oracol. Oracol. Ceva ocultat adică, în funcție de timp.

Despre vorbirea în dodii, următoarele: precum se știe, astăzi, a vorbi în dodii, înseamnă a vorbi fără logică, cu incoerență, anapoda. Este și verbul, în basme, a dodăi, tot așa, însemnând ceva grai, punere la cale, secretă, deci neînțeleasă de oricine. Sfătuire secretă. În peiorativul de astăzi, vorbirea

în dodii nu ne interesează decât în măsura în care publicul ne aude, dar nouă nu ne pasă.

Există un refren de cântec popular. Deci se zice acolo ce se zice în stih cântat și, când se termină strofa, iar se aude: „Dodă, dodă!“ Iarăși versuri iarăși: „Dodă, dodă!“ Ce să fie cu dodăiala asta?

Să fie dadă, dadă? Adică o invocație a zeiței, sora mai mare a preotesei? Pe Ritonul de la Poroina, ni s-a trimis de către părinții noștri următoarea vedere în sanctuar: cum te uiți în față drept, este o femeie stând pe scaun scund, de casă antică, în cămașa ei fără de cusătură și numai dintr-un fir, precum straiul cel de zale, deschiată la pieptu-i de mamă. Într-o mână, ține un riton cu cap de bour, precum cel de la Poroina însuși, sub sânu-i mare. Cu cealaltă mână, se mulge, stoarce deci din pieptul său laptele-i. În stânga ei, la intrarea în incintă, ce se bănuiește, o femeie, altă zână, ținând mâinile în așa fel, încât să distingem atitudinea de poftire a mea și-a dumitale înlăuntru. Și la cine? La femeia care stoarce al său lapte în Riton de la Poroina.

Și-am intrat la dada. Și ne-a dat ea nouă laptele cu ameteală, de la naștere până la moarte să vorbim în dodii. Revenind la fondul arheologic, se înțelege că este vorba despre un ritual inițiativ, în care novicele privește laptele iedului, precum am stabilit noi prin cele din monezi.

În partea dreaptă a Ritonului, dincolo de laptele în vasul sfânt, o altă zână de femeie întinde mâna-i să ne ia frumos, să ne ducă unde ni se și nouă cuvine, după ce-am fost în templu alăptați de **dada**.

Sunt trei surori. Afară, una ne poștește în lăcaș, afară – alta ne petrece. Către dada, pe la dada, de la dada.

Băut-am și ne ducem tot zicând: „Dodă, dodă!“ . Dodăi, vorbim în dodii, însă daiști nici nu visăm a fi.

A vorbi în dodii. A zice precum Pytia și a umbla cu cele ce acolo ni s-au zis, la tâlharii bine învățați, să ne facă **zicerea la zicere**.

A vorbi în dodii, a vorbi cu dada. Beți de Capetele dadei, dodăind: „Dodă, dodă!“

A vorbi în dodii! În ce știu eu, se vede **d** acesta preschimbându-se în **z**. A vorbi în dodii este a vorbi în zodiac, încă înainte de a pricepe zodiile, încă înainte de a-i citi luminile. Dodă, dodăire – este vorbire divin zodiacală, nelămurită încă.

Mai încolo de la laptele dadei, când ajungem pe mâna preotului **Logosfat**, începem să aflăm vorbirea în lumini, în logostele. Dar aici ne dăm pe seama altui zeu.

Dodăiala este, **iarăși**, cea de-a treia limbă a **Mutului**.

Să ne amintim graiurile **Lui**: înfățișarea mascată, răsul și vorbirea în dodii.

Dar mai sunt și altele spre care să purcedem, căci adevărurile se desfac unul câte unul ...

Cum adică **a vorbi în dodii căci adevărurile se desfac** este așa: precum am zis mai sus: a face un adevăr nu este totuna cu a zice un adevăr. Deși, iată, adevăr, precum aflăm, este ceva dat în vileag, ceva adevărat, adică ceva indiscutabil, încât se adeverește, se înfăptuiește, vrem să zicem. Adevărul este arătare, înfățișare. **Ceea ce este precum este**. Așa se fac adevărurile de către ele însele, fără mamă, fără tată, adevărul este un Dumnezeu care pre sine s-a născut.

Așa se face adevărul: de la sine. La urma urmelor, suntem în culpă de tautologie. Cu adevărul totuna cu fapta. Cu facerea de sine.

Dacă Mutul ar face greșeala adevărului pe șleau, el n-ar mai fi mut. S-ar sinucide, făcându-se alt zeu. De aceea, întrucât i-e teamă de neființă de la sine, el se ferește de sine, care este adevărul, și se arată în pocite ziceri, scâlâmbate și scâlâmbăite părți.

Mutul este adevărul cel adevărat și neadeverit decât sieși, coborât pe pământ și luând măsura celor pământești într-ale sale.

Mai este un aspect! A vorbi pe șleau înseamnă iată ce! Șleaul este nu drumul drept, pe cum credem noi astăzi, sau drumul de-a dreptul, sau drumul la dreptate, pieptiș. Șleaul este răzorul cel lat, nepăscut de nimeni, puntea cea virgină, necălcată de nimeni.

Drumul este ceea ce se arată în chip de două cărări, pe care umblă caii cei urmași de roți. Drumul este cărarea dublă a carului.

Șleaul este al omului când acesta, ca și Dumnezeu Apolon, umblă în car.

Adevărul Dumnezeu este Cel-ce-umblă-în-car. Prin urmare, adevărul nu este pe șleau, nu vine pe șleau. El umblă în carul lui, pe deasupra șleaului. Zeul Adevăr umblă în lume pe cărarea roții drepte și pe calea roții stângi. Și-l întreb eu deci pe Lao-tz: Dao cum este calea? De vreme ce, iată, carul umblă două căi de roți, iară Dao e pe șleau.

Știu, Calea lui Lao-tz era un drum de-un singur om. De un pustnic, un sihastru, care în lume calcă doar poteca lui, cărarea insului.

Drumul, precum ni se spune de către lingviști, vine de la **dromos**, „cărare“ în grecește. Nici lungimea, nici lățimea nu arată numele. Dimpotrivă, în limbaj arheologic, dromos e o trecere de câțiva pași, până la mormânt.

Fii atent ce nebuni sunt românii! Au luat drumul, scurtă cale până la mort, și-au luat calea, precum ne învață lingviștii, de la romani.

Șleaul nu ne spun dicționarele de unde-i. Dacă ne rugăm de profesorul Graur, are să ne dea pe seama slavilor. Dacă ne cerșim la alții, au să ne trimită la ei înșiși, alții.

Precum vede tot românul, însă, drumul are două cărări și-un șleau. Cum a adaos el, cum a lungit, cum a lățit dromosul scurtimea aceea pân-la mormânt și calea, la două cărări de cai, de roți.

Să ne-amintim călătoria, adică mersul pe cal. Drumul călare, în monezile dacilor, spre cunoaștere, este Tao-de-etate. Deci, învățătorul meu, cu al său Tao=Calea, dreptate are. Dar numai la etatea fragedă, când eu din Dacia mă duc să învăț pe la toate sanctuarele, precum am zis; când m-am întors în Dacia, eu umblu în carul meu, pe care îl găsirăți la Bujoru, pe două căi și pe-un șleau.

Iată-l pe Zalmoxis! El este Calea plus șleaul plus Calea. Întreit se-arată azi, precum Zalmoxis, precum zeii în zi. Și iar ne întoarcem la călătorii cei pe nori. Numai ei îl găsiseră pe Zalmoxis, care este calea cea de deasupra drumului, cea de deasupra căii șleaului și a celeilalte căi. **Călătorii pe nori.**

Și, astfel, Mutul, iată, ne vorbește în dodii, pe deasupra șleaului mergând, întrucât este adevărul cel ce pe sine nu se lasă.

Mutul (g) Hârșie de obârșie

8 mai 1987, ora 16,30

— *De ce: „menit să-i cheme să le ceară viața/și să-i arunce pe rugul unei lupte“?*

— Menit, adică hărăzit, adică având har, predestinare și pregătire a fi mobilizatorul lor, călăuzitorul lor. Către un ideal colectiv. Să le arate calea cel puțin. Să fie Calea lor în cele mai de vârf timp și noroc. Mag, adică propovăduitor, proroc, conducător, învățător mare. Acestea sunt instituțiile Chemării, ale vocației insului public care se cuprinde în Mutul. Acolo, undeva, la inimă, în brațul drept, pe limbă, în limbă, în frunte cu steaua lui, stau măștile, idolii cei mici și amănunți în unul, Marele Mut. Chemarea celui chemat, adică glasul – glasului, cuvântul din cuvânt, fiu-logosfiu, menit, hărăzit să le ceară viața, adică să-și lase viața pe mâinile lui, să se lase cu tot avutul lor pe seama-i, și, la urmă de tot, „bunul cel mai de preț“, cum zicem noi astăzi, viața, să i-o împrumute, să i-o lase lui în luptele cele de zi cu zi, în confruntările de căpătâi ale neamului din care a purces și pe care l-a întruchipat. Am zis întruchipat și iarăși ne întoarcem la mască, adică la unul chip luminos al Unuia, cel de sus, și-al unora și-al tuturor alor de pe pământ.

Să le ceară viață! Dar ce viață?! Viețuirea, durata, rațiunea însăși de a fi pe lume. Căci el le este!

— *De ce: „Marele Mut, zeu arlechin,/c-un ochi râde, cu celălalt plânge“?*

— O dată Zalmoxis se naște așa pe lumea asta! Un om s-a dus să taie lemne în pădure. Și a luat un lemn de tei și l-a adus acasă. Și, peste noapte, din bușteanul la gura sobei, a ieșit un Făt-Frumos. Un fecior de om, și i-au zi **Făt-Frumos din tei**. Dintr-un alt lemn rămas, stăpânul a cioplit o păpușă. Și învățații i-au zis **mașcoidă**. Mică mască, mică înfățișare, adică mască ținută de-un mâner. Și **Făt-Frumos din tei** și **Așchie** ăla sunt **Fiii-Lemnului**. Mai târziu și pe alte meleaguri, tăietorul de lemne își câștiga pâinea ieșind cu Vasilachele lui prin târguri, la teatrul de marionete. Acolo, la arlechini. La circ. La lemn căzut. La Făt-Frumos din surcea. Cuvântul arlechin eu nu știu ce obârșie să aibă, dar eu i-aș fi zis urlechinul. Râsu’-plânsu’, cum s-a mai spus.

Un zeu de lemn Marele Mut. De unde sta el de lemn al cunoașterii, de arbore genetic al strămoșilor, lămurit buștean, i-a sărit țandăra. Surceaua lui este un ciob al marelui copac.

Încetând borboroseala noastră hermeneutică, am zice: Marele Mut, zeu caricatură și caricaturizat: trăsăturile-i divine, oricât de strâmbe, tot se pricep. Nu spuneam noi că el îi face să râdă? Nu este el tatăl Râsului și Râsul însuși? Dumnezeuul giumbușlucurilor, al farselor, pentru cine crede că viața este o comedie, un măscărici de bâlci – pentru cine crede că viața este un bâlci, căci, în Marele Mut, fiecare vede Dumnezeuul lui, precum este văzut și de Dumnezeu, cât a mai rămas în el.

— De ce: „ca ouăle-n pasăre stau sufletele-n el – ciorchin/de inimi, viață nobilă, scaldată-n sânge“

— Acest conglomerat metaforic are următoarele componente, prin care trebuie să adâncească primordialitatea divinității Mutul. Să detaliem.

Comparația „ca ouăle-n pasăre“: după cum știi și ai văzut acasă, în găina bătrână, „care face ciorba bună“, e-un ciorchine cu broboanele rotunde: ouăle de mâine, poimâine, răspoimâine, și toată luna, și tot sezonul ouatului, laolaltă, mari și mici, numai gălbenușurile împielite bine. Pare ce vedem, după ce am mai citit, să fie lumea cerului, cu sori și cu planete, gogoloaie mici și mari de foc, înainte de strănutul genetic.

(Text întrerupt, reluat pe 10 mai 1987, ora 12,15).

Altfel spus, avem în față nebuloasa din care s-a ivit o lume de planete, o lume cu sori și planete. După cum se știe, capul și căpătâiul doctrinei orifice se tâlmăcește prin simbolul oului cosmic, lumea închisă în învelișurile ei, plutind ca oul pe apele primordiale.

Mai cunoaștem Muntele Găina, loc sacru al triburilor maramureșene, Muntele Munților, pe plaiurile căruia se desfășurau întrunirile de datină, precum se cunoaște vederea băiatului cu fata, punerea la cale a nunții, **târgul**, adică tratativele, învoielile, stabilirea zestre și a celorlalte amănunte matrimoniale. Întemeierea familiei pornea de aici, de pe muntele Găii-Ingăii-Inii, adică vârful pământului inițial. Locul începutului a ceva.

N-avem îndoială că aici au existat sanctuarele și tot felul de incinte sacre ale consacrațiilor preoți și consacratelor preotese ale mamei Gaia, ca zeiță-mamă a oului primordial, ca mamă a pământului.

Într-un basm românesc, se află locul în care personajele povestirii eroico-gnoseologice respective, Fătul cu Fata, mirele și mireasa, la masa evident rituală, încep Ospățul mâncând **ou alb cu zeamă**. Este un fapt de viață aici tâlmăcirea doctrinei orfice, ritualul oului, primordial, adică alb. De altfel, oul de argint, alb, adică maculat, pur, neîncondeiat încă. Oul lui Ion Barbu, de mai târziu, dogmatic, adică nu așa cum înțelegem noi astăzi despre insul „dogmatic“, închistat în ideologia moartă, ci oul dogmei, oul învățaturii imuabile, de nepus la îndoială.

Gaia, Găina, Cloșca sunt trei nume în ipostaze diferite ale zeiței-mume a pământului, pe de o parte; pe de altă parte, mumă a universului, a Oului Cosmic. De la Ion Barbu, autorul „Jocului secund“, până la Brâncuși, cu oul lui, până la Nichita al nostru cu „Oul și sfera“, orfismul, pitagoreismul în poezia română poate fi urmărit cu mare folos intelectual.

Tulburătoare ne par însă locurile din literatura și cultura populară, de la basme la proverbe, adică la preceptele unei doctrine care a cuprins masele (cum ne-am exprima noi astăzi) aceste relicve ale unei construcții filosofice tâlmăcite, transpuse în viață prin lăcașe ale cnozelor magice, prin datini și obiceiuri, deci prin instituții o dată și pentru totdeauna date, ca un dat neclintit, ceva întru obște; obișnuit, va să zică, adică în colectivitatea primordială, vie, de zi cu zi, în consecință și istorică.

Tudor Pamfile, dacă nu mă înșel, în cartea sa despre datina încondeierii ouălor la români, cu prilejul sărbătoririi resurecției naturii, întreprinde o vie și mai mult decât interesantă cercetare a motivelor ce se imprimă, ce se desenează, ce se scriu pe ouăle acestea sărbătorești, sacre.

Datina ouălor încondeiate ar fi instituția a doua a cultului simbolului cosmic primordial la români. De la oul alb, cel de argint și cel de aur, al doctrinei orfice, până la oul încondeiat,

plin de simboalele „păgânești“, dar de fapt adevărat atlas și abecedar, condică a vechilor alfabetelor sacre, oculte, uitându-li-se prin vremuri semnificația directă, ci numai bântuind urmașii cu forța magică a tradiției. Prin frumuseți și acuitate plastică, prin ascuțirea stilizării, prin vii, ca și la început, curenți ai intuiției, aceste scrieri au supraviețuit, încât, astăzi, noi putem să punem față în față semnele, ideogramele din monezile geto-dacice cu acelea de pe ouăle încondeiate.

Este evident că „motivele“, răurii aceia de pe ouă, nu sunt scrise la întâmplare. De altfel, am alcătuit după cartea lui Pamfile, mai sus amintită, o listă a numelor ce le poartă fiecare dintre acele semne. În fruntea tuturor, ca semnificații și susținând punctul nostru de vedere pe care căutăm să-l acredităm acum, aici, sunt semnele care numesc-arată, ale cerului, astrele, zodiile. Logo-stelele, altfel zis, adică ale logosului semne din aștri.

Al doilea pas întru destrămarea metaforică ce o întreprindem noi în momentul acesta este demersul următor, cel comparat. Sufletele care stau în Mut ca ouăle-n pasăre. Suflete! Precum știm din doctrinele antice, aerul cel înalt și pur în acele de demult învățături și minți era populat cu suflete. Etherul, prin urmare, ca un teritoriu al sufletelor.

Zgămăind bine cuvântul suflet, ne dăm seama de „materia“ din care este acesta alcătuit, și anume din suflar, din suflu, adică o putere mai mică, o boare de vânt. În basmele românilor, există un teritoriu ceresc în care ajunge eroul, de i se zice Vântul Turbat. Vântul Turbat, bag seamă, este cu un înveliș sferic al lumii infernal. Pe când etherul cel plin de suflete este o suflare, un suflu, o adiere numai. Mișcare a păcii, liniște și mângâiere a spiritului. Prin urmare, în Mut stau sufletele cele de care este etherul populat, stau, zic, precum ouăle-n pasăre. După cum am spus, și mai apoi „ciorchin de inimi“.

Cu această a doua comparație trecem la Mutul cel de alt zeu, la sufletele lui de pe pământ. Pentru simplul fapt că ciorchinul este tot o populație, o multitudine de alte sfere, cum se știe. Strugurele, ciorchinul de strugure adică, este format din zeci și zeci de sfere sau ovale, de data asta vegetale. În broboanele de strugure, la mintea copilului, cum vedeți, se află sămânța de viță, sămburele pomului de struguri, ce se cheamă via.

Cunosc o frumoasă tîpsie grecească, ce arată astfel: pe fondul negru, într-o suplă barcă, mai mult în chip de sprinten delfin, purpuriu, Dyonisos șade în destindere, în tot cuprinsul bărcii sale divine, răzimat într-un cot. Pe lângă șoldul lui, în susul zugerării de pe talerul grecesc, se ridică pom al viței de vie, drept, desfăcând asupra-i ramuri cât cuprinde toată bolta. Sunt, cu toții, doisprezece ciorchini. Pentru frunze mari, divin veridice.

Mai cunosc icoanele pe sticlă, în care zeul nou, stă pe tron prea vechi, gătit cu zigzaguri și meandre, precum lăzile de zestre de la Maramureș până-n Bucovina. Din coastă crește un pom de viță de vie, mari ramuri și bogate umplu bolta pe asupra-i, purtătoare de ciorchini, și ei cu număr. Pe unul, spic de broboane, s-a încleștat mâna zeului, care stoarce într-un potir vinul noii credințe.

Iată „faptele de cultură“ sau, mai bine zis, rădăcinile culturale ale comparației a doua, conform căreia sufletele stau în Mut precum ciorchini de inimi, adică sângele de viață nobilă.

Și „scăldată-n sânge“? De ce scăldată-n sânge? Pentru că, ziceam, barca delfin, în care Dyonisos zburdă pe negrul ocean, este roșie; roșii sunt și strugurii cei, cosmici ai tufanului de viață ce se ridică de la șoldu-i, roșu trebuie să fie, și de sânge, ceea ce stoarce celălalt zeu în „pridvorul patriarhiei“, căci butucul de vie al acestuia crește chiar din coasta-i. Aceștia-s Mutul nostru.

— De ce: „înțelept în pragul marilor greșeli“?

— Începutul versului este banal. Fără percuție. Ba, aș zice, scăzând din faima ce i-o atribuim Mutului. În pragul marilor greșeli abia începe versul, care a luat-o greșit la drum, să se ridice. Mutul cel filosof este, așa cum am zis, nu după ce ar fi greșit. O vigoare mutească îl face să fie înțelept înainte de a pune piciorul pe pragul capiștei păcatelor. Adică el este pur, el este sfânt, el este filosof mai înainte de a fi fost păcătos. Mai înainte de a fi făcut gafe. Cred că proverbul „tot pățitu-i priceput“ nu este moștenirea Mutului. Desigur, am mai dezbătut asupra geniului premoniției la Mut. Dar nu e vorba numai de previziune. Prag înseamnă locul de la care intri într-o altă lume, într-o altă etapă, de afară înlăuntru, dintr-o odaie în altă odaie. De, zice: „a pune piciorul în prag“. Adică a lua o hotărâre, a nu mai amâna, a fi categoric într-o împrejurare. Se mai spune: „a dat cu capul de pragul de sus“. Adică s-a lovit la frunte, a trăit impactul cu o realitate neprevăzută. Mutul este înțelept între a pune piciorul în pragul de jos și între a da cu capul de pragul de sus. El este între hotărâre și venirea minții la cap, în urma impactului cu o realitate neprevăzută. Nu e vorba de o balmăjeală. Ne aflăm între fața nuanțelor prevederii, prudenței, și între hotărârea de a depăși o stare, de a începe altceva, de a intra în necunoscut. Deci el are cele două dimensiuni ale intrării în fiecare act ce-l întreprindem.

Mutul nu e un simplist. Nu e un instinctiv. Nu e un inconștient.

Mutul este simplitatea înțelepciunii, este natura înțelepciunii.

Nu e un instinctiv. Nu se aruncă orbește în lume și în actele importante.

Nu e un inconștient pentru că el știe, el are conștiință adică de începutul lucrului ca fiind sfârșitul altui lucru și se bizuie pe adevărul că sfârșitul lucrului este începutul altui lucru. Căci de aceea sunt două praguri: unul pentru picior și altul pentru cap.

— *De ce: „ci drept în fața multor nedreptăți“?*

— Drept în sensul nu numai de nepărtinitoriu, neabuziv, echilibrat, ci **drept la țintă**. Adică direct la cauza-cauzelor. Ca atitudine filosofică, ca atitudine de viață. În fața multelor nedreptăți, este o zicere oablă, direaptă, adică: atâta cât se zice, atâta și este.

Dar nedreptăți nu numai de lume. Că este neloyal omul față de om. Nedrept. Că face ăluia ceea ce nu se cuvine. Dreptatea este, vra să zică, legea. Nedreptatea, vra să zică, e fărădelegea. Prin urmare, Mutul este lege, cuviință, îndreptare, drept, dreptate, drum neocolit de-a dreptul lumii și el lui Dumnezeu în fața a ceea ce nu este de-a dreptul, drept la lume. Clarviziunea neabătută.

— *De ce: „Idol pecetluit cu fierul pe vrana gurii,/ pierzându-și scrierea, însemnează și hârșâie/pe lemnul răbojului – ci nu-și greșește augurii/în înțelepciunea sa de obârșie ...“?*

— Pecetluit vrea să zică lucru, act de cancelarie, vrea să zică document legat. Adunat, legat și purtând pecetea stăpânului, bine sublimată în ceară roșie, a stăpânului indiscutabil. Cunosco la muzeul din Sighet o cameră cu mese de expoziție pe care sunt așezate pecetalele, ștampile țărănești, de lemn, în

diferite chipuri sculptate, în capătul de jos al cărora se află imprimate semne anume și ale căror sensuri imediate și ultime au fost de mult pierdute. Cele mai multe din aceste semne ne amintesc motivele de încondeiere a ouălor și ideogramele de pe banii de argint ai dacilor.

Cercetând aspectele plastice, formele obiectelor, deodată te afli în fața a zeci de obeliscuri, stâlpi de graniță, stâlpi de căpătâi, semne de hotar și colonne vechi, comemorative, comisurale. Dacă aș fi sculptor de monumente, aș umple orașele României, proiectând aceste bibelouri de lemn, nu mai înalte de 10 centimetri, înălțându-le cât Coloana fără de sfârșit a lui Brâncuși pe unde au căzut ai noștri pentru patrie și lege, de-aș umbri faima aceluia sacru stâlp din Târgu-Jiu. Cum sunt numai scriitor, am să cercetez ștampilele, adică grupurile de litere care, apăsate-n pâine crudă, imprimau mici stampe, sigilii, peceți voievodale, asupra a ceea ce stăpânul pune semn.

A pune semn=a închide, a nu lăsa bunul pe seama oricui și la voia oricui.

A pecetlui înseamnă a pune semn de stăpân, precum și de destin, adică a pecetlui. Vrea să zică=adică lucrul și ființa pecetluite au fost cuprinse de-o instituție supremă, păzite sunt de lege, neschimbătoare, iar uzurparea de vreun fel nu le atinge.

„Pecetlui cu fierul“ e mai mult decât ștampilat și decât sigilat este sfânt deoarece nu este înfierare. Pecetea, sigiliul sunt aparate ale mărcilor care dau sacralitate. Pe când înfierarea este aplicarea unui semn discriminatoriu, evident că și de proprietate, dar asupra vitelor. Dacă aș fi zis: „idol înfierat pe rana gurii“, aș fi pângărit.

Pecetluit cu fierul, vrea să zică și precum se știe, punând sigiliul, stema, herb și zicere mai înfocată decât însemnarea cu

fierul. Lăsând, vra să zică, rană, cicatrice neșterse până la desființarea aceluia lucru **însemnat**. Adică deosebit luat în stăpânire. „Pe vrana gurii“ acest herb al focului, vra să zică?! Vrană este borta, gaura, gura, gărliciul vasului de vin pe care curge sângele lui Dyonisos. Scobind bine cuvântul vrană, găsim sunetele în vibrație și brrr frisonant al răni, al locului rănit precum coapsa lui Zeus, în care a crescut copilul Dyonisos.

Când te uiți la butoiul de vin, să știi că acela este un picior al zeului lovit cu spanga, cu lancia, de țâșnește sângele viu. Când te uiți la vrana gurii Mutului, să știi că gălgâie gărlă și izbuc graiul Mutului, ce este „luați și beți, acesta este sângele meu, carele pentru voi se varsă!“...

Fiul logosului, logusul întruchipat istoric ...

Pierzându-și scrierea, jumătate din al doilea vers vra să zică exact ce spune. Că Mutul cortegiilor călușerești este zeul poporului nostru părinte, despre care ni se bagă în cap și noapte ca și-a pierdut limba și, deci, scrierile.

Autorul admite aici temporal acest lucru și, de aceea, atrage atenția că zeul lui și poporul aceluia zeu însemnează, adică face semne și zgârie pe lemnul răbojului.

A fost numai o premisă, întrucât însemnează, vra să zică face semne pe răboj.

Despre hârșie și răboj! Hârșie – a scrijela, a rade, a șterge cu un obiect tăios semnele pe o piele veche, căci hârșie piele înseamnă. Palimpsestul. Pergamentul. Cine zgârie semne hârșie. Deci face scrierea pe hârșâie, piele de oaie. Numai acest loc și tot mi-ar fi de ajuns să susțin că ai noștri, scriau pe piei de oaie. Cum se știe, practică a magilor, a vracilor antici.

În ceea ce privește răbojul, am putea umple, hârșâind și noi pe hârtie (cum s-o fi schimbat „ș“ în „t“, de-a ieșit din hârșie – hârtie?) pagini–pagini. Ne vom opri numai la câteva

aspecte. Întâi, răboj nu este cuvânt slav. El se mai zice, în alte județe de grai, răbuș, răbuc, răbuh. Toate au însă în ele, aceste cuvinte, pe ra, soarele din Hiperboreea până în Egipt; cel de pe buze (buș), semnul soarelui celui vorbit, Dumnezeu cel de pe buze. Adică graiul. Vorbirea.

În ceea ce privește celelalte componente fizice și metafizice, vom rezuma că **răboajele sunt un sistem de evidență contabilă**, practicat de păstori și de ceilalți crescători de vite. A supraviețuit până în vremurile României moderne. Aspectul fizic al răboajelor este diferit, parcă vrând să ilustreze variațiile nominal. Răbuș, răboze, răboz. Ră-boz este lemnul cel sfânt pe care este însemnat numele soarelui, ale idolilor, ale bozilor adică, ale zeilor păgâni, pastorali, agrari.

Ceea ce cunoaștem noi despre scrierile dacilor ne permite să susținem, anulând începutul versului precedent, anume că dacii și-ar fi pierdut scrierea, iată, dovedind că răbojul este scriere. Scrierea. Una sintetică, nealterată de timpuri și nemistificată de înși. Nemistificată, întrucât: sistemul răbojului, ca act încheiat între două părți contractante, procedează la înmânarea câte unui fragment de răboj fiecăreia dintre părțile în cauză. Răbojul n-are valoare decât atuncea când cei ce s-au învoit în afacere se întrunesc, punând cap la cap cele două segmente ale micului act, confruntând veridicitatea documentului.

În plus, numirea acestui sistem de evidență și scriere, care-i consemnează și-i instituie sacralitatea, Ră (buș), scriere a zeului, Ră (buh), carte sfântă, ne arată că îl făcea inviolabil.

Jumătatea a doua a celui de al treilea vers mai mult tâlmăcește, concluzionează toată perorația noastră asupra scrierii pă răbuș, asupra pecetluirii, asupra inviolabilității rostirii Mutului. Cităm: „nu-și greșește augurii în înțelepciunea sa de obârșie“ finalizează excursul într-un fel oarecum. Căci vom

zice: cine e pecetluit, ars la gură, cine deși, se zice că, și-a pierdut scrierea, își înseamnă din moși-strămoși pe hârși și pe răboj, cum să-și greșească previziunile, când este înțelept din obârșii, când, așa cum arătam mai sus, a dat cu capul de pragul de sus, și a mai și pecetluit ceea ce a zis și a însemnat? Etc. Hârșie de obârșie, Mutul scrie din moși-strămoși.

Mutul (h)

Ce se naște din cuvânt

10 mai 1987, ora 17,00

— *De ce: „taină între ceea ce trebuie și nu trebuie știut“?*

— Marele Mut, zeul secretelor, sub auspiciile, sub stăpânirea, deopotrivă pământească și cerească, ale căruia sunt puse sanctuarele, toate lăcașele confreriilor Zalmoxiene, legile, scripturile și datinile inițiatice, punte mai întâi între cer și pământ, dar, mai cu seamă, taină, precum se zice, adică ocultare, acoperire, el tace. Aceasta este fapta lui cea prin care se numește. Taină-tăinuire, dar, mai cu seamă, punte de ritual. Un ritual de călușari este acela zis al îngropării ciocului. **Ciocul** este un fel de plisc, un ciocan falic. Vătaful de căluș (relatez fapte de-acum o jumătate de secol, petrecute pe malul Oltului – vezi monografia Oprișanu), după o sută de gesturi magice, fuge și îngroapă acel obiect ciudat în grâu. Zice cuvinte neînțelese, un descântec pe care nicio antologie nu l-a prins. Vom zice: taina îngropării ciocului de căluș în muțenie și în grâu, taina seminței Mutului.

Nicio monografie de căluș nu poate să ne descrie cu exactitate ce semnificație are acest moment „coregrafic“. Mutul este, iată, o răscruce pe care numai noi putem să o înțelegem,

între ceea ce este imperios necesar de a fi divulgat și cunoscut și ceea ce imperios trebuie să nu se cunoască. Pentru că el este zeul a ceea ce trebuie și ceea ce nu este de trebuință, el este zeul știutului și neștiutului, carele numai singur se știe pe sine și recunoaște pe ale sale, face cunoscut numai ceea ce crede că trebuie cunoscut, învăluie ceea ce numai el știe că trebuie ascuns, prin urmare taina-tainei, deopotrivă cu știința-științei și priceperea-nepriceperii, în așa fel încât cel ce se crede atoate cunoscător și în toate preadeștept devine că se vede neștiutor și se arată rătăcit. Cum ziceam și mai înainte, el este misterul, dar și secretul, misterul mare și misterul mic, săcreta de lume și de pădure de nepătruns în chiar clipa când crezi că ai pătruns-o. El este poezia și metafora care e precum se zice și care mai este precum se înțelege abia după câteva zile de la citire.

Mi se întâmplă adesea cu poemele lui Eminescu, pe care le citesc de cel puțin tot atâta vreme de când scriu. În fiecare an, reiau câteva luni de zile lectura și de fiecare dată aflu lucruri pe care ieri nu le-am băgat de seamă. Este ca și cum peste noapte sau în câteva săptămâni ar fi crescut acolo, în locul din care credeai că ai smuls din rădăcini ideea, zic, iată, de-acolo, peste câteva zile, după o bună ploaie și odihnă, pământul cuvântului eminescian ridică iar tulpină, floare de lalea. Cum zicea el: „Ne-nțeles rămâne gândul ce străbate cântecul!“. Îngăimăm și noi: nesfârșit rămâne cântecul, unde umblă Mutul muturile. Muturii sau buturii. Adică butucii care, când i-ai retezat crezând că se termină, dintr-o dată, pe neașteptate, umplu lumea de lăstari de alte înțelesuri.

Marele Mut, între ceea ce trebuie adulmecat și neadulmecat, ajuns și neajuns, deci văzut și nevăzut, decât auzit și nesesizat, deci, mai departe, spus, divulgat și ascuns, cinstit, adulat, prețuit și dat în vileag. Cum zice versul mai departe: „vești în

zadar“, vești de dragul veștilor, care nu țin nici de foame și nici de sete, nici de frig și nici de cald, a ști de dragul de-a ști, care vra să zică știrea-știrilor ce nu-și folosește decât sie însăși și, de aceea, își e atotfolositoare, încât lumea nu mai poate trăi de atunci până azi, de azi înainte, fără această patimă: Mut de dragul Mutului.

Un a ști de pe pământ și a ști din cer, vra să zică a ști de dragul de-a ști. A ști de încolțitul grâului. A ști de arat, de semănat. A ști de făcutul caselor. A ști de-a ști. C-așa vreau eu și fără asta nu se poate. A Ști Mare, A Ști Mic, A Ști Degeaba. Dar Degeaba-Degebiei! Adică da-da! În sensul de nicicum. Vești necerute, vești nefolosite, vești nefolositoare, „de care însă aerul geme împânzit/ca un mare steag de mătase, înnodat“.

Ce mai vrei? A ști de mare steag de mătase brodat, adică a ști de steag de călușari. Căci a vedea o flamură de-odată e un semn care se înmulțește de câți ochi îl văd și de-odată aerul este împânzit, se umple, forfotește de steaguri brodate, că sunt atâtea flamuri deci pe lume câți ochi se uită la ele.

Mutul poate dovedi că un steag, că o flamură anume ridicată vine și devine un milion de steaguri. Închipuie-ți că, în momentul când apare pe cer un obiect pe care nu l-a mai văzut nimeni sau pe care toată lumea îl așteaptă ar fi întâmpinat cu un milion de fleșuri? Închipuie-ți că milionul ăla de fotografii s-a răspândit în lume și ei toți au fost oprți de vameși. Și, la sfatul vameșilor, ce-are să se zică? Spăimântați, au să-și vestească unul altuia un milion de spaime, un milion de taine.

De odată, la Sfatul vameșilor, vine unul care a fost de față și adeverește că nu Obiectul era un milion, ci fotografiile erau. Milionul era al celor care văzuseră pe Unul.

— De ce: „vorbire a ceea ce vine –/dacă-i ursit să vină – /Marele Mut“?

— Păi, uite cum vine asta. Ca la Nicolae Labiș: „Lupta cu inerția“. Cei ce am cunoscut timpul când se scria cea carte lângă noi ne aducem aminte următoarele. În toate structurile culturale, ideologice și nu numai, era o anume sațietate, inerție a tuturor în toți și în toate. Este destul de aproape de noi vremea aceea asupra căreia avea să se ridice mai apoi Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. Era o stare socială, publică și din om în om, din instituție în instituție, mare și mică, de la margini și din centru, de sus și de jos, ceva de care aerul era împânzit. Simțeam cu toții, doream și așteptam iar alții chiar luptau. Acel ceva încă nume nu avea. Se zice că plutea în aer cutare fenomen, curent, idee, zicere. Și din câți erau ei vârstnicii, partid și stat, și de câți eram noiăștia tinerii neștiutori și nebăgați în seamă, unii pe seama altora ținându-ne, pe deasupra tuturor, vuind tot timpul. Un duh, un ce căruia noi i-am fi zis pe nume dacă am fi știut cum, pe care noi l-am fi știut, dacă i-am fi zis pe nume.

Erau lupte multe: lupta cea de clasă, lupta pentru construire, lupta pentru calitate, lupta pentru pace. Era lupta cu noi înșine și ziceam „lupta noului cu vechiul“. Ziceam lupta cu „rămășițele claselor exploatare“. Și, din câți membrii ai partidului și din câți ai U.T.M.-ului eram, numai unul, un copil, unul de nici douăzeci de ani, a zis acolo, înaintea tuturor și pentru toți: **Lupta cu inerția!** S-a simțit nemulțumire. Bănuiala a început. Lovire peste gură.

Și-a fost pedeapsa și cu viața a celui care-a strigat întâi:
Lupta cu inerția!

Însă zeii cei de bine ai patriei în câțiva ani dădură drepturi și dreptate celor care bine auziseră și copilului aceluia mai cu seamă, Labiș Nicolae. Era, iată, încă o dată când un fiu al logosului plătea călcând cu moartea pre moarte, îmbogățind

mintea partidului și poporului său cu o zicere capitală despre o instituție capitală: **Lupta cu inerția!**

Ceea ce se naște din cuvânt în cuvânt se întoarce, întrucât, călcând pământul, se omenește. Și ce-i omenește se martirizează. Și ce-i martiri se omenește. Căci din logos vine.

— *De ce: „Zeu deghizat în propria-i țară“?*

Versul se bizuie tot pe ceea ce cunoaștem cu toții: că filosof în țara ta, în neamul tău, nu poți să fii. Va să zică, deghizat este o stârplitură de neologism ce vrea să însemne ascuns, tăinuit. Mascat. Adică ținând de Carnavalul Mutului și de cerul și de pământul Mutului. Aici însă ocultarea nu mai este de natură pur magică, insul este un individ, adică unul în carne și oase, de-al nostru, dă-l în mă-sa! Dacă nu se-nvață cuminte, îi arătăm noi lui! Dacă vrea să nu-l pupe mă-sa rece, să-și țină gura, să spele putina. Dar iată că el nu se cară, nu spală putina. El rămâne acasă, el își schimbă firea către ăia care n-au loc de el, să rămână el, tot el și iarăși, până n-or mai avea ăia loc de el. Este un guerieros, obligat, prin urmare, în propriile-i instituții să facă pe prostul; să întoarcă fața de la proști pentru a-i vedea mai bine, pentru a-și ascunde **Ceeaceul**, cel din care are să le vină de hac opresorilor, ocupanților vremelnici, importatorilor, tuturor nepotriviților, tuturor nelegitimilor patriei.

Când este zeu și se ascunde, atunci domnul său Dimitrie Cantemir este muștrat de către patriarhia Constantinopolului că se petrec de sărbători de iarnă cortegii de capră și alte păgânești obiceiuri.

Dacă este bărbat politic, e chemat la centrul unic și i se spune: ce-i cu libertatea aia pe la voi, cu scriitorii, cu ziarele? N-aveți cenzură?!

— De ce: „chipul unui popor nefericit de la sorginte: /nu știi de l-au cotropit crețurile măștii de burdihan de vită,/ori dacă vremea pârlă ca apa fierbinte/fața cea adevărată, dar neadeverită“?

— În acest loc, se produce o translație a personajului în timp și spațiu. Mai bine zis este vorba de Mut în noile condiții, după ocupația romană. Sorginta poporului român, după cum se știe, se află în căderea statului dac centralizat al lui Decebal în stăpânirea romană. Dumneata crezi că este o sorginte fericită aceasta în care ni se spune că unul din părinții noștri a venit asupra celuilalt, a băgat cuțitul în el, a luat femeia și casa ăluia și, deodată, iată-ne urmași ai lui Traian? Crezi oare că sângele, care apă nu se face, se transformă peste noapte în apă de ploaie, să crească holdele idilic și ovăzul să-l mănânce în pristolul de la Roma?

Crezi oare că erimiile urmărind făptașii unei crime colective sunt mai blânde? Crezi că păcatele părinților asupra părinților chiar sunt spălate de către vorbe festive? Și timpul crezi că amuțește? Și, dacă amuțește timpul, crezi că Mutul nu bolborosește ca sângele nostru în vine?

Adică vremea crezi că a ars, a pârlit, ca să poată năpârli o altă față? „Fața cea adevărată, dar neadeverită“ a poporului nostru care să fie? Eu cunosc. Ce-mi dați să vă spun?!

Mergeți la Mănăstirea Dealul! Și veți găsi acolo cap de rege, cap de prinț.

Și mai apoi duceți-vă înapoi, una mie și cinci sute de ani, și mai dați de-un cap de rege, cap de prinț. Ceea ce numim noi metafizica istoriei nu vezi că e un pod lung de o mie cinci sute de ani, sprijinit pe două capete de regi? Acolo și-a pierdut Sarmisegetuza și Dacia lui toată. Cel cu zece suflete de lup în

el, Decebal, iar aici și-a așezat din care capul sub Alba-Iulia, cetatea lui de scaun, Dacia mare, unică, indivizibilă, tot El în Alba-Iulia, cetatea lui, în care se împlinea pohta ce-am pohtit.

Din cap retezat în cap retezat, toate capete de bărbați de căpătâi, patria noastră, iat-o, numai pe pod de capete s-a sprijinit, adică de fapte ale ideii și de idei ale faptei de căpătâi. Oare să fie întâmplare practica decapitării domnitorilor de-a lungul vremii? Ce-au ei asupra capetelor noastre? Ce-au ei? Au mânie din tată în fiu, în contra sediului celui înalt al ideii! E! Nu ne-ar durea pe noi capul de orice se zice mai de-aici și mai dincolo!

Însă, ce mă tulbură este această osârdie cu orice preț de a uita nefericirea noastră de sorginte, pe care am plătit-o în momentele de răscruce.

Faptul că din capetele căzute au răsărit ideile capitale nu ne dă voie să uităm idilic ceea ce pe Mut îl urmărește – propriul lui chip de popor nefericit de la sorginte.

Și cât ne vom mai legăna noi pe capetele părinților noștri?

Și cât o vom mai lua-o noi așa de la capăt, tot urcând, tot căzând, tot pierzând, recâștigând, pierzând și iar pierzând?

— *De ce: „mag rătăcit, jucându-se de-a baba-oarba/cu discipolii smintiți și beți –/pare că de pe oasele feței i-au smuls chipul și barba/cei pe care-i învăța labirinturile zădarnicei vieți“?*

— „Mag rătăcit“, ai să-mi reproșezi? Cum adică, rătăcit și magul? Rătăcit ceva, în felul soarelui, printre nouri. Ascuns de munții cei de fum, rătăcit, adică precum luna, când o „mâncă vârcolacii“ ... „Marele preot“ în derivă cu poporul său. Bezmetică lume, adică, precum roiul fără matcă, precum mielul fără mamă. Dar oare n-au fost ele de-atâtea ori

colectivități, popoare mai tinere sau mai bătrâne decât noi legate la ochi, în eclipsă publică, din cauzele din cer și din cauzele de pe pământ? Nu-ți aduci aminte cum au procedat cârmuitorii, chiar și cei de bună credință, în timpuri de ocupații vremelnice și pe lungi sau scurte perioade de nevreținică înțelegere, ele între ele, neamuri, case, seminții?

Jucându-se de-a baba-oarba, adică umblând prin istorie cu luminile stinse, orbiș. Cunosând drumul lor numai cu buricele degetelor, încât du-te în peștera Cuciulat și vezi acolo ce-am să-ți spun!

Pe peretele istoriei în chip de peșteră, un cal se vede, din tăciune. Umbra, ca și cum soarele era de dincolo de armăsarul cel sălbatic iar zugravul cel tribal pricepu întunericul în chip de bidiviu.

Vezi încolo, pe alt zid, din Carpați și până-n catedrala preistorică de la Morbihan, Glozel, **câte-o mână**, câte-o labă omenească de întunecime sau de sânge – cum s-a sprijinit săracul de popor să iasă la lumină.

Mers de-a bușilea, adică în labe, dar nu pe pământ, nu pe drumul fiarelor, ci urcare pe pereți, exasperare. Om pe om, căutându-se cu mâinile prin beznă, și-a lăsat „amprentele“, călcătura palmelor pe zări. Nu e asta baba-oarba?

Să nu mă cerți, Posteritate! Că am zis despre părinții tăi și despre tine „discipolii smintiți și beți“, întrucât eu m-am gândit când schimbarea voastră era doar sucirea din minți, scoaterea din minți, nu nebunie! Pe când beți erați, adică bieți de voi înșivă. Nu sunteți voi fii celui care stoarce din pomul său strugurele să vă îmbete? Deci, dacă voi sunteți beți, nu sunteți ai viței de vie. Deci, dacă voi sunteți beți, nu sunteți ai lui Dyonisos, Mutul? Că mai bine beți, decât bieți zădărnindu-vă viața de-o trezie smintită! E mai bine să vă smintiți de-o sminteală trează!

Mutul (i)
Istrița, Istrița

11 mai 1987, ora 13,03, pe Ciuhoiu

— *De ce: „Marele Mut/adulmecând relele poporului său,/ se făcuse odată temut“?*

— Adulmecând. Ad-ulmeca-ulmecare. Precum se știe, ogarul, câinele de vânătoare ia urma vânatului, bizuindu-se pe miros. Prin urmare, Mutul, cu instinctul său profetic și cu profetia-i cosmică, ia urma relilor poporului său, **le vânează**. Mergând pe urmele fiarelor, năravurilor și obiceiurilor învechite, el face igiena toposului său. De vreme ce ulmecă, ad-ulmecă, precum o fiară, fiară este față de racilele colectivității, întrucât el este Judele, Dreptatea-Dreptății, incoruptibilul: în alaiurile sale, eriniile preotesele-i vor fi fost. Ca o fiară a adevărului și-a justiției divine ce se afla, de bună seamă că inspira temere. Necunoscând nici mamă, nici tată față de Adevărul-Adevărului, cum să nu-i spăimânte?

— *De ce: „Mutul și-a oprit nașterea la ultimul gong al sorocului idilic/dintre răs și plâns“?*

— Mai vorbirăm noi la început despre înfățișarea tragică a proorocului de Mut, despre poceala ce și-o ispășea. Despre

infirmitățile fizice la prooroci și la preoțime magică și la zei, se poate mult sta de vorbă. Nu lipsurile fizice ne stau ca paiul în ochi, cât semnificația iconografică a stihirii fizice, ca reprezentare simbolică a unor „defecțiuni“, neajunsuri de natură a puterilor pe care idolul le purta. În acest sens, cu totul fondate sunt observațiile lui Mușu, referitoare la zeii vechi, cei fără o mână, cei fără un picior, cei fără un ochi, cei fără ceva, o insignă a unor practici magice, prin care muritorii mai strâmbau din puterea daimonului, a divinității arhaice, pentru a micșora Forțele de care, altfel, ei se temeau și-n somn.

Idolul din mijlocul călușarilor, Mutul nostru, precum arătam, este o alcătuire din tot felul de stâlceli și asociații arbitrare, ca dovadă a groazei colectivității față de Forțe. Versul pe care ne-am oprit trece însă dincolo de mutilările iconografice și-l are în vedere, în mod evident, ca spirit al spiritului public. Un fel de copilărie a magiei, un fel de oprire a timpului, adică un fel de îndărătnică stare pe loc, cu orice preț, undeva, într-o răscruce. Răscrucea, precum se știe, este încrucișarea a două drumuri cel puțin, punctul în care călătorul intră în dilemă, locul unde ceea ce a fost certitudine începe să devină dubiu, final de etapă, prag de-o altă perioadă.

Se cunoaște faptul că, la răscruci, erau plasate în vechime sanctuarele și chipurile în fel și chip ale Hecatei, tripla zeiță a tracilor.

Era deci nevoie de un răgaz, de multă cugetare și de sfatul zeiței fără de care, mai departe, drumul nu se cunoștea, nu era sigur, nu izbânda.

Prin urmare, Mutul e o dimensiune multiplă a multitudinii lumii pentru a ocoli firea umană, vreau să zic pentru a-și păstra măsurile divine. Va fi cerut Părintelui lumii ori își va fi singur așternut sorții, diriguind propria-i naștere într-un

anume soroc, într-o răscruce adică, a măsurilor cosmice, și anume atunci când, precum într-un templu taoist, s-a auzit ultima bătaie de gong a perioadei, a măsurii timpului celui ideal, mai lumește zicând idilic. Este ca și cum și-ar fi ales nașterea, ca și cum ar fi putut opta. Și, într-adevăr, și-a impus zodia venirii pe lume. Răscrucea cronologică, idilică de bună seamă, se consideră intervalul dintre răs și plâns. Ci-o fi aia între răs și plâns? Un fel de strungă, un fel de vamă, dar, mai degrabă, un fel de suspensie a suferințelor, un neînceput al bucuriei, pentru că tot începutul e ... ca în oul dogmatic. Ceva deci între pragul de jos și pragul de sus, un pas pe pământ și al doilea pas în cer, o suspensie cosmică la infinit, fixată în firea animalului de zeu ce este Mutul.

Izvoarele antice spun despre daci că plângeau la naștere, probabil și din cauză că ei erau dați afară din acea stare dintre răs și plâns. La sfârșitul „Moromeților“, se zice: „Timpul nu mai avea răbdare“. Este aproape totuna cu ce zice Mutul care stă în miezul timpului idilic, ținându-se cu mâinile de sânul lăptoasei sale mume, ca Flămânzila cu Setilă laolaltă, pentru că, pe atunci, timpurile mai aveau răbdare.

Oare unde în viața noastră vom fi stat și noi o dată între răs și plâns, făcând timpul să stea? Poate că, acolo, în Câmpia Gherghiței, în zilele de vară, transparente ca sloiul de gheață. Și iată ce! Aveam în pământurile din Brebeanca, deci pe lângă nea Oprea Mutul, o vie. E și ogor mănos, prielnic pepenilor, fructele din rai ale copiilor de la câmp. Se ridica un fel de schelă din patru salcâmi înalți și un podeț cam de patru ori un stat de om deasupra pământului. Foișorului de lemne și frunzarei se zicea prepeleac. Dintr-odată, pereții în zugrăvire albastră a templului taoist, ceresc, rotund, zis orizont, se lărgea încolo mult. Dintr-odată, pe întorsul oblu al holdelor de grâu,

floarea-soarelui, porumburi, hăt, în coasta sanctuarului lui Mutul, se ridica albastru-verde, pe lungime multă și destulă înălțime, munteorul Istrița. Cum la sorocul acela soarele era o căpățână de roată ale cărei spițe de foc, rășchirate din zare în zare, călcau Calea de dincolo, cu necunoscut. Către acel loc de munte verde-albastru și pe după care calcă roata lui Dumnezeu, sufletul meu îmbătrânea primejdios, un dor nesăbuit ne strângea între dinții lui de cămătar. Metalul nou era încercat de colții unui timp în fața căruia aveam să stau. Cu îndurare, apoi, mi se da amânare. Lespedea albastră-verde a Istriței, cu soarele învârtejit, se înclina încet-încet. Mai târziu, avea să îmi vină în minte asemănarea navelor solemne, gigantice, fugind pe apele oceanului, la întâlnirea lor cu insula ori cu ghețarul de care s-a strivit hardughia de Titanic.

Istrița, o navă pregătită mie. Marele pavoaz de arcă de dincolo de potop, de deasupra tuturor potoapelor, ridicat în fugă și strâns în fugă de către zeul ce mă aștepta, ațâța creșterea mea, dorirea, dorul și dorința de-a pleca, de-a mă îmbarca. Ca o boală, ca un deochi ciudat urma. Uitătura cea de foc, ce pătrunde prin căpățâna roții, sleia de-odată trupul meu pentru oarecare vreme. Într-un basm cu Greuceanul sau cu Omul cu mână de aur, am găsit cum, tot așa, o neputere și-o aprindere a sufletului, o boală fără nume simțea voinicul cel ce se apropia de cetatea zmeilor, căci era văzut prin gaura cheii de către mama duhurilor.

Urma o lingoare lăuntrică, o dorință, dor, dorire după orice ar fi acolo și dincolo de-acel munte plutitor, ce se zice astăzi Dealul Mare Istrița. Poate că, atunci, să fi fost ceasul meu idilic dintre răs și plâns. Vederea mea de către mine însumi, iscodirea ăluia de dincolo spre ăla ce eram în foișorul cel din vie. În tot cazul, soroc era, idilic era, plânsul mutesc al celuia de dincolo spre cel de-aici, totuna suspinelor celui de-aici spre ăla.

Plecând de-adevăratelea de-acasă și ajungând în toate felurile pe Dealul Mare Istrița, la vârstă oarecare, am luat-o de mână pe învățătoarea Elena Mântoiu, dintr-un sat de la poalele Istriței, am urcat și-am zburdat cu ea ani și ani pe stânca aia verde-albastră, spre care îmi venea să plâng, din senin, de bucurie de nimic și de tristețe după nimeni, de răs, din foișorul de la via din Bredeanca. Era ceasul meu dintre răs și plâns, dar numai una dintre multele răscruci. Peste câțiva ani, tot umblându-mi acel deal de zestre, am găsit depozitul de betoane arhaice, obiecte pentru care unii râd de mine și mă împing spre plâns, alții, – cei mai mulți și prea puțini –, plâng cu mine, de mă fac s-o duc pe lume tot într-o zburdă, bucurie a sufletului hohotire, încât zice cine mă cunoaște: „Ferice de acest Gheorghe!”.

Aurelian Titu Dumitrescu, crezi nu crezi obiectele pe care le-ai văzut la mine acasă, ai citit ori n-ai citit „Cultul zburătorului”, carte care nu este a obiectelor în cauză, este a gândirii magice, a dovezilor din basme, poezie, obiceiuri, datini țărănești, care toate se oglindesc de la aste pietre necrezute.

Aurelian Titu Dumitrescu, nimeni nu mă poate scoate dintr-acestea ale mele, cum au încercat atât și încearcă, întrucât sunt două întrucături: unu – statuetele de betoane arhaice, căzute pe seama lui Ion Gheorghe, se află așezate în sigură vedere, în clară situare și scriere, în monezile geto-dacilor. Nu se poate frate, omule, ca un om ce sunt și eu să se poată înșela, din Foișorul-Cel-Din-Vie, cu atâta dor, dorință, întors cu fața către Istrița toată în zadar și numai pentru perechea-i omenească! Acei idoli aruncați de cine știe câte împrejurări ale vremurilor fost-au pentru mine căci erau ai mei, așteptatu-m-au pe mine, căci de mine erau așezați acolo, dorirea aia mare, ochiul ăla, ăl de după munteorul Istrița, era menirea mea, am zice noi ăștia de pe pământ, și stătea drept: „Du-te și adu-mi!”. Adică trimiterea

în misiune a fiului de împărat, fie după apa vie, apa moartă, fie după nu știu ce podoabe, lucruri.

Altfel spus, **proba mea** pe viață: întru aceasta eu am fost trimis pe lumea asta, să scot ale pietre dintr-un mal, proba mea pe lângă proba logosului.

Și fac bine ei, sunt grișnli ticăloșii, zeii că lucrează tot împinși de zeii care m-au trimis, de nu mă cred mai repede. Că dacă, mâine sau poimâine, ei ar veni să-mi spună: „Iartă-ne, tu ai găsit chipurile părinților noștri, chipul Mutului! Primește deci cununa recunoștinței noastre și te bucură cu noi mulți ani în fericire!“? După masa Bucuriei, ar trebui să-ncalec al meu cal, să plec, să mă întorc la părinții mei. Împăratul Verde, Împăratul-Roșu-Mutul-Dumnezeu-Zalmoxis, carele m-a trimis anume întru asta: s-adun pietrele-i cu vremea risipite din el și să vi-l arăt, precum am zis că este Mutul, cel din mii și mii de chipuri.

— *De ce: „Marele Mut – preot hilar/al unei biserici în care predicile spuse pe șleau/se pustiesc de putere și har,/iară perechile se urăsc despărțite și nu se mai iau“?*

— Hilar e Mutul meu laăștia de-acum, care nu cred că pietre-i sunt chipuri cu Unul Chipul Său. Dar când se va adeveri piatră cu piatră, cine de cine va râde? Oare nu Mutul ar avea dreptul să hohotească mii și mii de ani deășia ai lui ce l-au luat în batjocuri pentru că le-a arătat și le-a spus? Darășta din poem ar fi preot de răs dacă ar sluji într-o biserică văzută de tot orbetele și-ar zice predicile sale, călcând pe Șleau, și nu urmându-și Calea. Adică Ducerea la Scop a lui nu este spusa verde și în față, boaca de vorbire necoaptă. El trebuie să spună ce e el cu lucrurile și ce sunt lucrurile cu el pe lume, în cer și pe pământ.

Nu pieptiș, pe șleau, băga-v-aș și du-te-n aia și-ailaltă!, ci le cimiliturește, încât devine că înțeleg cei săraci cu duhul iar pe ăia prea-mintoși cum îi duce capul nici până la pragul celora ce zice el. Acestea toate se întâmplă, am zice noi, din natura-i intrinsecă, prostindu-se ca ceia înțelepții. Altfel spus, în graiul mutălău, menirea lui e taina zisă, taina lui e zicerea menită, el e ce se spune astăzi cam alătura cu drumul, deci nicicum pe șleau, dar se adeverește mâine întrutotul a fi zicere, a fi punere la cale spusa lui.

Deci mai mult decât o zicere pe șleau. Altfel, adică în vorbire descheiată la piept, în graiul pică-pară mălăiață în gura lui Nătăfleată! Și învățătura, după cum se spune precum știm și apud x, y, niciun strop de har nu mai rămâne, nici fir de praf de adevăr și misiune. Căci, dacă toate lucrurile-s clare și de la sine pricepute, căci, dacă toți sunt silitori și iuți la minte, de nu mai poate lumea de isteția lor, atunci de ce-ar mai fi nevoie de Învățător?

Și, chiar de vor ajunge platonii și aristotelii cu toții, decât zic și pricep, vai lor!, căci, în răgazarile insului cu sine, nu-l vor striga pe Mut, urlând ca nebunii după singurătatea lor și aruncând la spate îndeobștile toate, zicând: „Nea Opreo, Mutule, unde ești? Și învață-ne pre noi greșelile noastre și dă-ne nouă tăcerea, precum în cer așa și pre pământ!“ Ajunge-vor ăia, băiat nedus la față și față nezvârlită la băiat, tot vorbind de ei cât și cum și când li se tot face de la inimă și de la minte unul de altul, tot pălăvrăgindu-și sentimentele și glasul sângelui tot strigându-l unul la altul pe șleau, dintr-o dată îi apucă urâtul unul de altul, sila vorbirii de bine a unuia către altul, greața sărutului zis mai mult decât făcut, pelinul gândului toată ziua repezit în „ce deștepți copii suntem pe lume!“ Și, deodată, pe cât se doreau și țineau unul la altul, pe atâta nu se mai pot vedea, auzi,

mirosi, nici în pat și nici la masă, nici acasă, nici pe lume. Perechile deodată șterg casele deșarte de prunci, întrucât prășila omului și-a fiarei, vitei, păsării nu e pusă de către Dumnezeu sub legea zicerii, ci sub legea Mutului, facerea n-ajunge spunerea, spunerea n-ajunge facerea – precum numai la unul singur s-a-ntâmplat o dată pentru totdeauna, deci fără repetare, strigă: „Să se facă lumină! Și lumină s-a făcut“.

Întrucât, prin urmare, pre pământ nu umblă Logosul poruncind luminii de a fi și deci, înființând-o numai cu numirea și, întrucât vrednic nu mai șade nimeni întru fapta spusei, Mutul cu muțenia pe mutește de la mutălău vin toate la pereche.

Text reluat pe 11 mai 1987, ora 17,00, pe Ciuhoiu

— *De ce: „împotriva Tatălui se ispăși, schimbând firea căderii“?*

— A se ispăși, de fapt, a-și depăși condiția, a-și întrece datele biografice. Dar împotriva Tatălui vra să zică mai mult decât în contra celui ce l-a creat, de fapt întrecând măsura în care a fost măsurat și emis ca forță a naturii, depășind scopul, întrucât el este fiul a ceea ce duce la scop, progenitură a lui Tao, căzând pe pământ „zburător“, adică geniu, precum se știe și am vorbit mai sus, **erotus zmeu**, himera sufletului sănătos al fetei de la țară, îngerul mistificator al celor pământești. Ah, Doamne, ce poem uriaș este „Îngerul“ lui Blaga! Bine că Mutul meu s-a zis și-a apărut mai înaintea acelei minuni a părintelui poemelor „Pașii profetului“ și „Mirabila sămânță“!

Heruvim, precum se știe, acolit în Oștirea Luminii; adică a ceea ce s-a poruncit să fie și-a fost; pe când Mutul nostru este alunecare a stelelor pe cer, este astru umblător, călător în timp, că,

unde vrea, este ce vrea, că, unde este, vrea ce nu-i, Hyperion care, ca și cum crezând în propria-i tulburare și asumându-și căderea în pământesc, în terestru, în femeie, ca și umbra pe această lume, împotriva Tatălui, în pofida sfaturilor și nezdruncinatelor, definitivelor dovezi ce i le aduce Ziditorul, el cutează totuși să-și piardă nemurirea. Dar se ispăși, vra să zică, își zări umbra schimbând căderea sa în lume și în muritor, într-o biruitoare urcare iarăși, precum că „Era pe când nu s-a zărit,/Azi o vedem și nu e“. Drept lumină a Tatălui însuși, răscumpărat prin Omul. Astfel schimbă el firea căderii, luând asupra sa căderea firii și redându-i, prin jertfa experienței, fața Tatălui.

Cum ar zice Celălalt: „E-ndreptățirea ramurei obscure“! Știu eu dacă fiu al Logosului? Fiind și noi, adică slujitori, preoți mari și mici, cu stea în frunte sau fără de stea, numai întrucât slujim cuvântului, ne înfîiem. Știu eu al cui mai este băiatul ăla de la țară, care și-a uitat părinții, plecând în „Proba Logosului“?!

În tot cazul, fără de stăpân nu poate fi cel ce lucrează în Cuvânt și Cuvântului slujește. „Sunt născut din dragostea pentru pământ străin/Ce-o nutrea Anton D. Gheorghe, însurat/Cu-o femeie, Filoftea lui Marin“.

Sau „schimbând întâia oară/plugu-n condei și brazda-n călîmară“ și alte o mie de mărturisiri de fii care-au schimbat firea căderii.

— *De ce: „vorbind cu grai fără cuvinte,/trecu drept năzdrăvan și neteafăr“?*

— Marele Mut, prin urmare nu ins nevorbitor, oligofren e corect? Deci nu schilod al graiului, cum că de la maică-sa și de la Dumnezeu nu i s-a rupt piedica limbii, Marele Mut, ins ce-și interzice graiul limbii, pentru că el știe un milion de alte

feluri de a vorbi și un milion de graiuri. El acesta și-a refuzat limita unui grai, întrucât este nesfârșitul tuturor graiurilor, tuturor felurilor de a zice cum nu s-a mai zis, de-a zice la zice, de-a zice cu prezicere, de-a zice în nezcicere. Vorbind un grai, adică o limbă fără cuvinte, adică denumind fără nume, întrucât toată numirea și tot spusul stârnesc fatalmente nedumerirea și prepusul. Și, cum ziceam descriind semnele de pe monezile dacilor, Mutul e un vorbitor de semne, care ele însele se spun ochiului, urechii, minții, schimbându-și înțelesul din milimetru și milimetru de lumină.

Cum dar să nu treacă drept năzdrăvan și neteafăr, cum dar să nu zacă de boala sfintelor fantasme, cum dar să nu stea cu ochii la steaua „unei patrii pierdute în mărire stelare“?

— *De ce: „viața lui și-a spus-o mai apoi în basme,/cu fiare enigmatice trăind enigmele-i clare“?*

— Uite-așa! Pentru că basmul, cum am mai arătat cu alt prilej, nu este altceva decât un psalm inițiativ! Ce altceva este un basm românesc decât o Saga despre avatarurile Logosului celui ce, zicându-se, își dă ființei, începând cu „a fost o dată ca niciodată“ (iată, deci, din pragul biografiei, însuși timpul, vremea însăși, părinții lui ființează de demult, atât de demult ca de niciodată! Iată în majuscula primului verset Cronos, care a fost și precum a fost ca și cum n-ar fi fost!), deci înainte de început, deci de acolo de unde începutul e totuna cu sfârșitul. Și zice Saga dintr-o monedă dacică:

*„Mergi să-i râzi lui Zalmoxis
Care-i ceresei, Sânzeiței Ceres,
Cere Cocoanei, Semele, zeița cu cocul mare,
Să fii Siminel, Cocon de lemn!*

Și mai zi-le: Râdeți-ne coconese Elese Similese,
Râzi-ne, la acest copil surâzi-ne!
Zi-le să-ți dea laptele mielului și să crești ca Heracle,
Ulmecă-adulmecă, pândește brâul reginei REB!
Brâul verde, **verber**, reverberatoriu al verbelor strălucitoare,
Aceleia care se numește prin **brev**, prescurtare, REB!
Una întreită, Berenice-Hera-Irene (Pacea),
Hecatică triadă a lui Zalmoxis REB–Berenhererne–Rebreu!
Tatăl de nume al reginelor Ielelor caritabile,
De asemenea râzi-le Sclenei Gaia Arideea
Să te apere cu bunătate reginele bunății
Și apărătoarele Cenușii Mari!
Repausă sub Sfântul Lemn Verde de iederă îmbrățișat
Și te suie ca un ied în el și vezi:
Unde odihnește Paris cel Luminos,
Iliadul tău strămoș!
Mergi și suie-te și roagă să-ți dea Pielea caprei, pileul
cel de capră,
Să-ți dea învelitoarea cea de blană ce ți se cuvine moștenire
De la Zalmoxis, zeu-boier-Berenheracle,
Mergi în locul gropii leilor
La stâlpul leului celui pe care la despielițat Heracle,
Mergi în locul, în ocolul, țarcul domnului Logodomnului,
Zalmos Oierberen Berrebren,
Și omoară omul rău, Berbecul!
La ocolul Mutului, omorâul (omorătorul răului berbec)
Strigă numele acestuia ce este Golsilea-Goliat,
Cel ce locuiește în pământ,
Zis Pădurosul Gog! ...
Iacă-tă, în sfârșit, ai ajuns calea ăstui cocon, zisă Caia
Iapa, ăstui cocon Zalmos-Zân! ...

*Când ajungi la calea asta,
Te întâlnești cu un cocoș:
Ia-l de gât și zi-i cocoșul Gaiei,
Cel ce scoală din somn pe zânele pământului
Și toți genii somnului celui adânc!
Gai-Cocoșul o să-ți zică:
Mă las', omule, să mă duc eu la Gaia, găina mea,
Ț-oi da ouă d-alea ...
Și te-oi duce până la Om Zu-Bal-ABU!
Să-l iei de barbă, până ce-o să-ți zică:
Lasă-mă, omule bun, și-am să te duc să bei laptele lupoaiei
Cel zis laptele ZÂMALAI IS SILMILA! – abua, abua!
Laptele în care mă lai al mamelor Isis și Simila!
Tu să zici: Ba dă-mi ăl lapte al lui Silmizia,
Zis Omu-Lama-Zalmoxis – mă lai în lapte!“*

Iată, Aurelian Titu Dumitrescu, un psalm zalmoxian, pe care l-am citit, l-am înțeles și l-am transcris dintr-o monedă dacică! Ajungem aici la concluzia că Zalmoxianismul, doctrina în care se desfășoară doctrina, firea și legile Mutului țin de-o învățătură precum se vede foarte cunoscută, în care preotul, magul, adică Zalmoxis, se cheamă Lama. Iată Tao-de-Etate!

Asta este deci viața Lui, ce ne-a lăsat-o nouă în enigme pentru mine clare!

Confesiune (I)

Luni, 4 mai 1987, după ora 15,30

Să abolim noțiunile abstracte și să vorbim numai în limbajul poeziei, figurativ. Cu mine nu vei discuta idei și concepte, ci vei discuta idei-metaforă. Pentru că noi vrem să discutăm cum se mută ea, lumea cea terestră, de toate zilele, în sfere, adică în sensuri, adică în dimensiuni, în suprafiresc, cum zice Blaga. Hai să-ți spun o șaradă. Șarada este conținută ca mesaj secret într-una din monezile pe care le citesc eu, aici, la țară. Ascult-o în limba română de atunci! „Șede-n oaie cog selocum nod red, șrate cogta cașules zîs enz renz“. Ți-aduci aminte, există în jocurile de copii zone intraductibile. Un astfel de loc avem aici: „enz renz“. Deci:

*„Șede-n oaie
Nod,
Suge lacom,
În Eden
În locul din pământ al cugetării
Regele Cel Șut (fără coarne)
Cel căzut în lapte.
Nod: cogea ditamai cașul.“
(Cugetând la Cogea-Cașul)*

„Iedul cel de oaie

Zis

Enz Renz. “

(Ene cel din rânză)

Ca să ne dăm seama despre ce este vorba, citim de la dreapta la stânga acest Enz Renz. Ginerile Zânelor. Această șaradă rezumă periplul sufletului bătrânilor noștri inițiați. Vom traduce vers cu vers. Ne bazuim pe următoarele date culturale (pentru a face o traducere proprie). Într-unul din psalmii orfici, către final, se află expresia: „Ied sunt, am căzut în lapte“. Ajuns în Grecia prin credincioșii orfici, psalmul a păstrat expresia: „Ied sunt, am căzut în lapte“. Niciunul dintre exegeți n-a știut să tălmăcească expresia „Ied sunt, am căzut în lapte“.

Mai avem, după cum știm, date în Miorița, poemul fundamental, unde personajul principal este zeița Diana, fecioara turmelor.

Rezultă că însoțitoarea ideală a sufletului muritorului dac era zeița Diana, în calitate de strămoașă, petrecând sufletul inițiatului până când acesta este încununat de către Zeus ca ginere al Mamei zânelor, deci ca zeu. Deci, până i se dă în căsătorie o zeiță. Are în el particula genezei, a fondatorului, a omului de la care începe o specie.

„Șede-n oaie“ – deci șade în zeiță, în Diana, întru Diana, cum ar zice Noica – „Cog“ – cugetătorul – „Sel“ – Selena (Selenis) – „locum“ – locul.

Cugetătorul Selenei, cel consacrat în Cogaion, șade nod=într-una din figurile de gimnastică inițiativă=în Eden=ca Zeus în Ida=în locul din pământ al cugetării, Regele Cel Șut (fără coarne adică). Regele Cel Șut este Iedul, Fiul. Pentru că Zeus, dacă-ți aduci aminte, în Ida, era șut, adică era un copil de capră, de vreme ce sugea, și era și căzut, în sens galic, adică era căzut pe pământ.

Deci, „Ied sunt, am căzut în lapte“ este o locuțiune echivalentă cu „Șade-n sânul lui Avraam“ sau „Am prins pe Dumnezeu de picior“.

* * *

Cu această **cimilitură** sau **cibilitură** sau **sibilitură**, de la Sibile, a vorbi sibilinic, abordăm primul sistem de transmutare a vieții în poem, în secret, în vorbirea inițiaților. Căci poezia este o vorbire a inițiaților.

* * *

Acum facem o paranteză, să aflăm secretul din șarada de mai sus. Citind de la dreapta la stânga versetul de mai sus, după rigori pe care nu este cazul să le mărturisim acum, rezultă următorul text: „Zâner zânetze“, deci ginerele zânețelor. Or, zânețe este ca și cum ai zice tinerețe, deci zeificare. Îți aduci aminte basmul în care Făt-Frumos ajunge la trei zâne surori și cu una se însoară? Cu cea mai mică. Deci cu zânețea. Dar zânețe înseamnă junețe? Deci basmul „Junețe fără bătrânețe“?

Mergând cu traducerea mai departe, această junețe și înzânire este egală cu **celus** (cerescul) **cogetus** (cuget). Nu e ciudată chestiunea? Deci, a se înjuni, a se înzâni înseamnă a atinge vârful cugetării. Iar acolo, în vârful cugetării, se află Regele-Domn, Moșulețul, Cugetătorul, Ene. Este Moș Ene, acela care, în cântecele de leagăn, este invocat să ne aducă somnul. Ciudat că sub auspiciile aceluiași zeu-strămoș era și piscul cugetării, era și somnul din leagăn. Și ți-aduci aminte două versuri din cântecele de leagăn: „Să te-alinte/Moș Cuminte!“?

* * *

Încă o dată mă nedumirește generozitatea acestui idol vechi, care ținea să ne dea mintea când dormeam, în timpul somnului. Și-acum îmi dau seama că au dreptate cei care afirmă că poezia este gândirea în somn.

* * *

Deci, cum se ajunge de la săltarea faptului de viață în poezie? **Prin vorbirea în secret.** Vorbirea secretoasă, cum se zice la țară. Și cu asta cred că am încheiat referințele la monezi.

* * *

Mi-aduc aminte despre un personaj de basm care trece printr-o „secretă de lume“. Mi-aduc însă aminte și de cuvântul sicriu sau secriu. Deci o cutie care închide în ea ceea ce a fost viu. Cine n-ar vrea să fie poezia lui un sicriu, căci iată ce aproape e de sicriu! Numai sare o literă și am ajuns din scriu în sicriu! Orice poet este „o secretă de lume“. Dar ce straniu îmi vine în cap cuvântul secreție, adică o emanație corporală. Zic unii că și poezia ar fi așa ceva. Și de la secretă îmi vine în minte cuvântul creată. Și, dumneata, cu convorbirile dumitale literare, intri în secretele autorilor.

* * *

Despre ce vream să-ți mai vorbesc eu între timp?

Cine s-a referit la poezia mea a dat cu cornul când spre ideea că sunt un fantast și un fantezist, când spre ideea că sunt total lipsit de fantezie. Fac următoarea mărturisire: sunt total

lipsit de fantezie. Cele mai multe și mai izbutite poeme ale mele au pornit de la **fapte de viață**. Subliniem această sintagmă de tristă amintire, până găsim alta.

În tot cazul, vreau să spun că mă bizui întotdeauna pe ceva. Hai să zicem nu faptul de viață, ci faptul de **temelie**. Cum ar spune Moromete: „Pe ce te bizui, dumneata?“. Și, deci, în mai toate poemele izbândite ne bizuim pe ceva ce, din acest moment, nu mai este un secret.

Pe ceva ce vom mărturisi. Pot susține cele de mai sus pe caietele de lucru. Iată aceste bloc-notes-uri, care se strâng și care pot fi purtate în buzunar! De multă vreme, nu-mi lipsesc din buzunare. Va veni o vreme când, fie de față cu noi, fie mai înapoia noastră, încolo, se vor cunoaște și caietele noastre, dar mare interes pentru urmași nu cred că vor prezenta, întrucât mirosul de viu face mai mult rău după ce ajunge în bibliotecă. Vorba lui Maiakovski: „Tovarăși din posteritate“, adică să încercăm să ne explicăm de acum, până nu ne mistifică alții. Criticii literari.

Trebuie să facem o întoarcere, o paranteză. Eu am umblat multă lume. Am fost reporter la reviste agrare, am umblat apoi pe șantierul titulare, de pagina întâi, ale vremii, am avut aventuri pe cont propriu pe ocean, la Zafra, în Cuba, în Vietnam. Toate foarte fizice! S-a depus colb, dar să vezi cum! Cu ani în urmă, făceam o vizită într-un imobil în care a fost închisoarea deținuților politici, la Sighet. Curentul Congresului al IX-lea a deschis porțile acelea, oamenii, care mai rămăseseră pe lumea asta, s-au tras către casele lor, clădirea, cea austriacă și destul de trainică până în vremurile noastre, s-a transformat în depozit de mărfuri. Sus, însă, într-o nișă, într-o crăpătură de zid, a crescut un arțar. Cine vrea să știe vârsta libertății noastre de opinie să aștepte să crească acel

arbore, să cadă singur și să-i numere cercurile. Pe vremea mea, era subțire cât osul brațului unui copil de trei ani. Arțarul acela e un semn pentru mine. Am scris o poemă despre el pe când lucram la „Condica în versuri“, dar nu mi-a reușit. Îmi dădea roată ideea că în el este vârsta libertăților noastre. Zeul însă nu m-a sprijinit, poemul nu mi-a reușit și va trebui să urmăresc acel pui de mesteacăn semănat de vânturile prielnice și crescut pe temnița din Sighet. Cam în acest fel ne ies în cale faptele de temelie, semințele poemelor noastre duse de curent ca în locul acela: „văzduhul semințe purta“. Prin urmare, noi suntem acea fisură în pietrele lumii, în zidul vremii noastre, în care, cu vremea, se-așează pământul prielnic semințelor din care cresc mestecenii aceia.

N-aș putea spune de ce nu mi-a reușit poemul. Probabil că mai e ceva în ceea ce privește libertatea noastră. Însă despre altceva vreau să vorbim. Despre sămânța faptului de temelie al unei poezii. Cum el are nevoie de o fisură, de o slăbiciune a noastră, de o anumită oră de melancolie, de o clipă de meditație sau mai știu eu cum. Fapt este că nu ne alegem nici faptele lumii, nici temele așa-zise, nici stilul, nici limbajul, nici „școala poetică“, nici curentul, ci acestea ne aleg pe noi.

Din deprinderea de-a umbla pe lume cu bloc-notesul în buzunar, a juneții mele, mi-au rămas, până astăzi, aprinderea, adică pasiunea și nevoia de a ține după mine o pagină albă, pe care să-mi însemn câte ceva dintr-ale zilei, momentul acela când fisura noastră este atinsă de o sămânță. Vom merge din aproape în aproape, aducând mărturie asupra celor enunțate, cu poeme publicate, mai puțin nesigure, cu poeme care s-au desfășurat bine până la capăt, dând în final un ușor pumn în masă, că: „Atât am fost de zis, mai vezi și dumneata ce-i dincolo

de noi!“ Din cartea „Condica în versuri“. Va trebui să discutăm apoi despre ceea ce s-a scris vrând autorul și despre ceea ce s-a scris vrând Mai-Mult-Decât-Autorul. Fiindcă întotdeauna ceea ce numeam faptul de temelie, o dată căzut în brazdă, în fâșia aceea de pământ din fisură, face ceea ce vrea el din noi. Și-ți voi arăta pe Istrița, pe deal, ceea ce au făcut pomii cu pietrele și cu locul pe care s-au trezit pe lume. Adică pietrele au fost învelite în lemn viu și locurile s-au trezit împânzite de o armătură de rădăcini în care stăpânește un popor fondat de o singură pereche de oameni. De care cine se temea la început?! Astfel lucrează și **faptul de viață** în noi. Subliniezi faptul de viață, întrucât vreau să-l răstălmăcim și să-l întoarcem la funcția lui. Mergând fără rușine și noi pe vremea sintagmelor **l-am prins în fapt și care-i fapta**, vom zice: „L-am prins pe scriitor în faptul de viață!“. Așa cum se enunță în fața instanțelor de judecată că vinovatul „a fost prins în fapt“. Deci faptul de viață ca un început al facerii de artă și ca esență a nașterii. Deci sintagma ce se purta pe vremea criticilor de la „Gazeta literară“ nu era vinovată decât de măscarea ce-o purta, că scriitorul „era prins în fapt cu viața“, când el trebuia să aibă relații de dragoste cu viața, dar în secret totuși. Deci facerea lor era vinovată întrucât era în șanț. Facerea lor în artă era un viol și-o acuplare animalică a sufletului și a minții scriitorului cu viața. Deci, pe noi nu ne supără faptul că făptuiau și ei, ci acela că făptuiau și ei, ca soldații în grămadă.

Și apoi mai este o pudoare. Erau în flagrant declarat, cu program, mai mulți cu aceeași faptă. Adică nu-și găsea fiecare fapta de viață pe viață. Concubinau măscăros, căci era public, mai mulți cu aceeași faptă a vieții. Pudoarea noastră este în credința că fiecare poet are faptele lui pe lume, cu care este logodit în zodie cu ele: prins cu dată de naștere, prins cu viețile

părinților, deci are antecedente familiale, prins, legat vreau să zic, cu ce a citit, prins de ele cu nu știu câte reîncarnări anterioare. Prin urmare, mie îmi sunt menite anume fapte ale vieții. Între mine și ele există un apel sexual, cum nu poate să existe între alții. Numai pentru mine e o anumită faptă de viață, și numai pentru mine e așezată acolo, împinsă în calea mea. Pentru sufletul meu, pentru ochiul meu și pentru mintea mea. Adică numai eu să le văd, să le simt și să le presimt, cum numai eu pot să le văd, să le simt și să le presimt.

Am umblat și eu pe la curva faptului de viață pe la care fuseseră alții. Am scris de pildă poemul „Balada țaranului tânăr“, plecând în mod programatic de la balada lui Dan Deșliu. Era și ambiția unei replici, era și curiozitatea tânărului scriitor de-a cerceta izvoarele gloriei unui confrate. Și acum cred că a fost și altceva. Cum am procedat? M-am dus într-o vară în satul Rusca-Teregova. Un sat de munte, frumos, în Banat, cu un izvor limpede prin el. În ziua când am ajuns acolo, se făcea înmormântarea unui țaran trecut printre primii la comuniști. Secretarul de partid ne-a dus la pomană. Era pentru prima dată când luam parte la o pomană cu comuniști. Evident, era o pomană țărănească, după toate legile dintotdeauna. Acel secretar de partid, a doua zi, m-a pus în legătură cu Lazăr Cernescu, eroul poemului. Am mai stat de vorbă cu maica Iconia, care ținea la Dan Deșliu ca la propriul ei copil. A doua zi, am refăcut drumul prin păduri, un drum printre pășuni alpine, o zi dumnezeiască, am mers pe potecile pe care îl târâseră pe Lazăr până la peștera. Fratele eroului mi-a arătat peștera unde a fost aruncat după multe schingiuri acel erou comunist. M-am întors la București și am scris într-o săptămână două poeme: „Balada țaranului tânăr“ și „Șarja“, documentată cu o noapte albă la gura unui furnal, urmărind producerea unei șarje de

oțel, la Reșița, unde mi s-a povestit **faptul de viață** la care mă refer în baladă. Mai târziu, unii au insinuat că am plagiat, că am atacat o poemă clasică a realismului socialist, dar pe noi ne interesează aici experiența de viață, cum se adună acele seminte ale operei noastre, proprii nouă și numai nouă. Deci nu mi-e rușine că am început școala faptelor de temelie la școala faptului de viață. Căci, până ne găsim scrisa, adică mireasa, adică unica femeie sau femeia în care procreem, bărbăția se încearcă și la altele, căci doar faptul nu se iscălește totdeauna.

Acum, vorbind serios, perorăm, ne luptăm pe ideea acelei ceva a noastră și numai a noastră, a inimii noastre, și a sufletului nostru, și a minții noastre.

Vorbeam despre năravul acelor caiete de reporter, care mie nu trebuie să-mi lipsească.

Confesiune (II)

Marți, 12 mai, ora 9,30

Toamnele, merg de-o vreme în Bucovina, cu prilejul concursului național „Nicolae Labiș“. Particip la întâlniri cu cititorii, la șezători literare. Câteva zile se mută viața mea în și printre viețile altora. E posibil că și acolo, în constelații, în mersul zodiilor, un ghem de foc, ce a stat mai răsucit, cam în hula semenilor săi cerești, dintr-o dată să se amestece, să dea din cozile-i de pește luminos, lovindu-se de părțile femele ale semințelor cosmice, căci, dintr-o dată, partea focului aceluia sidereal, ce se află în mine, se pătrunde de melancolie. Se îmbolnăvește insul meu cel sacru de un dor, de durere și dorire. Al lumii sacral foc obârșial în acele zile capătă paloare, tânjește: insul meu de pe pământ e vulnerabil, crede tot ce vede și aude, ține la tot ce este om și vine de la om, ca un copil se încrede. Dintr-o dată, faptele altora îi sunt mai scumpe decât înfăptuirile lui: Zicerea, atunci, se îmbată, bolborosește ca vinurile noi în adâncul vaselor de lemn.

De bună seamă, Mutul din partea unui lucru, și din partea unui chip de om, și din partea unei vorbe de la oameni atinge cu acel cioc de căluș pe omul Ion Gheorghe.

Am început „Condica în versuri“ datorită invitației poetului Gabriel Cheroiu, care a vrut să ne arate nordul bunicilor lui.

Am petrecut pe la Câmpulung Moldovenesc și pe la acele unice lăcașe strămoșești, afară și în muzee, în case. Văzut-am lucruri ale lumii, care-au tras către mine și-au tras către lucrurile mele cele ale altora.

Am promis că vom urmări în discuția noastră cum, în viața cea de toate zilele lucrurile, întâmplările și zicerea terestră despre ele se transformă în poem. Vreau să depun mărturie că viața noastră cea de toate zilele este poezia noastră de zile mari și că viața de zile mari nu este întotdeauna poezie. Totul depinde de-un anume lucru căruia noi nume îi vom da. Putem mărturisi înaintea oricăror concluzii că faptele vieții celei de toate zilele și a tuturor, întâmplările, vederile diurne, precum semințele văzduhului blagian, se leagă de la o margine la alta a existenței noastre, însă nu toate rod pe lume au să poarte.

Va să zică. Știi foarte bine că a ieșit Semănătorul și a aruncat sămânța sa și ea a căzut precum urmează: unele semințe – între spini și măracini, altele – pe piatră, altele – pe pământ bun ...

Această parabolă, cunoscută de orice om știe să citească, a pus pe gânduri partea mea eretică. Cum adică, zis-am eu? Sămănătorul, legile plugăritului și-ale agonisirii pâinii el le cunoaște din moși-strămoși? Cum de-a aruncat sămânța ca un neștiutor în lucrările pământului, pe pământ tare, pe drumuri, asupra pietrelor și prin spinării? Tocmai el, Semănătorul, cel mai priceput?!

Veni însă sfatul Legii, se arată știința facerii și desfacerii într-ale logosului. Că, adică, parabola Semănătorului nu este o învățătură agrotehnică! Că adică ceea ce Semănătorul azvârle nu azvârle, ci dăruiește. Învățăturile sale fără prejudecăți le dăruiește. Logosul nu are idei preconceptionale pentru că el poate să zică acestor pietre să se facă oameni și ele se vor face.

Logosul nu are limite, nici de timpuri, nici de locuri. El nu alege terenul în care seamănă, el nu respectă „regulile agrozootehnice“. Și atunci, e vina ogorului celui cuprins de mărăcini că n-a rodit sămânța Lui? Dovadă este piatra, că s-a uscat pe ea Sămânța. Nu e vina „faptului de viață“ că nu rodește poeme memorabile. E numai vina mea, adică slăbiciunea din ziua aceea, adică tremurarea mâinii care azvârle sămânța și a glasului care-a chemat cuvântul. Așa este și la prima vedere, și la ultima. Însă tâlhăresc și faptele de viață. Nu se lasă toate pătrunse de Logos. Căci e-adevărat: nu poți face sita din păr de câine. Nu e vina seminței. Semănătorul însă este nepărtinitor. El sămânța sa o zvârle, și asupra pietrelor, și asupra locurilor înțelenite, și asupra locului bătut, precum ar fi să fie toate apoi lucrute din toate părțile și pregătite să primească semănătura.

El nu de rău agricultor, de rău cunoscător într-ale „muncilor de primăvară“ azvârle sămânța fără alegerea locului. El din bunătatea cea divină și de nețăr murita lui încredere în toate ale lumii pune sămânța sa asupra lor.

Cum totuși se face că într-unele izbutește lucrarea, iar într-altele lucrarea cade?

Înalta parabolă a Semănătorului, vinovați sunt cei ce-au auzit Cuvântul și l-au uitat; neîmpliniți sunt cei ce au primit cuvântul, dar, din cauza greutatea lumii, s-au lepădat de el. Ca și aceia care nici nu l-au auzit, nici nu l-au primit, vina fiind deopotrivă a tuturor celor nepregătiți în aceeași măsură cu a celor răuvoitori. Numai pământul care a mai fost lucrat, pregătit, numai cei ce-au mai trecut prin lucrarea dreptății, a curățeniei și-a temerii de Dumnezeu și-au primit cuvântul și au rodit ...

Semănătorul nostru este Mutul. Mutul care ne vorbește nouă cu ale lumii lucruri, înspre care se îndreaptă sau pe care

le împinge în calea noastră, să ne lovim de ele, fie cu tot corpul, fie numai cu a vederii rază, fie numai cu ascuțimea auzului.

Pentru ca **faptul de viață** să prindă, să rodească în pământul cel bine lucrat al scriitorului, este imperios necesar să fi existat sămânța aceluia lucru în scriitor. Trebuie să se cunoască de la depărtare ins pe ins: sufletul pre lucru și lucrul iar pre suflet. Nu trebuie să fie vedere a insului celui crescut în Legile Logosului poetul, cât revedere a lui cu lucrurile.

Iată, în „Condica în versuri“, în poemul „Cântec la ușa geniceului“, sunt aceste fapturi de viață:

1. Prietenul meu Gabriel Cheroiu a trecut în drum către un codru spre care pornisem să auzim boncânitul cerbilor, m-a abătut, zic, către o rudă a lui, pădurar la Dămăcușa. Omul tocmai repara un pat de-al casei. Văzut a fost de noi acest fapt ca orișicare altul.

2. În celebrul muzeu din Câmpulung al Moldovei, de asemenea ochiul și mintea mea înregistraseră un mare pat de lemn, adus acolo din casa unui țăran.

3. Al treilea fapt, vedere și aflare de „realitate“, fost-au la Ieud, în Maramureș. Eram chemat de poetul Petru Dunca, profesor și director al școlii dintr-acel sat. Petru m-a pus „la curent“ cu multe întâmplări din satul acela. Când mă întâlneam cu oamenii, îi salutam și treceam de ei, îmi povestea câte o întâmplare, două, cu totul ieșite din comun pe seama acelora ori stârnite de ei pe spesele altora. Un fapt și oarecare, și un pic mai pitoresc se vădea în știrea ce mi-o dădea prietenul meu că, la Ieud, nu este familie care să aibă mai puțin de șase copii.

Se mai afla la Ieud o doamnă din străinătăți, sociolog-psiholog, care cerceta fenomenul prolificității de la Ieud ... pe cont propriu, adunând material pentru o comunicare privind datinile vechi la românii din nord.

Acestea trei întâlniri ale mele cu fapte și stări ale unui anume fenomen s-au rotit asupra creștetului meu o vreme, ca nu roi. Un fir din marea lucrare a Mutului a legat acele trei „tablouri“: un om reparând patul său, un pat gigantic, legendar, ajuns la muzeu, și un sat, anume Ieudul, în mare efervescență demografică. Și-am scris „Cântec la ușa gineceului“, precum se poate vedea în condică.

Dacă un „cercetător“ al operei noastre va avea vreodată curiozitatea să confrunte munca noastră cu viața noastră cea de toate zilele și a lumii prin care am trecut și pe care am înfruntat-o, nu va izbuti să fie cinstit cu el și cu noi, decât cercetând caietele noastre de lucru. Este vorba de bloc-notesuri, câte unul pe an cel puțin, în care noi consemnăm pe genunchi, pe după câte un perete, pe după câte o piatră mare, pe după inși cu fața la altele ale lor și-ale lumii, întâmplări ce ni se arată sau ni se spun în treacăt. În măsura în care acestea, auzite și văzute, se aflau dinainte în noi, căzute asupra-ne din marele val de semințe aruncat de semănător, ele **prind** și „dau rodul lor însutit“.

Materia acestei cărți este deci a mea, nevăzută cu prilejuri diferite, la ieșirea mea prin țară, în compania, cum ziceam, a lui Gabriel Cheroiu, Petru Dunca, precum și a lui Lucian Strochi.

Experiența profesională din „Condica în versuri“ a avut și scopul de a iniția un tânăr prieten, membru al Cenaclului nostru „Dacia Phoenix“, în această profesiune, arătându-i pe viu cum trece faptul de viață de la el din Bucovina și din alte părți în faptul poeziei și al meditației, locul unde și cum se sare, se mută, este aruncat dintr-o dată terestrul și plasat pe coordonatele unei realități de durată, cum este poezia. Lucrul se petrece ca și cum, iată, am o așchie de lemn, o scândurică oarecare. Îi dau drumul, cade. O arunc în sus, se lasă de unde

a plecat. Corp mort. Și mai am și un cuțit, unealtă din lucrările lui nea Mitică Arsenie. Cioplesc de la capetele stinghiei aceleia de brad într-aname fel, încât, la urmă, pare că aș fi răsucit materia.

Dau gaură la mijlocul cel ocolit de lucrarea într-aname fel purtată, împing un an și-o pun la vânt. Iată elicea care prinde viață, vuiet, parte a mașinii de zbor. Prin urmare, să iei faptul cel de viață, care este un lemn mort, să-l sucești cioplindu-l, să-i dai forma de elice și să-l pui la suflul vântului. La suflu! Adică să-i dai mișcare, să-i dai suflet! Și cui dai mișcare, cui pui în mișcare, cui dai suflet, cum faci să zbârnâie așchia de viață asupra căreia lucrează sculele tale de meșteșugar? Pune cuvântul pe el!

Nu voi lungi. Vă voi arăta două locuri în care se petrece ridicarea materiei terestre pe curenții meșteșugului, luând viață din viața de la Logos.

„Hronicul ticăloșilor“ a apărut așa: la Moldovița fiind cu colegul nostru Gabriel Cheroiu, am mers să vedem și noi acea minune de lăcaș. Ne-a tulburat acolo barbaria istorică, ne-a cuprins scârba în fața mizeriei ce-a tălăzuit-o istoria, ne-a revoltat poluarea asupra minții, sufletului și pământului, ce și-a îngăduit-o ocupantul vremelnic al acele părți de țară a noastră, lăsând urme crâncene, nume de fel de fel de lepre și putori, pe care se bizuia instituția austriacă de sus până jos, drept dovezi ale puterii și bunului plac, care, acum, iată, își preschimbă fala și mizera ambiției în act demarcatoriu, în dovadă de cât gol, prostie și stupizenie au putut să îndure zidurile, zugrăviile noastre sfinte de totdeauna. De față cu Gabriel Cheroiu, am scris numele lepădăturilor acelora care, trăitori pe la anii 1847, 1813, 1872, s-au iscălit cu ce-au avut la îndemână asupra zugrăviilor bisericii de la Mănăstirea Moldovița. Întors la masa de lucru, am încropit acestor încropiți ai

istoriei câte o biografie, alcătuind o condică de meserii și caractere viiturii aceleia de funcționari, suprastructură după chipul și asemănarea imperiului în care au viermuit. Un laitmotiv de două versuri caută să țină trează actualitatea fenomenului în hiperbola fără timp: „Cum și-au scris numele și anii pe tot peretele./Cu oțelul cuțitelor, cu baionetele?“.

Primul vers este numai un enunț exasperant prin repetare, al doilea, numind uneltele profanării, „oțelul cuțitelor“, adică arătând starea civilă a profanatorilor, adică proveniența lor din categoria instituțiilor administrative, iar „cu baionetele“, desemnând prin urmare contribuția la distrugere, abuz și poluare a forței armate.

Mai există un ce dincolo de furia civică a autorului, dincolo de plăcerea lui de a otrăvi colorat ticăloșii. Și anume sugestia că, iată, spre meseria prin care s-au realizat Scripturile, vreau să zic izvoarele zugrăviei celei sfinte, se pângărește, iată de către **un scris** al numelor și al anilor, cu oțelul cuțitelor și cu baionetele. Stilul imperiului nu este nici pana, nici penița, nici stiloul. Unealta culturii abuzului politic este cuțitul și este baioneta. Indiferent de timp și de loc. Prin urmare, iarăși suntem cu Logosul într-ale Logosului, deplângând încuțitarea și îmbaionetarea în scris. Dacă am zis „Hronicul ticăloșilor“, am zis trecerea în pomelnic blestemat a spurcăciunilor care, scriitori sau nescriitori fiind, au pângărit un sanctuar, un loc al întâlnirii cu divinitatea, practicând neadecvat, criminal, meseria scrisului, și egoist, căci altceva ei n-au știut să zică pe pereți, zgâriind, decât numele lor și nenorociții ani în care „au compus“ ticăloasa lor operă cu cuțitele, cu baionetele. În acest sens, „Hronicul ticăloșiilor“ are trei curenți de viață: am zice curentul demascatoriu al unui timp cu inși după chipul și asemănarea timpului, apoi prohibitoriu față de abuzul istoric,

față de firea imperialistă ce animă istoria, și-n al treilea vector de patimă a ideii și scopului care este apărarea purității cuvântului și-a meseriei scrisului, prin practicarea acesteia cu uneltele proprii, necum prin oțelul cuțitelor și prin baionete.

Dar locul în care întâmplarea din viață, faptul oarecare sau deosebit se întâlnea fericit cu patima filosofică a autorului este revelat în poemul „Trei pereți de Mume“.

Am zice: un fapt de cultură: deschiderea unei expoziții a marelui pictor Mihai Olos într-o anumite zi, într-un anumite an, la Muzeul Literaturii Române.

Mă întâlnesc în ziua de cu prietenul meu de la Maramureș, extraordinarul om ce este acel Mihai, ce venise prin ai București să desfășure pânzeturile sale colorate și bine strânse între rame, pe ai pereți de muzeu. Dusu-m-am să văd colorile și figurile acelea, precum scrierea chinezească, mari semne din lucrarea pensulei, și dintr-o dată mi-am revelat un text. Pânzele de pictor, table scrise cu-o Saga divină, în tot cazul pagini de Învățătură, la care eu adăpasem sufletul meu și din care cărțile mai dinainte izbucniseră. Poemul „Trei pereți de Mume“ începe de la atmosfera deschiderii expoziției ca o deschidere de drăgaică la noi la Buzău, căci la început, coloarea, tumele cromatice ne-au bucurat și-am zis, ridicându-ne pe culmea sublimului circ, și-am zis: „Veniți și vedeți, de-ați venit răsvedeți/că Mihai Olos a prins caii verzi pe pereți!“.

Într-adevăr, erau acolo cai, în stampele-i move, și verzi, și roșii, și de alte colori. Însă laptele de la muma limbă română a început să zburde în rânza iedului nostru, dând peste cap zicerile, deci schimbându-le încotroul, modificându-le din cotroul „Caii verzi pe pereți“, vra să zică în vorbirea populară mai recentă fantasmagonii, închipuiri nelalocul lor, în tot cazul proiecții ale unei minți năstrușnice.

Însă ciii cei de pe pereți, verzi de fosfor, izvorâți din lumea creierului, vrea să zică, cai de sânge pe pereți, cai de foc pe pereți, precum se știe în peșterile de la Altamira, și Gozel, și Morbihan. Văzuți de-adevăratalea de oameni vii și-n toate mințile. Deteriorarea înțelesului sintagmei „ciii verzi pe pereți“ se datorește uitării și comutațiilor de înțelesuri pe care le-a produs credința mai recentă, luând, vra să zică, în deriziune viziunile magice, icoanele omului primordial. Și tot astfel, sărind când într-un picior, când în celălalt, cuvântul, ca un țap ispășitor, prunc al lui Pann, sare din deal în deal, face tumbe în treisprezece grupuri de versuri, preschimbându-se în toți zeii părinților noștri, până când ajungem să spunem despre el că, „orișicum ai lua-o“, ăsta, cuvântul, și ce spune el despre colorile lui Mihai Olos, cele în „Trei pereți de Mume“ nu e altceva decât **Unul unic Tao**.

Și iată cum o cameră de muzeu s-a transformat într-un templu al lui Zalmoxis Lama, cu știrea sau fără înțelegerea unora sau altora, ci numai din harul, darul, năzdrăvănia, înzdrăvenirea și iarăși zăludenia Logosului.

Sărățeanca, 12 mai 1987

Jurnalul cărții Fila întâi

4 mai 1987, ora 22,31

Dimineața, la 10,15, m-am suit într-un personal, care pleca din Gara de Nord, și, peste două ore și ceva, am coborât la stația Ulmeni. Veneam să scriu o carte cu Ion Gheorghe. Stabilisem asta cam cu o lună înainte, în București. Reactualizasem telefonic „contractul“, cu o săptămână în urmă. Nu mai vorbisem de atunci. Până, când azi, pe la trei dupăamiază ne-am apucat de lucru, voia să facem „o carte a cărții «Condica în versuri»“. Sigur că ideea unei cărți cu Ion Gheorghe mă atrăgea oricum. Dar eu am atâtea obsesii în legătură cu ființa și cu opera poetului, încât, încă din momentul în care ne-a venit ideea să scriem cartea, cu o lună în urmă, am hotărât în sinea mea să îl abat spre o altă carte, care să îmi satisfacă pe deplin curiozitatea, o altă carte după care să învăț.

*Primul lucru pe care ți-l poate spune un scriitor despre Ion Gheorghe este că are o operă **de studiat**. Al doilea, că este un om care se poate supăra oricând, din orice. Al treilea, că nu este confesiv, că respinge intimitatea.*

Eu, cu mai bine de zece ani în urmă, am pornit de la a nega opera lui Ion Gheorghe. Probabil, pentru că este greu

de înțeles. Cu șapte-opt ani în urmă, i-am devenit epigon. Apoi, discipol.

Ion Gheorghe a stabilit din capul locului cu mine o intimitate tranșantă, care, la început, m-a onorat, apoi m-a complexat, pentru ca, într-un târziu și după foarte multe eforturi de asimilare, să îmi aducă un fel de eliberare spirituală. Spun deci că, până azi, i-am putut sta multe ore alături în aceeași zi, și asta deseori, fără să-l deranjez. Dar sunt convins că a hotărât să scriem cartea mai mult pentru a-mi da ceva serios de lucru, decât din dorința de a se confesa. Pe un asemenea fond și dintr-o decență care acționează autonom în structura sa, s-ar putea inhiba foarte ușor și ar putea să i se pară firesc să renunțe. Or, nu vreau asta. Se apropie de miezul nopții și am scris mai bine de douăzeci de pagini, deși, înainte de a ne apuca de lucru, am simțit de câteva ori că vrea să întoarcă vorba de la carte și să mă expedieze în câteva zile. Am reușit să schimb și subiectul cărții, dar nu mă bucur încă.

Fila a doua

5 mai 1987, după ora 23,00

Iarăși am scris douăzeci de pagini. Ion Gheorghe dă semne că a început să creadă în carte. Intru în cameră ușor jenat. Am terminat lucrul cu vreo două ore în urmă. Obosit puțin, poetul a propus, după cină, să ne așezăm în șezlonguri și să ne liniștim într-o tăcere lungă, înainte de somn. Nu mai știu din ce vorbă, poate din ceva ce ne rămăsese în minte în vremea plimbării de trei ore, pe dealuri, între capitole, am început o ofensivă pe care n-am avut-o în plan. I-am spus că la mai toți purtătorii de cuvânt ai generației '60 se simte o recunoștință imensă, deseori trecută în texte, față de Zaharia Stancu, dar că generația '60, deși scindată în grupări literare, generația lider acum, este o generație „după mine, potopul!”. Am reproșat în șoaptă, pe un ton familial, cumva fără adresă, faptul că scriitorii de valoare de azi, în plină putere, s-au interesat prea puțin de tineri. Ion Gheorghe mi-a cerut să-i spun ce am să-i reproșez lui în relația noastră. N-am avut ce să răspund. Am hotărât iarăși să tăcem până ne vine somn. Dar l-am întrebat brusc despre Adrian Popescu, cred că Ion Gheorghe făcuse imprudența să îl pomenească pe Mircea Dinescu, care îi este foarte drag, despre Ion Mircea, Liviu

Ioan Stoiciu, Ion Mureșan, Mariana Marin, Nichita Danilov. Ion Gheorghe m-a oprit aici cu enumerarea, mi-a dat semne sigure că știe de fiecare dintre ei, apoi, fiindcă nu reușeam ce ne propusesem, s-a ridicat brusc de pe șezlong și l-a strâns, mi-a luat cana de pe capacul căldării cu apă din holul dintre cele două odăi mari ale casei și mi-a dus-o la bucătărie, așezând-o nefiresc de precis peste capacul căldării mele cu apă, pe care o primisem pe perioada lucrului tot de la el, împreună cu un tacâm, un prosop de masă, și cealaltă odaie mare. Apoi, mi-a urat noapte bună, în timp ce eu nu mă dezmeticisem din sancțiune. M-am spălat cu apa de ploaie din cazanul de lângă burlanul din laterala casei, o apă moale, din catifea incoloră. Oricum, Ion Gheorghe a început să creadă în carte. Asta e foarte important.

Fila a treia

6 mai 1987

A ieșit luna cu două ceasuri înainte de a ajunge acasă. Umblăm pe dealuri de la mijlocul amiezii. Suntem în satul Sărățeanca. Aici este casa în care locuiește Ion Gheorghe. Când am plecat din București, credeam că merg în satul Florica. Nu înțelesesem bine. O bătrână, în tren, m-a întrebat unde merg. I-am spus că „la Florica“ și ea, vrând să-mi dea de înțeles că știe unde, a spus doar atât: „A, spre câmpie“.

Nu știu ce distanță este între Sărățeanca și Florica, dar, în spatele casei, sunt dealuri cu fundațiile unor gospodării părăsite din cauza cutremurelor, a torenților, a alunecărilor de teren. Nu-mi reproșez că nu mă mai cuprinde acea amnezie pe care o aveam, în adolescență, între ruine. Sunt convins că nu este vorba de o scădere a sensibilității.

Azi am scris doar cincisprezece pagini, începutul capitolului „Mutul“. Acesta va fi și titlul cărții. Ion Gheorghe pare să creadă tot mai mult în viziunea mea despre carte, se lasă condus de întrebări. După ce am scris cele cincisprezece pagini, mi s-a făcut rău. Nu pot să înțeleg ce am avut. Sunt convins că am o constituție destul de puternică. După ce am zăcut două ceasuri în pat, lui Ion Gheorghe i-a venit ideea să-mi

pună într-un ceai cinci pipete de propolis. M-am făcut bine aproape instantaneu. Am plecat împreună pe dealuri.

Mi-a arătat cimitirul din jurul Bisericii „Porumbița“, din Nenciulești. Până acolo, însă, am văzut piatra din care a dedus Ion Gheorghe „Dacia Phoenix“, am văzut pietrele (gresiile) care i-au inspirat „Megaliticele“, valea în care a scris „Vine iarba“. Sunt într-adevăr, în surpăturile dintre dealuri, gresii imense, pe care există forme apropiate de ale cailor, de ale oamenilor, de figurile existente pe monezile dacice. Nu știu de ce, dar mă feresc deocamdată să intru în rezonanță cu vreuna dintre ideile despre pietre ale lui Ion Gheorghe. Pietrele îmi lasă doar sentimentul nemotivat, de însingurare dureroasă, pe care îl inspiră cicatricile mari, fatale.

Am văzut în apropiere de cimitir o casă tăiată în două, adică jumătatea unei case, pentru că partea cealaltă fusese cărată de fratele celui rămas. O jumătate de casă, înclinată pe fundația de bolovani uriași (nu îmi mai plac comparațiile greoaie, dar, de data asta, nu am cum să mă feresc) asemenea Turnului din Pisa față de propria lui bază. Mi-am înfrânt prejudecata indecenței și am privit scările făcute din pietre de râu suprapuse. O senzație de singurătate de fiară m-a cuprins, învăluită într-o agresivitate abia reținută, stârnită poate de instinctul de apărare.

În cimitir, lespezile, care duc de la biserică la clopotniță, sunt din cruci vechi de mai bine de un secol (unele duble), rămase de la mormintele părăsite.

Totul este foarte curat. Deși nu se vede nimeni, pare că de la fiecare mormânt abia a plecat cineva. E liniștea dintr-un fund de piuă. Privesc mormintele și-mi vine în cap un vers, despre care nu cred să-l fi citit: „O, cauze pierdute-ntr-un suflet de-nțele!“.

Și casele sunt foarte curate. Pomii sunt proaspăt văruți. Și totuși curățenia asta înspăimântă, pentru că se văd foarte puțini oameni. O curățenie omogenă. O casă de patru ori mai mare decât alta este la fel de curată ca și o căsuță. Curățenia nu este nici direct, nici invers proporțională cu mărimea averii. Și acest timp de curățenie îți dă un sentiment ciudat, de clausturare.

Fila a patra

7 mai 1987

Am lucrat mai bine de douăzeci de pagini. Ion Gheorghe crede într-atât în carte, încât n-ar vrea să-i stânjenească firea, încât ar vrea tot timpul s-o lase să curgă în voia ei. Are o pornire de neînchipuit în a nu stânjeni firea lucrurilor. La micul dejun, pe masa de pe prispă, am găsit, scuturate dintr-o sticlă largă la gură, câteva petale de lalele. Între prosoapele pe care le întindem sub farfuria, la capetele mesei, mai rămân pe masă cam cincisprezece centimetri. Petalele de lalele s-au scuturat pe o lungime cam de douăzeci și cinci de centimetri. M-am gândit, intuind probabil reacția poetului, să le las pe cele din mijloc neatînse și, pentru a face loc prosopului, să le apropiu simetric pe cele de pe margini. Poetul, cum bănuiam, m-a oprit. „Nu, nu, lasă-le așa!, mi-a spus. Sunt niște petale de lalele. Sunt curate. Lasă-le așa cum au căzut ele!“.

Ne înțelegem foarte bine. A acceptat definitiv viziunea mea despre carte. În una dintre pauzele dintre cele trei capitole (azi a fost frumos, a ieșit pentru prima dată, de când sunt aici, soarele, mă dusesem să mă întind pe patul din bucătărie și să privesc, prin ușa deschisă, pomii înfloriți de pe drum), m-a întrebat de unde mi-a venit ideea cu „Mutul“. I-am

mărturisit că, în toamna anului 1984, când înfloriseră bine crizantemele, criticul Nicolae Manolescu îmi făcuse cinstea să mă invite la el, unde am stat câteva ore. Venind vorba despre poezia lui Ion Gheorghe, pe care eu mă pregătisem inutil să o apăr, criticul mi-a mărturisit că „Ion Gheorghe are un ochi la mit cum n-a mai avut niciun poet român“. A continuat spunând că, dacă ar face o antologie a poeziei românești, ar introduce, printre primele, în sumar poemul „Mutul“. Eu, care îl citeam de câțiva ani pe Ion Gheorghe, când m-am întors acasă, am deschis „Megaliticele“ și am recitit „Mutul“. Și, de atunci, l-am tot citit.

Azi, poetul mi-a spus că ideile și revelațiile vin, ca și bolile, pe sensibilități înnăscute sau căpătate pe parcurs, dar, oricum, reale. Mi-a mai spus: „Cel mai bun și mai sigur mijloc de a face istorie, de a interpreta istoria, de a o reconstitui, este mitul“.

Fila a cincea

8 mai 1987, dupăamiaza

Prea multă forță și dorință de împotrivire stârnește câteodată în noi ceea ce spunem că nu există și prea știm cu exactitate atunci ceea ce nu există, încât îmi vine să spun că, în acele momente, ceea ce nu știm și nu vrem să știm este substituentul lui ceea ce nu există.

Îmi este clar că ființa adevărată a lui Ion Gheorghe nu se arată așa ușor. El însuși are o prea mare libertate față de adevăr pentru a nu fi așa de simplu. Adică adevărul biografic, ce, recunoscut de un om obișnuit l-ar putea distruge sau măcar tulbura pe acesta, pe Ion Gheorghe îl lasă neatins. Poetul a ajuns la o disciplină interioară, care îl face de neatins. El însuși, când acționează asupra sa, se poate atinge numai. Și chiar împotriva propriei voințe.

Plimbându-ne pe dealuri, am găsit un ou de rață. Eu am susținut că este proaspăt, dar am așteptat încuviințarea poetului pentru a-l ridica. Ion Gheorghe, care părea hotărât să lase oul neatins, s-a aplecat și l-a luat. Nu a mâncat oul, dar seara și o parte a nopții a fost zguduit de o criză de ficat, care nu venea din alimente, pentru că am continuat aproximativ cu același meniu, și nici din plimbările prelungite, pe care am insistat să le facem. Îmi este deocamdată clar că poetul are o mare capacitate de a se autosugestiona.

*Azi am lucrat până la începutul după-amiezii, când a venit o mașină și l-a luat la Brăila, pentru lansarea unei cărți. Se va întoarce mâine, pe seară. Între al doilea și al treilea capitol de azi, după ce îmi lămurise conceptul **călătorii pe nori**, m-a cuprins o stare foarte ciudată. Îmi reluase el zilele acestea câteva din povestirile lui Vasile Voiculescu, dar nu cred că ceea ce a urmat are o legătură prea mare cu asta.*

*Am deschis poarta și am luat-o pe uliță. Am ieșit în șoseaua națională și am început să merg întins, spre a mă elibera de ceva imprecis. Mi-am revenit la un pod de care nu trecusem niciodată, m-am interesat și am aflat că mersesem cam cinci kilometri. Lângă pod, era o cruce. Din vârful dealului până la cruce, o brazdă lată de doi metri, cu pământul scos din ea. Mi s-a părut, pentru o fracțiune de secundă, că mormântul de sub cruce ieșise afară. Mi-am scuturat capul și am pornit la drum. Peste câteva sute de metri, am auzit țipând un grup de țărănci care se întorceau de la câmp: „Uu! Uu! A murit, a murit!“. Una dintre țărănci s-a aruncat peste șanț, într-o grădină. Aveam în gură un gust amar, pe care nu am încercat să mi-l explic. Nu-mi era frică, nu mă mai sperie de mult timp moartea. Dar momentele pe care le numesc **ciudate** sunt momentele în care, altcândva, îmi era frică. Și, fiindcă un anumit tip de fapte nu îmi mai poate fixa acum sentimentul, simt în mine o surprare căreia nu mă pot opune. Și trebuia să o las să treacă.*

Am crezut că murise un om. Mi se mai întâmplase să moară un om lângă mine sau în fața mea. Am ajuns lângă femei când ele tocmai se liniștiseră. Se înfășurase o capră în lanț.

Îmi era clar, mă ultrasensibilizasem. Am mers un timp în urma convoiului de femei. Unele au luat-o pe dealul din față, pe care plouase. Le-am auzit pe celelalte strigând: „Hai pe aici, luați-o pe drum, ca botezații, nu pe acolo, prin toate văgăunile!“.

Fila a șasea

9 mai 1987

Casa domnului Costică Toma și a doamnei Marghiolița, părinții adoptivi ai soției poetului Ion Gheorghe, oameni duși pe lumea cealaltă, dar păstrați în tablouri și în spiritul tutelar al casei, este o casă solidă, din două camere, o prispă și o bucătărie, refăcute în bună măsură de poet. O curățenie densă apără fiecare lucru. Printre obiectele țărănești, și-au făcut loc câteva aparate electrice, care conferă casei un aspect de cabană. Gardurile sunt relativ înalte și sigure, poarta are lacăt, vecinii au bun simț, nu se poate intra oricum.

În acest perimetru, poetul Ion Gheorghe se plimbă, respiră adânc, cască având distracția unui aristocrat și consideră (într-o bună și trainică mentalitate țărănească) asta ca pe un semn de sănătate și de repaos real, sapă, pune răsadnițe, semințe în șanțuri făcute anume cu cazmaua și grebla, privește alături, la nea Mitică Arsenie, un țăran trecut de optzeci de ani, cu mult rost la minte, bun prieten.

Nea Mitică Arsenie muncește zi de zi, scoate tot felul de unelte, unele necunoscute de mine, și execută cu ele fel de fel de munci de spre existența cărora n-aveam până acum știre. Nea Mitică Arsenie vorbește în pilde. La orice relatare a unei

experiențe de viață, răspunde cu relatarea unei experiențe asemănătoare și personale. Asta îl face să nu se simtă inferior nimănui. Când, la vârsta sa, se întinde pe burtă și bagă adânc mâna în gropi, când, după ce se oprește ploaia, se întinde sub prun, la soare, măcar un sfert de ceas, din respect față de lumină, Ion Gheorghe se uită pe furiș la el ca la un idol. Nea Mitică Arsenie este, aici, singurul său partener real de conversație.

Dacă am observat că în cele câteva zile s-au întâmplat în natură fenomene pe care le-aș fi dorit mai puțin, poetul m-a liniștit, spunându-mi: „N-ai grijă! Privește tablourile! Suntem sub auspiciile domnului Costică Toma și ale doamnei Marghiolița. Niște oameni extraordinari! Țărani adevărați! Îmi pare rău că nu i-ai cunoscut“.

Fila a șaptea

10 mai 1987

În fiecare dimineață, după micul dejun, Ion Gheorghe „își face lecțiile“. Astfel numește citirea în monezi. **Citirea** se face după reguli care îmi sunt numai în parte cunoscute și pe care n-are niciun rost să le dezvălui aici. De altfel, nici nu m-am înțeles cu poetul dacă mi le-a încredințat doar mie sau mi le-a încredințat spre a le dezvălui. Inițierea mea în **taina citirii monezilor** a început cu patru ani în urmă. În unele finaluri ale dimineților, îmi arată **ce a găsit**. Figurile, simbolurile sunt transferate în semne, semnele în cuvinte. Nimic nu se face la întâmplare. Totul, după legi care au rămas aceleași în ani.

Azi, m-a întrebat ce crede lumea despre citirea sa în monezile dacilor. Am înțeles că m-a întrebat ce cred eu și nu m-am înșelat. I-am răspuns direct, sărind peste introducerea propusă: „Eu memorez tot ce îmi spuneți și îmi notez când mi-e frică de neținerea de minte. Chiar dacă nu ați avea dreptate, în sensul strict științific, ați fi îndreptățit să spuneți ceea ce spuneți și să faceți tot ceea ce faceți. E vorba despre libertatea de opinie. Nu înțeleg de ce republicarea unor experimente, spre exemplu, dada ar fi mai oportună decât ipotezele dumneavoastră, care, în ultimă instanță sunt de natură estetică și obligatorii

de cunoscut de către cei ce vă citesc cu pasiune poezia și de către interpreții dumneavoastră. În ultimă instanță, s-ar putea spune că este vorba despre o dimensiune psihologică care absoarbe pentru a se hrăni mai mult concret decât îi este dat să aibă“. Ion Gheorghe mă întrerupe: „Așa vor crede cei mai mulți, îmi spune. Dar am dreptate!“.

Ieri, Ion Gheorghe mi-a arătat o piatră cu o ureche. Și, într-adevăr, piatra avea ureche după toate legile anatomice respective.

Cu câte zile în urmă, tot în timpul unei plimbări, mi-a arătat o piatră numită „Laba găștei“, una dintre cele mai vechi obsesii ale sale, nerezolvate, și piatra avea într-adevăr labe de găscă uriașă, puternic imprimate în ea.

Fila a opta

11 mai 1987

Vorbim despre măști, despre magii satelor de dinainte și de acum. Ion Gheorghe numește locul consemnat la sfârșitul capitolelor scrise azi „livada mea“. Suntem în creierul înaltelor dealuri de piatră, în livada unui sat părăsit. Din dialogurile purtate cu păstorii, înțeleg că se cunosc cu Ion Gheorghe de ani de zile.

Satul a fost părăsit tot din cauza mișcărilor de pământ, dar au rămas izvoarele amenajate de săteni și acoperite acum de ierburi și de pietre. Ion Gheorghe dă pietre la o parte, desface căi, se scoboară sub câte o stâncă, ajunge mereu la apele curate ale Ciuhoiului, bem de la fiecare izvor.

Îmi arată locul unde a fost școala cu doi copii de-a patra, patru de-a treia și cinci de-a doua, școala unde predă în paralel fostul său coleg Ion Cotigă.

Îmi mai arată o scobitură (care pare naturală) asemănătoare cu cea a bordeielor mici de stână. Scobitura este între pietre care par astfel de la începutul lumii, deși e greu de pus pe seama naturii atâta simetrie de factură casnică. Mă întreb în sinea mea dacă aș locui acolo, având grijă să fac și un acoperiș, și îmi răspund, spre spaima celor

ce am de gând să le mai fac, că aș putea, că nici măcar nu aș considera asta o privațiune.

*Nu sunt convins că îl voi putea cunoaște vreodată pe Ion Gheorghe. Ion Gheorghe s-a **mască** într-un om obișnuit, pudic, plin de un bun simț al judecății de apoi, un om unitate de măsură, supus și previzibil, cu care operează liniștite toate sociologiile.*

Nu poți comunica deci cu el decât purtând o mască asemănătoare; ideal ar fi să fie și din aceeași tendință mascarea. Umblăm deci de o viață ca doi pompieri în costume de cauciuc și nu pot spune despre el decât că are un costum de cauciuc de calitate. Nici n-ar avea cum să fie altfel dacă și cele mai dovedit prietenești gesturi de strângere de mână se fac tot cu mănușile costumului.

Fila a noua

12 mai 1987

Îmi vorbește despre creștinism, despre arta bizantină, despre El Greco. Eu cred că El Greco este pictorul cu care spiritul său se aseamănă. Ocolește pe moment răspunsul. Mă întrebă ce pictori îmi plac. Îi răspund: Da Caravaggio, El Greco, îl uit pe Goya, Gauguin, Van Gogh, câteva tablouri din Paul Cézanne (amintesc „Casa spânzuratului“), Picasso și, era cât pe aici să uit, pentru rigoare, Constable. „Dar Goya, mă întrebă? Mie îmi place și Goya! Privirea aia de oțel, cu care umblă numai în esențe ...“. Îmi cer scuze cu voce tare că l-am uitat pe Goya. Încerc să-i amintesc o discuție pe care o avusesem cu câțiva ani (patru) în urmă și în care îl lăudasem mult pe pictorul spaniol. Reiau întrebarea. Ion Gheorghe mă întrebă aceeași întrebare. Răspund: „El Greco“. „De-aia ai privirea asta prin apă. El Greco are un ochi de pește. Eu sunt de la câmpie, nu înțeleg felul ăsta de a privi. Eu văd drept“. N-are niciun rost să îi reamintesc că și eu sunt de la câmpie. Revelația lui, spre care tânjiseam de atâta vreme datorită curiozității stărnite de mine însumi, mă obosește. Las capul într-o parte și uit de întrebare.

Mă întrebă ce muzicieni îmi plac în afară de Enescu. Răspund: Paganini și Gershwin. Răspunde: Bach, Händel.

Nu am mai avut o discuție atât (de sinceră) de deschisă cu maestrul meu, cu Ion Gheorghe, poetul care mă asumase cel dintâi. Îi sunt foarte recunoscător în sinea mea, e soare, el abia îmi simte recunoștința și rămâne liniștit în scaun. Îmi vorbește insistent despre Whitman și Maiakovski.

Tăcem mai multă vreme. Îmi explică de ce nu este un eretic și eu par să mă las convins că nu este. Îmi mărturisește că, de la „Icoane pe sticlă“, poezia lui s-a colorat. Crede însă că singurul colorator adevărat a fost Eminescu. „Eu și Nichita am scris în alb-negru, avem desene. Eminescu are o viziune cu adevărat colorată pentru că se afla în pragul nebuniei“.

Azi am terminat cartea. O carte începută când nu se aștepta el și terminată când nu mă așteptam eu. E bine. Și e destin.

Cuprins

eminescul este o vocație (I) / 5
„Timpul meu a trecut, vremea mea n-a venit“ (II) / 12
Legitim pământului tău (III) / 18
Mutul (a)
„Focul dragostei obârșiale a lumii“ (IV) / 26
Mutul (b)
Despre mască / 37
Mutul (c)
De piază rea / 44
Mutul (d)
Dacia Capului Retezat / 50
Mutul (e)
Râsul-râsului / 56
Mutul (f)
Călătorii pe nori / 63
Mutul (g)
Hârșie de obârșie / 68
Mutul (h)
Ce se naște din cuvânt / 80
Mutul (i)
Istrița, Istrița / 88
Confesiune (I) / 100
Confesiune (II) / 109

Jurnalul cărții

Fila întâi / 118

Fila a doua / 120

Fila a treia / 122

Fila a patra / 125

Fila a cincea / 127

Fila a șasea / 129

Fila a șaptea / 131

Fila a opta / 133

Fila a noua / 135